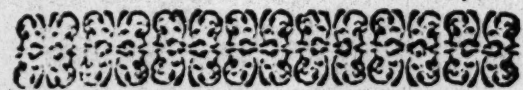

CHRISTI-
ANÆ PIETATIS
PRIMA INSTITUTIO
ad usum scholarum
Latine scripta.

LONDINI.
Apud Iohannem Dayum.

Cum gratia & Privi-
legio Regii Ma-
iestatis.

REVERENDIS-
SIMIS IN CHRISTO
PATRIBVS AC DOMINIS,
Matthæo Archiepiscopo Cantuariensi,
Edmundo Archiepis. Eboracensi, Ed-
wino Episcopo Londinensi, alijsque
Reuerendis Patribus, Episcopis
Ecclesie Anglicanæ, vigilantissimis
fidelissimisque Pastoribus.

QVum seculi
huius ad interi-
tum tam ruentis
mores perditos,
& corruptelis o-
mnibus depraua-
tissimos, non sine
acerbissimo ani-
mi dolore mecum sæpe considero: animaduer-
tam, diuturnam peccandi consuetudinem
in mentibus quasi callum quoddam
ita obduxisse, ut neque virtutibus premia,
neque supplicia vitij sempiterna, diuinis
proposita legibus, ullam iam vim vel ad co-
bor-

Aj.

hortandum, vel ad deterrendum habere vi-
deantur: in eam tandem cogitationem venio,
ut aut nullam prorsus spem ostendi, fore ali-
quando melius, aut si qua est etiam nunc re-
liqua, eam in sancta pueritia atque ineuntis
adolescentia institutione & disciplina om-
nino repositam esse existimem. Nam teneri
illi & flexibiles animi, non solum quocunque
torqueas trabasue, sed quocunque etiam vel
leuiter ducas, sequentur, atque ut voles,
flecti, arbitrioq; singi possunt: & quia sunt
ab omni hactenus scelere vacui atque inte-
gri, nonnihil in illis loci salutaribus adhuc
monitis, consiliisque patet. Qua cogitatio,
Patres in Christo Reuerendissimi, in eam
me mentem impulit, ut ad primam illam
Christiana pictatis institutionem puerilem
Latine scribendam me applicarem: eamque
varijs tractatam modis, hoc quidem libello
verbis tantummodo necessarijs & proprijs,
breuiter comprehenderem: altero vero li-
bro, eandem alijs verbis luculentioribus &
pluribus copiose explicarem: ut & illi, qui
breuitati student, & qui ubertate etiam
orationis delectantur, ad sua utrique inge-
nia sensusque apta & accommodata inue-
nientes, voluptate aliqua ad legendum inui-
sarent.

tarentur. Cura etiam mihi magna fuit, ut
breuitate usus, planè tamen & perspicuè dis-
cerem, & in illa rursus ubertate ne insolenti-
tius copia abuterer.

Quum. n. Latine vel intelligere in aliqua
laude, loqui etiam in magna poni soleas, tam-
que multi eius lingua studio inflammantur,
puerique ob eam causam doctis hominibus in
disciplinam tradantur, hanc oblatam occasio-
nem putant, quia interea etiam dum aliud a-
gunt, vera pietas, quæ est ante omnia expe-
tenda, tenellis mentibus instillaretur. Quum
verò multos valde poeniteat ita se pueros La-
tinè didicisse, ut cum loqui ea lingua aut scri-
bere velint, sibi ipsi plerumque diffidant: ut ea
molestia, quæ mo etiam, non tam mea tamen,
quam illorum, quos aliquando institui, cau-
sa, sæpe sanè ac grauiter torfit, alios liberarem:
diligentiam quantum potui maximam adhi-
bui, ut emendata esset oratio & pura: & ne-
que in simplicibus verbis, quod non esset La-
tinum, neque in coniunctis, quod non esset con-
sequens iure vituperaretur. Nam quæ ver-
ba per religionem mutare non licet, ea sunt in
fine maioris libri notata.

Has institutiones Latine à me scriptas,
amici duo mei, homines docti, alter in ser-

A.ij.

monem

monem vulgarem nostrum, ut omnibus scilicet essent communes, alter in studiosorum gratiam, Græcè etiam conuerterunt. Omnibus quidē nobis mens eadem, idem erat propositum, ut quàm plurimis videlicet plurimum prodesse eniteremur.

Unde, n. potius Anglicè primum legere discant pueri nostri, quàm ex libello, qui pietate etiam teneros interim animos imbuat? Et reuera si quisquam, vel puer, vel adolescens, ista Anglicè reddita diligenter legat, præterquam quod Christiana religionis summā dilucide explicatam, & intelligere facile, & ediscere etiam si velit, haud difficulter possit, quod est certè in lucro vel maxime ponendum: eadem etiam opera sermonem vulgarem nostrum & pronuntiare rectius, & scribere emendatius addiscet: quod commodū aspernandum non esse, ex multorum sermonem Anglicum loquendi scribendique vitiosa atque corrupta cōsuetudine, ipsa propemodum est, luce clarius.

Iam verò, undè potius ordiantur prudentes & pijs doctiores prima Latine loquendi elementa pueris tradere, quàm à pio aliquo paruoq; & facili Latino libello; cuius sententiā, ut Anglice iam antea lecti, teneant,

ant,
etiam
mem
uita
perle
stud
mon
dem
aliog
plica
toris
D
aigu
lingu
cient
scrip
disce
bor
docen
alijs
expli
di,
utilis
tem
Latin
rietat
tem,

ant, atq; ita partim recognoscences, partim
etiam discences, rerum pariter optimarum
memoriam renouent, & verborum etiam no-
uitate delectentur. Hoc verò libello semel
perlecto, pueri, qui aliquo Latine loquendi
studio teneri iam incipient, quæ Augusto ser-
monis genere contracta prius legerant, ad ea-
dem etiam oratione copiosa uberiùs & fusiùs,
aliq; exprimendi atque eloquendi genere ex-
plicata cognoscendum, sua sponte, sine moni-
toris precepto festinabunt.

Deinde, postquam istis diligenter legendis
atque inter se comparandis, aliquos iam in
lingua Latina progressus fecerint, ut certè fa-
cient, haud minore iam eadem etiam Gracè
scripta legendi cupiditate ardebunt: ut illis
discendi, praeceptoribusque docendi, non la-
bor iam, sed voluptas sit futura. Hac ratio
docendi discendique, & res easdem alijs atq;
alijs verbis, quam maximè fieri possit lectis
explicandi, Gracèq; cum Latinis coniungen-
di, M. Ciceroni visa est aptissima esse atque
utilissima adolescentibus, in quibus uberta-
tem se efferre voluit. Hac ille ratione eam
Latini & Graci etiam sermonis copiam, va-
rietatem, facultatem, facilitatem, proprietate-
tem, elegantiam, quibus longè multumq; cæ-

A. iij.

teris

teris omnibus omnium aetatum hominibus an-
tecelluit, consequutus & adeptus est.

Et ut eo aliquando perueniam, quod maxi-
me & directio hoc meum spectat institutum,
non tantum iuuentus nostra: assidue istis a-
nimatorum, ingeniorum, linguarum exerci-
tationibus, a prima pueritia ad ineuntem us-
que progredientemque adolescentiam assue-
facta, a desidia, malorum omnium matre, ar-
cebitur: verum etiam Christiana pietas, quae
est virtutum omnium fundamentum, eisdem
occasionibus toties repetita, altissimas in
teneris illorum animis radices aget: quae
mirifice etiam confirmabitur, si vel sua ipsa
voluntate, vel praceptorum monitis dili-
genter exquirent, quae sint in istis institu-
tionibus de pietate nostra tradita, quibus
ea sacrarum literarum fundamentis nitan-
tur. Quod ut sine ullo peno labore ratione
praestare possint, apposita ubique in conspe-
ctu nota, facilem ipsis compendiariumque
viam ostendant. Fieri vero non potest, quin
de tremenda Divini numinis Maestate,
potentia, iustitia, cuiusque rursus paterna
in suos per Christum bonitate, benignitate,
beneficentia, & de tota Religione Christi-
ana, assidue audiendo, legendo, repetendo, me-
ditando,

ditando
opportu
quin
(quae in
videtur
placenda
studium
suis ita
vi labor
confidat
ne rati
cessariu
ro, ut
otij par
reddenda
sto Ren
sapien
debe
-dixit
pote
mille
-mille
de chris
omne
mille d
-dixit

ditando, ea aetate, quae est ad optima quaeque
opportunitissima, fieri, inquam, non potest,
quin & Dei metum atque reuerentiam
(qua iam ex hoc mundo penè profligata esse
videtur) eiusque etiam amorem, atque illi
placendi, vitaeque cum virtute degenda
studium, in auribus, oculis, atque animis
suis ita penitus defigant, ut nulla unquam
vi labefactari, aut obliuione deleri posse
confidam. Hac est summa consilii mei, hac
me ratio impulit, ut laborem mihi non ne-
cessarium, studiosis adolescentibus, ut spe-
ro, utilem susciperem. Huius, ut omnis mei
otij pariter atque negotij rationem vobis
reddendam esse existimari, Patres in Chri-
sto Reuerendissimi, quorum ego pietatem,
sapientiam, doctrinam, & auctoritatem, ut
debeo, plurimi facio: beneuolentia-

que & grata memoria atque ho-
nore merito prosequor.

Vestri studiosissimus, obser-
uantissimusque

Alexander Novellus.

Av. Magi

Religio Christiana. Verbum Dei. Testamentum

Magister.

Arre mihi, mi fili, quam Religionem colas?

Auditor.

Audit. Eadem illam, quam Christus seruator noster

docuit, vnde Christianus nominor, & ita reuera me esse confido.

M. *Quenam est Christiana pietas?*

A. Pietas Christiana, est diuini numinis sancta veneratio, & obtemperatio legibus illius.

M. *Vnde est eius intelligentia capienda?*

A. Ex verbo Dei, quod veteris nouique Testamenti libris explicatur.

M. *Cui verbum Dei, vocabulo Testamenti, nominatur?*

A. Quia diuina voluntas, de rebus expectendis fugiendisque, in eo perfecte atque immutabiliter continetur, à qua vllam in partem non est deflectendum.

M. *Qua ratione modoque, diuina voluntas in eius verbo explicata, perquirenda est cognitior?*

A. Assidua diuini verbi lectione atque meditatione, aut attenta eius ab alijs lecti,

Ad. 11. d. 26

Math. 4. b. 10
Ioh. 4. c. 24

Ioh. 5. d. 39
Act. 17. c. 11.
1. Tim. 3. d. 15. 16.
27.

Gal. 3. c. 15. 17
Ioh. 4. d. 25
Gal. 1. a. 8. 9
Deut. 4. a. 2
Eia. 3. d. 22

Ioh. 5. d. 39
Ad. 17. c. 11

lecti
M.
A.
pier
tian
qui
men
San
bi f
ipfi
dio
M.
A.
M.
cern
A.
stru
cha
illu
pit
sem
rup
M.
A.
per
leg

Verbi diuini studium, Partes.

lecti, puréque explicati auditione.

M. *Sapientia est?*

A. Quia mortalium nemo diuinæ sapientię, in eius verbo reconditę scientiam ingenio industrię suapte consequi potest, á Deo precari sedulò vehementerque debemus, vt, per Spiritum Sanctum suum, mentes nostras sacri verbi sui cognitione, fidęque, & voluntati ipsius in eodem illustratę parendi studio ardenti imbuere velit.

1. Cor. 1. d. 12. &
3. b. 7.
Plal. 119. c. 33. 34.
35.
Ioh. 16. b. 16.

M. *Quę sunt diuini verbi partes precipuę?*

A. Lex, & Euangelium.

Ioh. 1. b. 17.
Luc. 16. d. 16.
Act. 13. b. 39.
Rom. 6. c. 14. 15.
Math. 22. d. 37. 38.
39. 40.
Luc. 10. c. 27. 28.
Rom. 10. a. 5.
Gal. 3. b. 10.

M. *Hęc duo alterum ab altero quomodo discernuntur?*

A. Lex ad omne nos officij munus instruit, tām pietatis erga Deum, quàm charitatis, in proximum: vtq; vtrisque illud præstemus, summo studio præcepit: & lege parentibus vitam promittēs sempiternam, æternam mortem eius ruptoribus minitatur.

M. *Euangelium verò quid?*

A. Euangelium nobis cōfirmat, Deum, per fidem in Christum, illis, qui contra legem commiserunt, misericordem se

Marc. 1. b. 15.
Luc. 9. f. 31.
Ioh. 1. b. 17.
Act. 13. f. 38. 39. &
13. f. 38. 39.

præ-

S. 344
~~I. 8. 55~~

[Christianæ pietatis
prima institutio ad
usum scholarum
Latine scripta.]

[By A. Nowell.]

Londini
Apud Ioannem Dayn,
1584.

will be STC 18714.5

JRH

26 Apr. 1946.

M. Sicut videtur in scriptis...

A. Quia... ingenio... quod potest... Sanctum suum... ipsos in eodem... ardenti imbure volit.

M. Quae sunt... Lex & Evangelium.

M. Haec duo... fecerunt.

A. Lex ad omne... charitatis in promissionem... illud... per fidem... sempiternam... torburum.

M. Evangelium...

A. Evangelium... per fidem...

1. Cor. 1. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

John 1. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Lex, Euangelium Religionis partes.

præbiturum, ignoturumque, modò animi dolore, quòd eum offenderint, afficiantur & seipſos reprehēdentes, corrigere atque emendare ſtudeant.

M. *Quot partibus conſtat vera religio?*

A. RELIGIO, perinde ac verbum Dei, ex quo, tãquam ex fonte profluit, duas habet partes.

M. *Quanam illa ſunt?*

A. OBEDIENTIA, quã LEX imperat: & fides, quã EVANGELIUM requirit.

M. *Verum, maioris perſpicuitatis gratia in plura te membra RELIGIONEM partiri velim?*

A. Videor mihi nò ineptè quatuor haſce vt principes veræ RELIGIONIS partes, poſſe recensere: Obedienciã, Fidem, Inuocationem, & Sacramenta.

M. *Agè ergò, de iſtiſq; quatuor, vt ea ordinè recitaſti, te interrogabo. Et quoniam verè Obediencia, quæ prima pars eſt, ad regulam diuinæ legiſ ſit dirigēda neceſſariò, primò intelligendum eſt, quid de lege Dei ſentiaſ.*

A. LEGEM Dei, duabus expreſſa maioriſ Tabulis, iuſtitie normam eſſe perfectiſſimam arbitror, recta imperantem, tantem

1. 14. b. 15. c. 2.

24.

1. 10. a. 5. 6. b. 8.

Mark. 1. b. 15.

Rom. 1. a. 5. b. 16.

Ioh. 14. b. 15. c. 21.

23. 24.

Mat. 16. d. 16.

Act. 1. c. 21.

Rom. 19. c. 12. 13.

Ioh. 14. b. 15. c. 21.

23. 24.

Gal. 3. b. 10.

Pro. 34. d. 27. 29.

Pſal. 19. b. 6. 7. 8. 9.

10.

Will

Lex, Legis Tabulæ duæ, Decalogus,

tantémque contraria.

M. *Prior Tabula, quæ tractat?*

A. Debita Deo pietatis officia tradit, quatuórque prima præcepta in ea continentur.

Exo. 30.

Deut. 5.

Esa. 30. d. 21.

Mat. 22. d. 36. 37.

M. *Secunda, quæ docet?*

Math. 19. c. 18. 19.

& 22. d. 39. 40.

A. Ad charitatem, mutuáque inter homines officia nos instituit; ad quam reliqua sex præcepta pertinent: ita LEX

uniuersa decem omninò præcepta cõplectitur, ex quo fit, vt DECALOGI nomine appelletur.

M. *Quod est prima Tabulæ præceptum primum?*

Exo. 34. b. 13.

Deut. 4. b. 13.

I. Deus sic est eloquutus. AVDI IS-

RAEL: EGO SUM DOMINUS DEVS

Exo. 20. a. 1. 2. 3.

Deut. 5. a. 5. 6. 7.

TVVS, QVITE EDVXI EX DOMI-

CILIO SERVITVTIS AEGIPTIAE,

NON HABEBIS DEOS ALIENOS

CORAM ME.

M. *Quare nos primùm communefacit, SE*

primùm OMINVM DEVM NOSTRVM ESSE?

A. Illis verbis eius immensa infinitaque

prestantia maiestas, potentia, bonitas explicatur,

omnesq; paritèr parendi summa necessitas

Deut. 10. b. 12. 13.

et astringimur, nisi & cõtra potentissi-

mum

Præceptum I. Idololatria damnata.

Malact. 2. b. 5. 6.

Pfal. 115. b. 8. 9.
Math. 4. b. 10.
Deut. 10. b. 1. 2.
13. d. 20. 21.
Matin. 1. d. 37.
Psal. 50. c. 14. 15.
d. 2. 3.
Psal. 79. d. 1. 3. &
95. a. 6. 7. & 100. a.
1. 2. 3.
Iohn. 3. d. 27.
1. Cor. 4. b. 7.
Iacob. 4. c. 17.

Pfal. 7. b. 9. & 33.
c. 14.

mū repugnare, & in benignissimū, beneficētissimūque ingrati esse velimus.
M. *Quid est quod edicit nobis?* NE HABEAMVS DEOS ALIENOS CORAM SE?

A. Idololatria omnis his verbis prohibetur, ac damnatur.

M. *Quid est Idololatria?*

A. Rebus vllis conditis diuinum cultū tribuere, aut in illis, vt dijs quibusdam, fiduciā perfugiūque habere: quod patrare, scelus esset maximè detestabile. Ipsius. n. solū maiestati diuini honoris, ipsius bonitati singularis ille noster amor debetur: ad illius opem confugere: ab illo in terroribus periculisq; omnibus opem atque auxiliū petere & expectare: illius benignitati nos nostrāq; omnia deberi gratis animis agnoscere, ingenuēque confiteri oportet.

M. *Suprema illa verba, CORAM ME aut IN CONSPECTV MEO, quid sibi volunt?*

A. Nihil tam penitus absconditum esse, aut in occulto latere, quin Deo notissimum sit, atque apertissimū: & prae
ind

Vnus Deus colendus, Deus omnia videt.

Inde non voce, manifestis que solum vi-
ta actionibus atque externa specie, sed
intima etiam atque sincera pura men-
tis sanctitate, Deum illumque unum, prae-
terea neminem, pie colendum esse atque
venerandum.

Ris. 297c. 79.
Math. 5. 2. 8. & 23.
2. 8.

M. Summatim expone, quos maxime putes
hanc in legem peccare?

A. Idololatriam, ut dixi, omnes, omnes
arioli, augures & coniectores, incantato-
res venefici, magi, sargaque omnes, om-
nesque qui ad illos deferunt illisque fi-
dunt. Prophetarum item mendaces omnes,
qui falsa vanaque docent. Præterea, qui
verbo Dei abutuntur, aut maximam illi
fidem non habent, nec illius monitis; sed
in inanibus suis somniis aut coniecturis du-
rantur. Denique qui res vllas conditas,
supra, aut æquæ atque Deum condito-
rum metuunt, amant, aut magnificiunt:
huius omnes huiusque confimiles vniuersi,
hanc legem violant.

Leuit. 19. 2. 38.
Esa. 8. c. 19. & 47.
b. 9
Deut. 18. c. 19. 70.
Math. 5. 2. 3. b. 6.
9.

M. Recita iam præceptum secundum.

A. SIGNVM SCVPTILE, AVT SI-
MVLACHRV M VLLIVS REI, QVAE
AVT SVpra IN COELO, AVT IN-
FRA IN TERRA, AVT IN AQVIS
INFRA

Exo. 20. 2. 4. d. 13.
Leuit. 26. 2. 1.
Deut. 4. c. 15. 26.
17. 18. 19.
Esa. 40. d. 18. & 44.
b. 9. & c.

Præceptum. 2. Idola fugienda.

INFRA TERRAM SIT, NON EF-
FINGES. EA NON VENERABE-
RIS, NEQVE COLES: NAM E-
GO SUM DOMINVS DEVS TV-
VS, ZELOTYPVS, QVI PAREN-
TVM INIQVITATEM ETIAM IN
LIBERIS VINDICO, AD TERTI-
AM VSQVE QVARTAMQVE
PROGENIEM OSORVM MEI
CLEMENTIAQVE VTOR AD
MILLESIMAM VSQVE PROGE-
NIEM, ERGA MEI AMANTES
MEAQVE PRÆCEPTA CON-
SERVANTES.

M. *Videri possit hac Lege pictorum ficto-
rumque artificia condemnari, ita ut fas no-
sit ullis dominis imagines habere.*

Mat. 22. c. 30. 27. d.
36. 37.

A. Noquaquam. In prima. n. hac Ta-
bula, minimè de rebus artificiosis, quæ
ad humanos ciuilesque vsus expetun-
tur, sed de ijs tantùm, quæ ad Dei cu-
tùm pertinent, agitur.

Exo. 40. d. 18. & c.

M. *Quenam est igitur huius præcepti se-
tentia?*

Deut. 5. a. 8. 9.
Iam. 97. b. 7.
Exo. 44. c. 17.

A. Hoc secundo præcepto prohibet
Deus, Primùm, ne imagine vlla ipsi
imitari vel adubrare, quærere, aut
lere conemur. Secundò, ne simulacra

Idola fugienda. Idololum non est simile Deo.

Ipsa veneremur, aut illis, quoque modo, ad Idololatriam aut superstitionem abutemur, interdicat. Verum, ut Deum solum, non ad nostrum arbitrium libidinemque, sed pura atque integra mente, veréque, quemadmodum nobis suo ipsius verbo præscriptum est, colamus, & veneremur.

M. Quam ob causam Deum corporea spectabilique forma effingere nefas est?

A. Quia corporea, infirma, inanimata, vanaque effigies aut imago, nullâ cum Deo, qui spiritus est immortalis, infinita, immensa, incomprehensibili magnitudine, maiestatéque, communitatem habere, nec ullâ eius similitudinē spectemur gerere potest.

M. Quemnam colendi morem hic con-

A. Cum, precatione vsuri nos ad simulachra vertimus, supplices nos coram illis abijcimus, nudato capite, aut alia significatione, illis honorē tribuimus, perrinde quasi Deus in illis nobis præsens adesset.

M. Clausula huic præcepto addita repetet?

B.i.

A. N A M

Psal. 113. 2. 4. 5. &
115. 3. 4.
Esa. 40. c. 18. &c.
Iohn. 4. c. 14.
Rom. 1. c. 20. 23.
&c.

Leuit. 16. 2. 7.
Deut. 4. c. 15. & 9.
b. 9.
Psal. 97. b. 7. & 16.
s. b. 8.
Esa. 44. c. 17.
Ag. 7. t. 14.

Idolis honor nō tribuendus Dei maiest. Zelotypia.

1. Co. 10. 2. 5.
Deut. 5. b. 9. 6. e. 15.
psal. 78. f. 58.

A. NAM EGO (inquit) SVM DOMI-
NVS DEVS TVVS, ZELOTYPVS,
QVI PARENTVM INIQVITA-
TEM ETIAM IN LIBERIS VIN-
DICO, AD TERTIAM VSQVE
QVARTAMQVE PROGENIEM
OSORVM MEL.

M. *Quemobrem hac commemorat Deus?*

Deut. 10. b. 12. 13.
3. Reg. 18. f. 39.
Mal. 1. b. 5. 6.
2. Tim. 9. c. 15. 16.
Exp. 24. b. 13.
Esa. 31. b. 8.

A. DEI atque DOMINI vocabulis se-
se nuncupans, etiā atque etiam monet,
vt tūm ad maiestatem, tūm ad benigni-
tatem suā, sicuti antē dictum est, respe-
ctum habentes, ad ipsius arbitrium nos
totos accomodemus. Zelotypiæ verò
nomine declarat, participem aut con-
sortem secum venerationis suæ se nū-
lo modo tolerate posse.

M. *Ecquid præterea additum ad prohiben-
dam Idololatriam?*

Eccl. 34. b. 7.
Ma. 14. c. 19. 15.

A. Quò nos magis ab Idololatriæ pec-
cato, quod tam vehemēter detestatur,
refragnet, minatur se non in maleficos
tātūm, sed in eorum etiam liberos po-
sterosque vindicaturum esse.

M. *Perge porrò, quod reliqui est in hac le-
ge, explicare?*

A. *Quemadmodum Deus grauite
minand*

Dei vindicta, Misericordia.

minando terret, ne ipsius voluntati resistere
pugnare audeamus: ita prolixius ad-
huc de sua clemētia, bonitatēque pro-
mittendo, nos ad sibi parēdum allicit:
confirmans cum ijs omnibus, qui se a-
mant, suisque praeceptis obsequuntur,
cum ipsorum etiā posterum multis milli-
bus, misericordiam se singularem esse
impartiturum.

Deut. 5. b. 16.
Exo. 34. b. 6. 7.

*M. Quam antea vltionem tertia, aut sum-
mum quarta generationi denunciet: quid
est, quod hic clementia sua aliquot millia
comprehendat?*

*A. Ut demonstret ad facilitatem se, be-
neficientiamque, quam ad acerbiteriam
atque asperitatem impendio magis es-
se propensum.*

Psalm. 30. a. 5. &
103. b. 8. & 145.
b. 3.
Esa. 54. b. 7. 8. 10.

M. Perge iam ad tertiam mandatum?

*A. NOMEN DOMINI DEI TVI INA-
NITER NON VSVRPABIS: NE-
QUE, QUI SIN ET IMPVNITVM
DOMINVS, QVI EIVS NOMEN
INANITER ADHIBVERIT.*

Exo. 20. b. 7.
Leuit. 24. b. 16.

M. Quid est, inaniter vsuipare nomē Dei?

*A. Eo ad blasphemiam, incantationē,
veneficium, execrationem, periurium,
aut ad temerarium, inconsultū, vel non*

Esa. 8. c. 32 & 52.
b. 5.
Leuit. 19. b. 12.
Act. 19. c. 17.

B. ij.

necessa-

Tim. 2. b. 10.
Mar. 5. f. 33. 44.
psal. 113. p. 1. 1.
Exo. 22. b. 11.
Iosu. 2. b. 12.
psalm. 15. b. 5. &
63. b. 12.
2. Cor. 1. d. 23.
Gala. 1. d. 16.
Heb. 6. d. 16.

Præceptum 3. Abusus diuini nominis: vetatur.

necessarium iusiurandū abusiue. Denū-
ne, nisi iusta de causa, magnaque adhi-
bita reuerentia, vel semel nominare.

M. Non potest ergo Dei nomen in iuretu-
rando recte adhiberi.

A. Potest profecto, cum graui de cau-
sa iusiurandum iuramus, vt aut verū te-
stimonio cōfirmemus, præcipue, legiti-
mæ alicuius potestatis accitū ad id e-
uocati: aut ob alias res magnas atque
grauis: vt vel Deo suus honor atque
gloria cōseruetur, aut cumulatiuē etiā
augeatur & amplificetur: vel hominum
inter homines cōhiunctio beneuolen-
tiæque retineatur. Huiusmodi aliqua
oblata occasione, sacramento contem-
dere licebit, venerando verēdōque Dei
tantum nostri, nō vilius cuiusquam al-
terius, nomine adhibito.

M. Quid deinceps in lege est?

M. NEQVE. H. IN PVNITVM (in-
quit) SINE DOMINVS, QVI NO-
MEN EIVS INANITER ADHIBVE-
RIT.

M. Cur in diuinum nomen iniuriose pec-
cantes hic mine proponuntur.

A. O.

Exo. 20. b. 7.

Leuit. 16. b. 9. c. 12.

Præceptum 4. Sabbatum sanctè habendum.

A. Ostendere voluit, quanti nominis sui decus estimaret, vt impendentem vindictam cernentes, eo studiosius, ne iniuriam illi faciamus, cauereamus.

Ierit. 19. c. 12.
Ezech. 20. b. 9. c. 34.

M. An ergò nefas esse putas, dinorum aliorumque hominum, aut rerum, nomina in Sacramento interponere?

Exo. 22. b. 11.
psal. 63. b. 12.
Heb. 6. d. 16.

A. Omnino: iusiurandum. n. dare, idem est, atque eum, per quem iuramus, & veritatis testem, & si peieremus, perituri nostri ultorem punitoremque constituere. Quam laudè intelligendi, vindicadique maleficia omnia, diuinæ solum sapiëntiæ atque maiestati debitam, alijs personis, rebûsue impartiri, immane scelus esset.

Deut. 6. b. 13. &
10. 20.
Iosua. 23. b. 7.
Esa. 85. c. 16.

M. Recita iam proximum præceptum?

A. Præceptum quartum, quod & prima Tabulæ est postremum, sic habet.
DIEM SABBATI SANCTE AGERE MEMENTO, SEX DIEBUS OPERABERIS, ET FACIES OMNIA OPERA TVA: SEPTIMO VERO DIE, QVOD EST DOMINI DEI TVI SABBATVM, NVLLVM QVVS FACIES, NEQ TV, NEC FILIVS TVVS.

Exo. 16. c. 23. &
20. b. 8. 9. 10. 11. &
13. c. 13.
Leuit. 23. a. 3.
Deut. 5. c. 12. 13.
14. 15.
Ezech. 20. b. 12.
Gen. 2. 2. 1. 2. 3.
Heb. 4. 2. 3. c. 9. 10.

B. iij.

NEC

Sabbati nomen vñs. Del exemplum.

NEC FILIA TVA, NEC SERVVS
TVVS, NEC ANCILLA TVA, NE-
QVE IVMENTVM TVVM, NE-
QVE APVD TE DEGENS PE-
REGRINVS: NAM SEX DIEBVS
PERFECIT DEVS COELVM ET
TERRAM, ET MARE, ET QVIC-
QVID IN ILLIS CONTINETVR,
SEPTIMO QVIEVIT. ITAQVE
DIEM SABBATI SACRVM, SI-
BIQVE DICATVM ESSE VO-
LVIT.

*M. SABBATI vocabulum quam ha-
bet significationem?*

A. Sabbatum, interpretatione explica-
tum, vacatio, aut quies dici potest: nã
eò die pij humana opera omnia missa
facere debēt, vt diuina religionis san-
ctitatique studia diligenter colere pos-
sint.

*M. Quamobrem suum nobis factum Do-
minus ad imitationem exposuit?*

A. Quid insignia præclarâque exempla
humanis mentibus penitus insident, sti-
mulosq; admovent acriores. Dominos,
n. serui, & parēs liberi per libetér imi-
tando expriment. Maximè verò omni-
bus est optabile, vt morales. Deum sibi

Exo. 26. d. 37.
Leuit. 16. c. 31.
Jeremy. 27. c. 24.
Luk. 23. c. 56.
Ezech. 46. 3. 3.
Marck. 6. 22.

Tob. 2. b. 12.
Iohn. 13. b. 13. 25.
2. Cor. 4. d. 13. 16.
& 12. 3. 1.
Eph. 3. 3. 1.
1. petrus. 2. d. 21. f.

antq

ante oculos mentis proponentes, ipsius
sefe imitatores similesque præberent.

M. Sabbati pie colendi quenam est ratio?

A. Populus in vnum locum congregari
debet: vt disciplinam Christi intelligat:

vt fidei suæ confessionem edat: vna voce

communia vota Deo faciat: vt diuino-

rum sanctorum memoriam conseruet:

vt Deo pro suis diuinis erga se meritis

gratias agat: & vt mysteria sacra à Chri-

sto instituta concelebre.

M. Ecquid prætereà requiritur, vt dsem.

Sabbati sanctè agamus?

A. Externa hæc est requies, celebratio-

que Sabbati: præterquam, quies est, co-

lendi que Sabbati ratio quædam spiri-

tualis.

M. Quanam est ea?

A. Quùm à rerum humanarum occu-

pationumque, & studiorum nostrorum

tura vacantes, Dei nos arbitrio, vt is ad

suum nos sensum formet, penitus tradi-

mus: quùmque (vt sacramentum literarum

verba vsurpem) carnem nostram cruci-

figimus, & affectionibus, commotioni-

busque tanquàm frænos inijelamus, victo-

B.iiij.

Sam

Marc. 6. 2. 26

Luc. 4. c. 16.

Act. 13. d. 17.

Math. 10. d. 32.

psalm. 95. 2. 2.

Esa. 56. c. 7.

Math. 28. c. 13.

Ephe. 3. d. 27.

1. Cor. 11. d. 18. &

14. c. 26.

Esa. 7. c. 14. 16. &

58. d. 13.

Heb. 4. c. 9. 10.

Gal. 5. d. 24.
Colof. 3. d. 5.

psal. 1. 2. 2. & 84.
2. 4.
Luk. 18. 2. 1.
Ephc. 5. c. 19. 20.

Secunda Legio Tabula Præceptum. 5.

sanctam naturam nostram comprimentes, ut
ad diuinam nos voluntatem accommo-
demus. Eo n. pacto Sabbati nostri dies
quam in hac terra celebramus, apud &
conuenienter, exemplar atque simili-
tudinem requietis illius imitabitur, quam
in celo semipiternam, & perpetuam san-
ctæque oblectationis plenissimam fu-
mus habituri.
M. *Satis erat ista septimo quoque dicere,*
equi?

A. Oportet sanè quemque separatim
illa secum quotidie recordari, atque me-
ditari: humane ramen infirmitatis, de-
sidiaque effugienda gratia, certus dies ad
hanc rem propriè designatus est.
M. Haftenus prioris Tabula præcepta per-
censuisti, quibus vera Dei ueneratio, que
fons est omnis boni, atque origo, breui ex-
plicatur: noxiæque omnes, que ad Deum di-
rectæ spectant, prohibentur. Nunc uerò que
sunt charitatis beneuolentiæque in homines
nostræ partes, que ex eodem illa fonte flui-
unt, atque hauriuntur, & secunda Tabula
continentur, perge declarare.

A. Secunda Tabula hoc habet princi-
pium:

Homo
plom
TRE
PER
RVS
TVV
M. H
habet
A. H
more
prehe
pem f
do et
opus f
M.
ating
A.
omnes
qua ad
Becler
pientia
dignit
nomin
M. P
alijs pr
santiur
A. Vt
nostro

Honores parentū. Parentū nomine Magist. notantur.

HONORA PATREM ET MATREM, VT SIS LONGEVVS SUPER TERRAM. QVAM DATVRVS EST TIBI DOMINVS DEVS TVVS.

Exo. 20. b. 12.

Deut. 5. b. 16.

Math. 23. a. 4.

M. HONORIS vocabulum quam hic habet significationem?

A. HONOR PARENTVM, eorum amore, timorem, obseruationemq; comprehendit: & in parēdo, inseruiendo, obtemperando illis, eosque tuendo, alendo etiam, atque sustinendo, si quid ipsi opus fuerit, situs est.

Prouer. 1. a. 8.

Mar. 7. b. 10. 11.

Col. 3. c. 20.

Heb. 12. c. 9.

M. Hæc lex naturalē sue solam parentes attingit?

Deut. 17. b. 9. 10.

Rom. 13. a. 1.

Luk. 10. c. 16.

Leuit. 19. c. 32.

1. Tim. 5. a. 1.

Pro. 5. c. 13.

A. Qui auctoritatem habent omnes; omnes aduersus quos reuerentia est aliqua adhibenda, vt magistratus, ministri Ecclesiastici, præceptores, doctrina, sapientia, ætate, honore, aut alia aliqua dignitate antecedentes, PARENTVM nomine designantur.

M. Principes, magistratus, ceterique qui alijs præsunt, cur Parentum nomine notantur?

A. Vt declaretur, quod Deus eos nobis, nostro, reipublicæq; commodo dona-

Rom. 13. a. 4.

Heb. 13. c. 17.

B.v.

ucrit.

Præceptum 6. Crdes & odium vetantur.

uerit. Atq; ita Parentum nomine, quod principibus, magistratibus, aliisque superioribus tribuitur, communionemur, ut illis non pareamus solum, verum etiam, ut eos reueremur, atque amemus.

M. Quid deinceps in hac lege est?

A. Longam eos beatamque vitam, Dei beneficio esse victoros, qui parentibus, principibus, magistratibus, aliisque superioribus dicto audientes fuerint, debitumq; ipsis honorem tribuerint. Contraque consequens est, qui parentibus, principibus, magistratibus, aut superioribus alijs, minus se obediētes præbuerint, aut contumeliosi in eos fuerint, illos aut citò repentinòq; cum ignominia morituros, aut vitam quamvis morte acerbiorē turpiorēq; traducturos esse, qui etiam, ad extremum, contumacia sceletisque sui poenas, apud inferos sempiternas sustinebunt.

M. Sextum iam quod sit præceptum, dicis?

A. NON OCCIDES.

M. Satisne legem hanc observabimus, si manus ab homicidio, sanguineque integras servabimus?

A. Pro-

Exo. 20. b. 12.

Deut. 5. b. 16.

Ephe. 6. a. 2. 3.

Exo. 23. b. 13.

Deut. 5. c. 17.

Mat. 5. c. 21. & 22.

c. 23.

Jacob. 2. b. 11.

Mat. 5. d. 21. 22.

23. 24.

Ro. 3. c. 13. 14. 15.

Grades & odium vetantur.

A. Prohibentur etiam ea, quæ cædis occasionem aliquâ habent, vel ludibria, irrisiones, maledicta, probra, conuitia, rixæ, pugna, & similia omnia.

M. *Ecquid est amplius?*

A. Deus sua lege non externis tantum actionibus, sed animorum etiam affectionibus, iisq; vel maximè cavit. Apud Deum, n. iudicem, iracûdia, odiumque, & occidendi, vindicandi, aut nocendi voluntas omnis, homicidium esse discernitur. Hoc ergo iure diuino ista etiã vetamur,

M. *Si neminem ergo oderimus, abundè legi huius erit satisfactum?*

A. Deus cum odium reprobât, beneuolentiam à nobis in omnes mortales, hostes etiam, requirit: idque adeò quidem, vt maleuolis inuidisque nostris, qui infenso; crudelitèrque infesto in nos sunt animo, salutem, & tràquillitatem; omniãque faustè, scèlicitèr, & prospèrè euenire optemus: beneficijs illos etiã, si facultas in nobis fuerit, afficiamus: Deoque pro illis vota faciamus.

M. *Quod est septimum præceptum?*

A. Non

Galat. 5. d. 10. v. 10.

Jacob. 3. c. 14. d. 10.

Math. 5. d. 23.

Galat. 5. d. 20. v. 20.

1. John. 3. b. 9. v. 10.

11.

Luc. 6. d. 27. v. 27.

Roma 12. c. 17. d. 17.

17. 19. 20.

Præceptū 7. & Adulterium & furti vetantur.

Exo. 20. b. 14.
Deut. 5. c. 18.
Math. 19. c. 18.

pro. 6. d. 24. 25.
Math. D. 27. 28.
29.

Rom. 13. d. 13.
1. Cor. 6. b. 9. 10.
c. 15. 16.

1. Thel. 4. a. 3. 4. 5.
7. & 5. d. 22.
Ezech. 16. g. 49. 56.

Eccle. 33. c. 26.

1. Cor. 3. d. 16. 17.
& 6. c. 15. 16.

Exo. 20. b. 15.
Math. 59. c. 18.

pro. 11. a. 1. & 30.
b. 10. d. 23.
1. Thel. 4. b. 6.
Tit. 2. c. 10.

A. NON ADULTERABERIS.

M. Hoc præceptum quam sententiam habere putas?

A. Obscenarum voluptatum vniuersum genus, omnis verborū turpitudine, oculorum, gestūsque, petulāria omnis, omnes impuritatis notæ, atque iudicia quęcunque, hac lege condēnantur. Desidia item inertiaq; in cibo, potu, vestitu luxus & luxuries, ludi, lūsūsque impudici, & quęcūq; præterea ad corporis animęque scēditatem sollicitare, aut commouere possunt, hoc præcepto vetantur. Nam vt mentes etiā nostras ad appetitionibus, desideriisq; impudicis puras cōseruemus, præcipitur, propterea quod tam animę quā corpora nostra tēpla sunt diuino Spiritui consecrata.

M. Prosequere reliqua?

A. Octauum præceptum est: **NON FURABERIS.**

M. Hoc præcepto quę prohibentur?

A. Non ea solum furti vetantur, quę humano iure plectuntur, sed etiam edicitur, ne nundinatione, aut venditione fraudulenta, mensuris dolosis, parūmque

legiti-

etatis.

Primumque voluntas datatur.

iam ha-

uniuer-

situdo,

omnis,

iudicia

ur. De-

vesti-

impu-

poris

com-

tatur.

operi-

puras

quod

tēpla

Non

que

edi-

one

que

giti-

legitimis pōderibus, aut adulterinis sua
ausque mercibus, quēquam saltamus:
ēue iudicijs pecunia tentatis, preciōq;
elargitione corruptis, aut vlla alia frau
de, dolōue malo adhibito, quenquam
circumuemiamus. Præterea, qui officiū,
debitūue alteri subducūt: vt qui labo
rum mercedē operarijs non persoluunt:
qui per auaritiā pauperibus indigen
tibusque opem ferre, viduis succurrere,
orbis, pupillisque subuenire, peregrinis
atque aduenis opitulari recusant: quiq;
rudes atque ignaros rerum non institu
unt atque erudiunt: qui consilij exper
tes cōsilio non iuuant: qui vagos errā
tesque ab errore non auertunt, neque in
rectā viam reuocant atq; reducunt: qui
afflictis merentibusque consolationem
non adhibent: omnesque horum simi
les hac lege condemnantur.

M. Hoc præcepto an quicquam adhuc præ
terea continetur?

A. Omnino: Nam ex alienis damnis
vtilitates nostras aucupādi, aliquā etiā
volūtatem cogitationēue suscipere,
hac lege prohibemur. Nā quod in ho
mines

psal. 61. b. 105

pro. 17. d. 23.

isa. 5. d. 23.

Ezec. 22. b. 13.

Malac. 3. b. 5.

1. Tim. 5. c. 18.

prou. 14. d. 20. 21.

c. 13.

Iacob. 2. s. 3. 6. &

5. d. 19. 20.

Leuit. 19. b. 9. 10.

& 23. d. 22.

Deut. 22. c. 1. 2. 3. 4.

& 27. c. 17. 18. 19.

Zach. 8. c. 16. r. 7.

Act. 20. g. 33.

Præceptum 9. Mandatum prohibetur.

omnes iniuriosum est, id vel optare, aut expetere vitiosum est in conspectu Dei.

M. Recita iam nomen præceptum?

A. NON ERIS ADVERSUS PROXIMUM TVVM TESTIS MENDAX.

M. Hac Lex quam habet sententiam?

A. Hac lege non apertum solum cui dēnsq; periurium, iurifurandiq; violatio, sed omnis etiam vanitas, calumniatio, obrectatio, maledictio, assentatio, simulatio, dissimulatioq; omnis, quæ sine aut cōtra rem, aut exultationē proximi, generatim vetantur. Præcipiturque, ut, nec ipsi vnquā mēdacium, falsumue quicquā dicamus, neq; in alijs, verbo, Scriptura, reticentiæue cōprobemus, sed ut veritatem semper colamus, tute-

M. Nihilne ultrā requiritur hæc lege?

A. Deus, qui intimos animorū nostrorum sensus penitus perspectos habet, a maledicendo nos prohibens, aliquid etiā mali temerē de proximo vel suspicari opinariue prohibet, adeoq; præcipit, ut quoad per veritatē licebit, bene de alijs existimemus, bonamq; ipsis fa-

mam,

Exo. 20. c. 16.

Deut. 5. c. 20.

Math. 19. c. 18.

Exo. 23. a. 1.

Leuit. 10. b. 11.

Deut. 19. d. 18. 19.

Psalm. 15. a. 3.

Soph. 3. b. 13.

Math. 19. c. 18.

Luc. 3. c. 14.

1. Peter. 3. a. 1. 2.

Pro. 3. a. 7. & 12. c.

17. 19. & 23. d. 23.

Eccl. 3. c. 15.

2. Cor. 13. c. 8.

Eph. 4. d. 25.

Math. 7. a. 1.

Rom. 4. a. 4.

2. Cor. 13. b. 5. 7.

Præceptum 10. Desideria fruantur.

nam, quantum quidem efficere pot-
rimus, conseruemus.

M. Restat iam postremum præceptum.

*A. NON CONCVPISCES CVIVS-
QVAM DOMVM, NON VXO-
REM, NON SERVVM, NON AN-
CILLAM, NON BOVEM, NON
ASINVM, NEC QVICQVAM
OMNINO ALIVD QVOD AL-
TERIVS SIT.*

*M. Hoc præceptum, quid ultra quàm su-
periora imperat?*

*A. Antea Deus maleficia, depravatâs-
que animorum affectiones veruit : iam
verò innocentiam omnibus suis nume-
ris expletam à nobis exigit : adeò qui-
dem vt nullum omninò vel tenuissimũ
desiderium, vel leuissimæ cogitationis
motum, à virtute quicquam deflecten-
tem, in mentes nostras irrepere patia-
mur. Equum namque est, vt in animis
etiam & mentibus nostris, summa co-
rum Deo castitas sanctimoniâque splē-
deat. Ab illo. n. bonitas atque æquitas,
non, nisi perfectè absoluta, probari po-
test : cuius etiam legem hâc suam : nor-
mâ omni ex parte perfectissimam no-
bis*

Exo. 20. c. 17.

Mich. 2. ad. 2.

Rom. 7. b. 7. & 14.

d. 14.

1. Cor. 10. b. 6.

Eccl. 1. c. 16.

Gal. 5. d. 24.

Iere. 4. b. 14.

Ezech. 18. c. 31.

Math. 5. a. 8.

Rom. 12. a. 2.

Psal. 5. a. 4. 5.

2. Cor. 6. c. 14.

bis ante oculos constituit.

M. Postquam decem tam praeceptorum sententiam interpretatione breui explanasti: dic mihi cunctane ea quae separatim articulatimque explicuisti, in pauca conferri, breuiterque & summarim describi nequeunt?

A. Possunt sanè. Nam & Christus, diuinus ille doctor, totam Legis vim atque rationem coarctans, eius summam quam breuissimè his verbis exposuit. D I L I G E S D O M I N U M D E V M T V V M, E X T O T O C O R D E T V O, E X T O T A A N I M A T V A, E X T O T A M E N T E T V A, E T E X T O T I S V I R I B V S T V I S: E T H O C M A X I M U M E S T P R A E C E P T U M I N L E G E. S E C V N D U M A V T E M E S T H V I C S I M I L E, D I L I G E S P R O X I M U M S I C V T T E I P S U M. A D H A E C E N I M D V O, M A N D A T A V N I V E R S A L E X E T P R O P H E T A E R E F E R V N T V R.

M. Amorem in Deum cuiusmodi hic à nobis desiderari putas?

A. Qui Deo sit idoneus, hoc est, ut summa potestate Dominum, summa parentum bonitate, conseruatorem nostrum

Mt. 22. d. 37.
Marc. 12. c. 30.
Luk. 10. c. 27.

Amor Dei.

nostrum summa misericordia præditū, Deut. 10. c. 12. v. 7.
eum esse confiteamur. Ad amorem, i- 20.
tāq; erga Deum nostrum accedere de- psal. 25. a. 1. & 31.
bet, vt & reucreamur maiestatem illi- a. 1. & 96. b. 7. 8. 9.
us, & eius pareamus voluntati, eiúsque & 118. b. 8.

M. *Totum cor, anima tota, totaq; vires,
quid declaram?*

A. Eam videlicet amoris flagrantiam, Deut. 6. c. 17. v. 18. &
& incorruptam integritatem, vt cogi- 30. b. 6.
tationibus, cupiditatibus, consilijs, a- Iosu. 23. c. 11.
ctionibus vllis, quæ Dei amori repug- Ioh. 14. b. 15. c. 21.
nant, nihil prorsus loci relinquatur. Et 23. 24. & 15. b. 10.
enim Deum, non modò plusquam sua Math. 10. d. 37. 38.
omnia, sed multò etiam magis quàm
ipse se quisque pius diligit.

M. *Nunc de proximi amore, quid habes
dicere?* Luk. 14. f. 10.

A. Christus voluit Christianos suos
summæ inter se coniunctionis vincu- Ioh. 13. d. 34. 35.
lis arctissimè astringi. Et quùm nostri 1. Cor. 1. a. b. 4. 5.
nobis amor naturalis sit, atque in ani- &c.
mis penitùs insitus, nulla expeditior, Ephe. 5. a. 1. d. 39.
contractior nulla, nulla iustior fraterni Phil. 2. a. 1. 2. 3.
amoris norma, nec quæ plus habet ef- 1. Thes. 3. b. 9. 10.
ficacitatis reperiri potest, quàm quæ ab

C. i.

ipso

Amor Proximi.

Mat. 7. b. 12. & 22.
d. 39.
Luc. 6. d. 31.
Rom. 13. c. 8. 19.
1. Cor. 13. b. 5. 6.
&c.

ipso humano ingenio deducta, nobis à Domino præscribitur, vt vnusquisque scilicet proximum, eodem quo seipsum, amore complectatur. Cui consequens est, vt ne quid agamus contra proximum, ne quem sermonem, ne quam cogitationem de illo habeamus, quod nobis ab alijs fieri, vel de nobis dici, cogitariue nollemus.

M. *P R O X I M I* vocabulum quàm longè patet?

Mat. 5. g. 43. 44.
Luc. 10. f. 33. 36.
37.
1. Thes. 4. b. 9. 10.

A. Non tantum prope nos habitantes, aut cognationis, affinitatis, amicitiae, amoris civilisue alicuius consuetudinis vinculis astricti, sed & ignoti, atque etiam hostes, hac voce *P R O X I M I* continentur.

M. *Quando igitur Lex diuini numinis pie sanctèq; venerandi, & charitatis atque beniuolentiae erga homines habenda rationem absolutam præscribit, annon ad illius normam tota est vita nostra dirigenda?*

Deut. 8. a. 1. & 11.
d. 22. 28. & 30. c.
15. 17.
Mat. 19. c. 17.
Ioh. 12. g. 50.
Rom. 6. d. 23. & 10.
2. 5.

A. Omnino: atque hoc tantoperè, vt Deus mores ad Legis suae regulam conformantibus vitam paciscatur, & à legis præscriptione aberrantibus, è contrario,

Proximi nomen.

Ho, sicuti suprà diximus, mortem minetur.

M. *Iustos ergò eos esse putas, qui à iure domino nulla ex parte discedunt?*

A. Certè quidem: siqui ad Legem Dei vsquequaque seruandam valerent, iure illi quidem iusti censeri possent: sed ingenita naturæ nostræ corruptione, ita ex incititia, debilitate, prauitate laboramus vniuersi, vt officium iure diuino debitum neque intelligamus, neque illi satisfacere aut valeamus, aut velimus. Tametsi. n. inueniatur vnus aliquis, qui in aliqua re vna & altera externa Legē obseruet: tamen is in multis alijs á recto discedit, & humanus animus ab illa iustitia atque innocentia interior, quam Lex requirit, perpetuò aberrat. Quamobrem nemo iure iustus esse potest in conspectu Dei, qui de omnibus, qui nō omnia iure diuino descripta exequuntur, sententiam fert, eosque detestatur, atque execratur.

M. *Num igitur Lex cunctos omninò mortales miserrima hac conditione, sine vllō prorsus remedio astringit?*

C. ij.

A. Deo

Rom. 10. 2. 5.

Gen. 6. b. 5. & 8. d. 21.
Pro. 20. b. 9.
Rom. 7. c. 14. 15.
Gal. 2. d. 16.

Pro. 20. b. 9.

Deut. 17. d. 26.
Gal. 3. b. 10.
Iaco. 2. c. 10. 11.

Nemo iustus ex Lege. Legis usus.

Deut. 27. d. 26.
Rom. 3. b. 10. & c. &
8. b. 7. 8.
Ephe. 5. b. 5. 6.
Iaco. 2. b. 10.

A. Deo diffidentibus, & á religione pietatēque remotis, lex hanc, quam memorauī, conditionem constituit, illis ab omni omninò spe derelictis: qui vt ne tenuissimam quidem particulam Legis præstare possunt, itá nihil quicquam Dei misericordiæ per Christum confidunt. Pijjs verò Lex aliarum vtilitatum fructus præbet.

Deut. 6. b. 6. 7.
Ioh. 1. b. 7. 8.
Psal. 1. a. 2. & c. 119.
totum.

M. *Quinam illi sint dicito?*

A. Primum omnium, Lex vitæ regulam perfectè absolutam nobis ante oculos proponens, diligentiam nostram excitat, vt mores nostros ad illam dirigamus.

Rom. 3. c. 19. & c. 7. c.
24. & c.
2. Cor. 3. b. 5.
Psal. 119. a. 5. 12.
27. 28. b. 33. 34. & c.

M. *Quid prater ea?*

A. Secundò, quum legem, vltra quàm mortalium vires præstare possunt, requirere, nobis que potestatem tanti operis sustinēdi deesse animaduertimus, ad auxilium á Deo flagitandum Lege exuscitatur.

M. *Perge?*

Rom. 3. 10. 11. 12.
c. 19. 20. & c. 7. b. 7.

A. Porro autem, quum turpitudinis nostræ labes atque foeditatem in Lege, vt in speculo cernimus, tanquam franos nobis

Legis usus.

nobis iniicit, reprimitque ne integritate nostra confisi, superbos nos in conspectu Dei præbeamus.

M. *Prosequere?*

A. Quando peccati, quod diuinæ Legis est violatio, conscientia stimulamur atque conuincimur, intelligimúsque nos per peccatum in execrationem, acerbissimum odium, grauissimamque diuini numinis offensionem, atque indignationem incurrisse, mercedemque atque stipendium, quod peccatum meretur, esse, vt non solum omnibus calamitatibus atque miserijs huius vitæ, morbisque & morte corporis afficiamur, verumetiam vt damnatione atque interitu sempiterno mulctemur: simul atque ex Lege agnoscimus, nos per peccatū in hunc condemnatorum statum, quo nihil tetrius cogitari potest, peruenisse, toto pectore, tota mente, toto corde, animoque cohorremus, & contremiscimus: atque ita, vt casum nostrum salutariter doleamus, & vt nosmet nostri pœniteat, Lex efficit, impellitque, vt peccatorum veniam, iustitiam, & vitam

pro. 20. b. 9.

1. ioh. 3. a. 4.

Deut. 27. d. 26.

Gal. 3. b. 10.

Rom. 1. c. 18. & 2. b.

8. & 4. c. 15. & 6. d.

23.

2. Cor. 3. b. 7. 9.

Ephe. 5. b. 5. 6.

Rom. 3. c. 20. 21.

28 & 5. c. 15. 16.

& c.

Gal. 2. c. 16.

Euangelium a pars Religionis.

sempiternam (quæ ex Lege adipisci nō possumus) à Christo seruatore tantum, & per Christum expetamus, atque expectemus.

Rom. 10. 2. 4.

Gal. 3. b. 10. 11. & d
24.

M. Legem igitur, quantum intelligo, tanquam magistram se, ducemque ad Christum præbere affirmas, quæ nos notitia nostri, pœnitentiæque, & fide, recta ad ipsum via perducatur?

Rom. 3. d. 23. & 7.

c. 11. 13. 16.

Gal. 3. c. 20.

A. Sanè ita est: simulque ex his perspicuum est illud, Legem non frustrà latam esse, tametsi mortales ab officij, quod Lex requirit, præstandi facultate longissimè absint.

M. Verùm dicis. Nunc, dilecte fili, quando de LEGE & OBEDIENTIA satis, ut in hac contractione breuitatēque, dictum sit: ratio flagitat, ut proxime dicatur de EVANGELIO, quod diuina per Christum misericordia promissa, eis, qui contra legem commiserunt, modo ipsos commissi pœniteat, facta completitur, ad quod EVANGELIUM fides præcipuè referenda est: hoc .n. secundo loco in nostra distributione propositum fuit, & eorū quæ tractauimus continuatione, quasi manu, & deducti

Euangelij summa, Symbolum.

deducti sumus. Dic ergò, qua sit Euangelii fideique nostra summa?

A. Eadem illa, quæ Christianæ fidei principes articulos vnà olim arcè contractos, comprehēdit: quàmque vulgus ex prima voce nominat. *The Creede*, id est, Fidem nostram.

M. Fidem tuam pronuntia?

A. CREDO IN DEVM PATREM OMNIPOTENTEM, CREATOREM COELI ET TERRAE. ET IN IESVM CHRISTVM, FILIVM EIVS VNICVM, DOMINVM NOSTRVM, QVI CONCEPTVS EST ESPI TV SANCTO, NATVS EX MARIA VIRGINE: PASSVS SVB PONTIO PILATO, CRVCFIXVS, MORTVVS, ET SEPULTVS. DESCENDIT AD INFEROS, TERTIA DIE RESVRREXIT A MORTVIS: ASCENDIT AD COELVM, SEDET AD DEXTERAM DEI PATRIS OMNIPOTENTIS, INDE VENTVRVS EST AD IUDICANDVM VIVOS ET MORTVOS. CREDO IN SPIRITVM SANCTVM, SANCTAM ECCLESIAM CATHOLICAM, SANCTORVM COMMVNIONE M,

C.iii.

RE-

RE MISSIONEM PECCATO-
RVM, CARNIS RESVRRECTI-
ONEM, ET VITAM ETERNAM.
AMEN.

M. *Uniuersam hanc fidei confessionem in
quot membra dispartiris?*

A. In quatuor principalia: in quorum
primo, de Deo patre, & rerum omni-
um creatione: in secundo, de eius fi-
lio Iesu Christo, quod & humanæ re-
demptionis summam omnem conti-
net: in tertio, de Sacro Spiritu: in quar-
ta, de Ecclesia, & de Dei donis Ecclesię
per Christum datis, explicatur.

M. *Age igitur, hunc ordinem in expla-
nandis istis quatuor partibus conseruato:
principio uero credendi uerbum, in prima
Christiane fidei introitu, quam uim ha-
beat, expone.*

A. Hac uoce significo, me ueram atq;
uiuam, hoc est, Christiani hominis fi-
dem, in Deum patrem, Deum filium, &
Deum spiritum sanctum habere, eam-
que me fidem, hac cōfessionis formula,
profiteri, firmissimęque asseuerare.

M. *Uina ea uerāque & Christiana fi-
des qua fit, mihi quāu potes apertissime
decla-*

Mat. 10. c. 52. &

28. d. 19.

Ioh. 1. b. 12. 13.

Rom. 1. b. 17. & 10.

b. 9.

Gal. 3. d. 26.

Heb. 4. d. 13.

decla-

A.

Dei

tiz,

geli-

tz, i

di, se

M.

de T

stiti-

sam.

Chr

eius

A.

M.

qua

nom

ET

A

non

diu

TE

SP

vn

fun

san

Fides quid vnus Deus, tres personæ.

declarato.

A. Fides est certa cognitio paternæ Dei erga nos per Christum beneuolentiæ, fiduciaque in eadem, sicuti in Euangelio testatum est, quæ studium piæ vitæ, id est Dei patris voluntati obsequendi, semper coniunctum habet.

Ioh. 1. 12. 13.
Rom. 8. a. 1. b. 14. g.
38. 39.
Colos. 2. a. 2. 3.
Heb. 10. d. 22. 23.
& 1. 1. a. 1.
psal. 1. a. 3.
Mat. 7. c. 17. 18. &
13. c. 23.
Gal. 5. a. 6.
1. pet. 1. c. 13. 14. 15.

M. *Intelligis igitur nullos impios, qui ante Dei misericordiam desperant, aut eius iustitiam non pertimescunt, sed vitam vitiosam, animo securo viuunt, hanc veram Christianam fidem habere posse, tametsi eius verba pronuncient?*

A. Ita omninò intellexi.

Mat. 3. c. 16. 17. &
28. d. 19.
1. Iohn. 5. b. 7.
Ioh. 10. f. 30. & 14.
b. 7. 8. 9. 10. 11.
1. Cor. 8. a. 5. 6.

M. *Quum non nisi vnus sit Deus, dic mihi quare in Christiana fidei confessione tres nominentur, PATRE, FILIVS, ET SPIRITVS SANCTVS.*

A. Non variorum Deorum hæc sunt nomina, sed trium diuersarum in vna diuinitate personarum. Nam DEVS PATER, DEVS FILIVS, ET DEVS SPIRITVS SANCTVS, tres personæ vnus tantum Deus sunt, sicuti edocti sumus ex sacris literis, quibus promptam potius fidem adiungere, quam

C.v.

tam

RE MISSIONEM PECCATO-
RVM, CARNIS RESVRRECTI-
ONEM, ET VITAM ETERNAM.
AMEN.

M. *Uniuersam hanc fidei confessionem in
quot membra dispartiris?*

A. In quatuor principalia : in quorum
primo, de Deo patre, & rerum omni-
um creatione : in secundo, de eius fi-
lio Iesu Christo, quod & humanæ re-
demptionis summam omnem conti-
net: in tertio, de Sacro Spiritu : in quar-
ta, de Ecclesia, & de Dei donis Ecclesiæ
per Christum datis, explicatur.

M. *Age igitur, hunc ordinem in expla-
nandis istis quatuor partibus conseruato:
principio uero (credendi uerbum, in prima
Christiana fidei introitu, quam vim ha-
beat, expone.*

A. Hac voce significo, me veram atq;
uiam, hoc est, Christiani hominis fi-
dem, in Deum patrem, Deum filium, &
Deum spiritum sanctum habere, eam-
que me fidem, hac cōfessionis formula,
profiteri, firmissimæque asseuerare.

M. *Vina ea veræque & Christiana fi-
des qua fit, mihi quàm potes apertissime
decla-*

Mat. 10. c. 52. &

28. d. 19.

Ioh. 1. b. 12. 13.

Rom. 1. b. 17. & 10.

b. 9.

Gal. 3. d. 26.

Heb. 4. d. 13.

Fides quid vnus Deus, tres personæ.

declarato.

A. Fides est certa cognitio paternæ Dei erga nos per Christum beneuolentiæ, fiduciæque in eadem, sicuti in Euangelio testatum est, quæ studium piæ vitæ, id est Dei patris voluntati obsequendi, semper coniunctum habet.

Ioh. 1. 12. 13.
Rom. 8. 2. 1. b. 14. g.
28. 39.
Colof. 2. 2. 3.
Heb. 10. d. 22. 23.
& 1. 1. 2. 1.
psal. 1. 2. 3.
Mat. 7. c. 17. r8. &
13. c. 23.
Gal. 5. 2. 6.
1. Pet. 1. c. 13. 14. 15.

M. *Intelligis igitur nullos impios, qui ante Dei misericordiam desperant, aut eius iustitiam non pertimescunt, sed vitam vitiosam, animo securo viuunt, hanc veram Christianam fidem habere posse, tametsi eius verba pronuncient?*

A. Ita omninò intellexi.

Mat. 3. c. 16. 17. &
28. d. 19.
1. Iohn. 5. b. 7.
Ioh. 10. f. 30. & 14.
b. 7. 8. 9. 10. 11.
1. Cor. 8. a. 5. 6.

M. *Quum non nisi vnus sit Deus, dic mihi quare in Christianæ fidei confessione tres nominentur, PATRE, FILIVS, ET SPIRITVS SANCTVS.*

A. Non variorum Deorum hæc sunt nomina, sed trium diuersarum in vna diuinitate personarū. Nam DEVS PATER, DEVS FILIVS, ET DEVS SPIRITVS SANCTVS, tres personæ, vnus tantum Deus sunt, sicuti edocti sumus ex sacris literis, quibus promptam potius fidem adiungere, quam

C.v.

tam

Symboli pars. I. Fides in Deum patrem.

Pro. 25. d. 16.

tam penitus reconditi & abditi mysterij infinitam altitudinem curiosè scrutari debemus.

M. *Verissimè loqueris: perge porro, quam obrem DEVM, PATRIS nomine nuncupas?*

A. Primum omnium, maximèque, quòd vnici filij sui Iesu Christi naturâ pater sit. Deinde quòd noster etiam sit pater, tum quia nos condidit, omnibusque vitam dedit, tum etiam quòd nos iterum diuinè per spiritum sanctum generauit, & per fidem in verum suum atque naturalem filium Iesum Christum nos elegit, sibi que filios, & regni cœlestis atq; sempiternæ vitæ hæredes, per eundem instituit.

M. *Cur Deum OMNIPOTENTEM appellas?*

A. Quòd & fabricatus est omnia, & omnes res ex sua voluntate moderandi summam potestatem habet.

M. *Spiritusne etiam malitiosi, impiique homines, in Dei potestate continentur?*

A. Nunquàm alioquin sine summa sollicitudine essemus, si quam illi lædendi

nos

Psal. 2. b. 7.

Mat. 3. c. 17.

Ioh. 1. b. 14.

Rom. 15. b. 6.

2. Cor. 1. a. 3.

Gen. 1. d. 27.

Malac. 1. a. 6. & 2.

b. 10.

Ioh. 1. b. 12. & 3. a.

3. 5.

Rom. 8. c. 15. 16.

17.

Gal. 4. c. 5. 6.

Ephe. 1. a. 5. 6.

Tit. 3. b. 7.

1. Pet. 1. a. 3. 4. d.

23.

Esa. 40. c. 21. 22.

& c.

Mar. 5. g. 45. & 10.

c. 29.

Ephe. 1. b. 11

Heb. 1. a. 2. 3.

Vniuersa in Dei potestate.

nos facultatem, contra diuinam voluntatem haberent. Verum ea nos consolatione sustentamur, quod neque demones, neque consceleratissimi homines, nihil quicquam, nisi Dei arbitratu, vel permissione, tentare omnino valent, quodque nos adeo in tutela patris omnium rerum prepotentis sumus, ut ne ullus quidem capitis nostri pilus, nisi ipsius voluntate, qui nobis optime vult, in terram decidere possit.

Ioh. 1. b. 10. 11. 12.
Mat. 8. d. 31. 32.
Luk. 22. d. 31. 32.
Ioh. 10. f. 28. 29. &
19. b. 10. 11.
Act. 2. d. 23. 24. & 4.
f. 27. 28. & 12. 11.

Luk. 12. b. 7. & 21.
d. 18.
Psal. 19. a. 1. & 50.
b. 6.

M. Cur adiungitur DEUM COELI ET TERRÆ CREATOREM ESSE?

A. Quod diuinam potentiam, sapientiam, atque bonitatem, (quæ per se intelligentia comprehendi non possunt) in eius operibus, ut in speculis, intueri liceat. Nam quum immensam illam mundi magnitudinem cõuemur, eamque esse partium omnium constitutionem, ut neque ad aspectum magis decoræ, neque magis ad vtilitates omnes accommodatæ excogitari possent, artificis illico effectorisque infinita potentia, sapientia, bonitas nobis antè oculos

Rom. 1. b. 19. 20.

Symboli pars. I. Fides in Deum patrem.

Pro. 25. d. 16.

tam penitus reconditi & abditi mysterij infinitam altitudinem curiosè scrutari debemus.

M. *Verissimè loqueris: perge porro, quam obrem DEVM, PATRIS nomine nuncupas?*

Psal. 2. b. 7.

Mat. 3. c. 17.

Ioh. 1. b. 14.

Rom. 15. b. 6.

2. Cor. 1. a. 3.

Gen. 1. d. 27.

Malac. 1. a. 6. & 2.

b. 10.

Ioh. 1. b. 12. & 3. a.

3. 5.

Rom. 8. c. 15. 16.

17.

Gal. 4. c. 5. 6.

Eph. 1. a. 5. 6.

Tit. 3. b. 7.

1. Pet. 1. a. 3. 4. d.

23.

A. Primum omnium, maximèque, quòd vnici filij sui Iesu Christi naturâ pater sit. Deinde quòd noster etiam sit pater, tum quia nos condidit, omnibusque viram dedit, tum etiam quòd nos iterum diuinè per spiritum sanctum generauit, & per fidem in verum suum atque naturalem filium Iesum Christum nos elegit, sibi que filios, & regni cœlestis atq; sempiternæ vitæ hæredes, per eundem instituit.

M. *Cur Deum OMNIPOTENTEM appellas?*

Esa. 40. c. 21. 22.

&c.

Mar. 5. g. 45. & 10.

c. 29.

Eph. 1. b. 11

Heb. 1. a. 2. 3.

A. Quòd & fabricatus est omnia, & omnes res ex sua voluntate moderandi summam potestatem habet.

M. *Spiritusne etiam malitiosi, impii que homines, in Dei potestate continentur?*

A. Nunquàm alioquin sine summa sollicitudine essemus, si quam illi lædendi

nos

Vniuersa in Dei potestate.

nos facultatem, contra diuinam voluntatem haberent. Verum ea nos consolatione sustentamur, quod neque demones, neque consceleratissimi homines, nihil quicquam, nisi Dei arbitratu, vel permissione, tentare omnino valeant, quodque nos adeo in tutela patris omnium rerum prepotentis sumus, ut ne ullus quidem capitis nostri pilus, nisi ipsius voluntate, qui nobis optime vult, in terram decidere possit.

Ioh. 1. b. 10. 11. 12.
Mat. 8. d. 31. 32.
Luk. 22. d. 31. 32.
Ioh. 10. f. 28. 29. &
19. b. 10. 11.
Act. 2. d. 23. 24. & 4.
f. 27. 28. & 12. 11.

Luk. 12. b. 7. & 21.
d. 18.
Psal. 19. a. 1. & 50.
b. 6.

M. Cur adiungitur DEUM COELI ET TERRÆ CREATOREM ESSE?

A. Quod diuinam potentiam, sapientiam, atque bonitatem, (quæ per se intelligentia comprehendere non possunt) in eius operibus, ut in speculis, intueri liceat. Nam quum immensam illam mundi magnitudinem cõtemur, eamque esse partium omnium constitutionem, ut neque ad aspectum magis decoræ, neque magis ad vtilitates omnes accommodatæ excogitari possent, artificis illico effectorisque infinita potentia, sapientia, bonitas nobis antecul-

Rom. 1. b. 19. 20.

culos

Mundi, Angelorum, creatio.

culos mentis obuersantur.

M. *Qua ratione vniuersa á Deo condita esse affirmas?*

A. Deum patrem Opt. Max. á principio, & ex nihilo, per potentiam sui verbi, hoc est Iesu Christi filij sui, totum hunc spectabilem mundum, & vniuersa in eo inclusa, atque spiritus etiam corporis expertes (quos nuncupamus Angelos) fabricatū esse & construxisse.

M. *Núm censes tamen satis piè asseuerari, Deum spiritus omnes, malitiosos etiam eos (qui á nobis Diaboli nominantur) fecisse?*

A. Deus illos tales non effecit, verum illi á prima creatione, suo ipsorum vitio, omni restitutionis spe perdita, defecerūt: proinde non creatione & natura, sed naturæ corruptela deprauati sunt.

M. *Satisue Deo fuit cuncta semel creasse, postea verò omni rerum creatione vacasse?*

A. Nequáquam. Deus. n. vt omnia fecit, ita omnia fulcit & moderatur: alioqui vniuersa in nihilum subitò occiderent.

M. *Quem*

Gen. 1. 3. 1. & c.
Psal. 124. b. 6. 7. &
89. b. 11.
Ioh. 1. 2. 3.
Act. 14. c. 15.
1. Cor. 8. 3. 6.
Heb. 1. 2. 3.
Col. 1. c. 16.

Gen. 1. d. 3.
Ioh. 8. f. 44.
Iud. b. 6.

Psal. 75. a. 3. & c. 104.
b. 8. 9. & c. & c. 145.
c. 14. 15. & c. 147. a.
5. 6. & c.
Col 1. b. 16. 17.
Heb. 1. 2. 3.

Hominis creatio. Omnia creata bona.

M. *Quem sibi finem. Deum Opt. Max. in condendis gubernandisque rebus omnibus proposuisse putas?*

A. Hominum gratiâ fabricatus est mundus, & quæ in eo continentur cuncta comparata sunt, ut utilitati commodisq; humanis seruirent. Et ut cætera vniuersa humani generis causa, ita hominem ipsum Deus ad suam propriæ gloriæ fecit.

M. *Ediscere quis primus fuerit hominis ortus atque fabricatio?*

A. Deus, ut à Mose in scriptis relatum est, primo homini é limo terræ formato, animam atque vitam inspirauit: fœminam exindè deductam ex viri somno consopiti latere, & in lucem editam, cum viro sociauit, ut adiutrix, vitæque illi consors esset.

M. *Quum in viris simul & fœminis prauitas, nequitia, distortioque adeo summa nunc appareat, num à principio Deus eos eiusmodi fabricauit?*

A. Minimè omnium: Nam Deus perfectissimè bonus nihil aliud quàm bonum facere potest. Deus igitur ad su-

am

Gen. 1. d. 26. 29.
Psal. 8. b. 6. 7. &
104. c. 14. 15. & c.
Prou. 16. 1. 4.
Esa. 43. b. 7.
Rom. 11. c. 36.
Colo. 1. c. 16.

Gen. 1. d. 26. & 2.
b. 7. c. 8. 20. d. 21.
23.

Deu. 1. d. 26. 27. 28.
Colo. 3. b. 10.

Homo ad Dei imaginē cōditus. Hominis creatio
am imaginem similitudinēque homi-
nem initio formauit.

M. *Quanam est illa imago, secundū quam
hominem factum esse dicis?*

Deut. 32. 3. 34.
Rom. 9. c. 14.
Colof. 3. b. 10.
1. Iohn. 1. b. 5. & 3.
d. 29. & 3. 2. 3.
32. 1. c. 13. 14. & c.

A. Ea est iustitia omni ex parte per-
fecta, summāque sanctitas, quæ ad ip-
sam diuinam naturam propriè perti-
net, quæ homini cum Deo similitudo
vsque eò fuit, quoad eam homo pecca-
torum maculis fœdauit.

Gen. 3. 2. 1. 2. & c.

M. *Qua ratione istud factum esse dicis?*

Sap. 1. c. 13. 14.
1. Cor. 2. d. 14.
Rom. 8. b. 7. 8.
2. Cor. 3. b. 5.
Rom. 6. d. 23.
Ephe. 5. b. 5. 6.

A. Fœmina à Diabolo circumuen-
ta, virum impulit vt fructum, quo illi à
Deo interdictum fuerat, comederet:
quo illorum facto, imago, secundum
quam creati sunt, est oblitterata: & cum
ipsi, tum ipsorum posterī, Deo aduer-
sarij, peruersi, imbecillēsque ad omne
bonum effecti, non in omnes solū vi-
tæ huius misérias, corporis morbos, at-
que mortem, sed & interitū etiam sem-
piternū, perpetuāque damnationem
inciderunt.

M. *Utrum tamen existimari non queat,
grauitèr nimis Deū pomi unius gustatum
vindicasse?*

A. Dete-

Peccatum originale.

A. Detestabile illud hominis facinis, quasi levis culpa fuerit, nemo verbis extenuare, aut ex pomo, & immoderata modo edacitate rem æstimare velit.

Ipse enim pariter cum vxore sua, fallacibus Satanæ blandimentis illectus illaqueatúsque, infidelis á Dei veritate

Gen. 3. 3. 4. 5. 6.
b. 11. d. 22.

ad vanitatem declinavit: falsis Serpentis criminationibus, quibus de mendacio, inuidentia, & maleuola commodi

Gen. 1. d. 26. 29.
Psal. 8. b. 4. 5. 6. & c.
& 104. c. 14. 15.

alicuius subductione Deum accusat, fidem adiunxit: innumerabilibus beneficijs ornatus, ingrato in Deum, qui ea contulit, animo fuit: homulus ex terra

modò lutóque fictus, non satis esse putat, quòd similitudo illi cum Deo esset,

Gen. 1. d. 26. 27.
Colos. 3. b. 10.

per intolerandam insolentiam & arrogantiam exæquare se cum diuina maiestate expetiuit: postremò creatoris seditione subtraxit, iugum etiam eius á suis ceruicibus proteruè repulit. Inanitér igitur Adæ maleficium minuitur.

Os. 6. b. 7.

M. Verùm cur ob parentum scelera posteriores omnes de tam beato vita statu deiectioni, in omnes calamitates inciderent?

A. Deus Adamum illis honoris insignibus

Symboli pars secunda.

Math. 7. c. 18. &
12. c. 33.
Rom. 5. b. 12. c. 1.
17. & c.

Ose. 6. b. 7.
Rom. 6. d. 23.
2. Cor. 11. a. 3.
Eph. 5. b. 5. 6.

Gen. 3. c. 14. 15.
Rom. 5. c. 15. 16.
Gal. 3. c. 16. 19.
Heb. 2. d. 14. 15. 16.

gnibus ornauit, vt ea cum sibi tum suis, id est toti humano generi, aut seruaret, aut amitteret. Neque aliter fieri potuit. quin sicut ex arbore mala mali fructus eduntur: ita Adamo peccati corruptela deprauato, omnis eius progenies ingenito illo peccato (quod originale vocant) corrumpereetur. Quenquam quid opus est tam grauitur de parente nostro Adamo conqueri? quando nos etiam ipsi ob plurima nostra maximaque vitia calamitatibus omnibus, damnatione, morteque dignissime mulctemur: a quibus malis vt liberemur, nihil in nobis, aut in vlla alia creatura opis aut auxilij omnino superest.

M. Qua spes est igitur consolatioque reliqua, & in quo sita?

A. Promisit Deus fore, vt semen mulieris, qui est Iesus Christus filius virginis Mariæ, Serpentis, hoc est, Diaboli, qui eos decepit, caput contereret: ipsosque atque eorum posteros, qui promisso illi fidem haberent, liberaret. Atque hoc illud est, quod in secunda iam Symboli parte sequitur: **C R E D O**

I N

Nomen Iesu. Christi nomen.

IN IESVM CHRISTVM.

M. *Nomen IESVS quid significat?*

A. Iesus sermone nostro idem est, quod seruator. Iesus. n. Christus filius Deus, idemque virginis filius, nos qui scelere deuincti, & sub antiqui Serpentis Diaboli seruili iugo captiui, sempiternæque mortis vinculis constricti, turpissimè miserrimèq; iacebamus, in libertatem vindicauit, atque ad salutem reduxit.

M. *Quis nomen IESV illi imposuit?*

A. Angelus ex Dei ipsius præcepto.

M. *Explica nunc quid CHRISTI nomen significat?*

A. CHRISTVS idem est, atque si Vnctum appellares: quo nomine indicatur eum Spiritus sancti vnctione maximum Regem, Sacerdotem, atque Prophetam creatum esse.

M. *Christi regnum estne mundanum?*

A. Nequaquam: verum spirituale & sempiternum, cuius regni gubernacula sunt Dei verbum, atque spiritus, quæ tum iusticiam, tum vitam secum afferunt.

M. *Quam nobis utilitatem præbet hoc*

Di.

Christi

Math. 1. d. 21.
Act. 10. f. 38.
Colof. 1. c. 13. r.
Heb. 2. d. 14. r.
1. Iohn. 3. b. 8.

Math. 1. d. 21.
Luc. 1. c. 31. & c. 32.

Psal. 2. a. 6.
Esa. 61. a. 1.
Dan. 9. d. 24. 1.
Luc. 4. c. 18.
Act. 4. c. 27.
Act. 10. f. 38.
Heb. 1. c. 9.

Luc. 1. c. 33. 33.
Iohn. 8. f. 36.
Colof. 1. c. 13.
2. Tim. 4. a. 16.

Christi regnum, Sacerdotium.

Christi regnum?

Rom. 13. d. 31. &c.
& 16. c. 20.
2. Cor. 10. a. 4. 5.
Eph. 6. b. 10. 11.
&c.

A. Vires nobis armâq; spiritualia quibus atroces & truculentos animarum nostrarum hostes, Carnem, Mundum, Peccatum, Diabolum, profligemus, adiumentâq; ad vitam cum virtute & sanctitate degendam subministrat.

M. Cuiusmodi Sacerdos est Christus?

Psal. 110. b. 4. 5.
Heb. 4. d. 14. 15. &c.
& 5. b. 6. 7. & 7. a.
2. 3. b. 11. 12. &c. &c.
9. d. 13. 14.

A. Summus atque æternus: qui solus in conspectum Dei venire, solus sacrificium, quod Deo placeat satisfaciâtque, conficere, solus iratum Deum placatum efficere potest.

M. Cui nobis utilitati sunt ista?

Ioh. 14. . 27.
Act. 10. f. 36.
Eph. 1. c. 13. 14.
&c.
Colos. 1. c. 20.
Heb. 9. d. 14. 15.
1. Tim. 2. b. 5.

A. Nobis vt pacatus propitiûsque sit Deus, postulat & deprecatur, nobis offensum Deum lenit, nôsque in gratiam cum patre reducit. Solus, n. Christus pacificator nobis propositus est, qui nobis D E I gratiam reconciliet. Imò verò Sacerdotij etiam sui nos quasi cōsortes esse voluit, nobis introitum ad patrem patefaciens, vt in illius præsentia cum spe summa comparere, nôsque & nostra omnia veluti hostias ad sacrificium, Deo patri, per ipsum præbere non

Rom. 8. c. 15. & 12.
2. 1.
Gal. 4. a. 5. 6.
Eph. 3. b. 13.
Heb. 4. d. 15. 16.

Christi Prophetia. Christus naturalis Dei filius,
non dubitemus.

M. Qualis Prophetia est Christus?

A. Quum reliquos omnes Prophetas
atque doctores, DEI seruos, despice-
rent mortales, Christus ipse Dei filius,
& Prophetarum omnium Dominus, pa-
tris interpres, & nuncius de caelo ad
homines descendit, vt paternam vo-
luntatem planè explicaret, mortales-
que recta Dei atque omnis veritatis in-
telligentia informaret. Atque ita Chri-
sti nomine tria illa officia comprehen-
duntur, quæ Dei filius sibi à patre dela-
ta persoluit, vt omnis eorum fructus
nos secum participes faceret. Filius, n.
Dei non solum nominatur, & est reuera
IESVS, CHRISTVS, hoc est SER-
uator, REX, SACERDOS, PRO-
PHETA, sed & nobis ita est, ad no-
stramque vtilitatem atque salutem.

**M. Qua ratione Christum, filium Dei
unicum profiteris, quando qui pijs sunt, om-
nes filij Deo vocentur?**

A. Quòd solus Christus naturalis Dei
filius, eiusdemq; sit cum patre substan-
tiz. Nos verò quum natura Adami ve-

D. ij.

teris

Luc. 7. c. 16.

Act. 7. c. 37.

Heb. 1. a. 1. 2.

Ioh. 8. d. 26. c. 48.

8. 15. c. 15. d. 17. 4.

6. & c. 18. g. 7.

Math. 2. c. 15. & 3.

d. 17.

Ioh. 1. b. 14. c. 34. &

14. b. 10. 11.

Heb. 1. a. 2. 3. & 5.

b. 5.

Rom. 8. c. 14. 15.
Gal. 4. 2. 4. 5.
Eph. 1. 2. 3.
2. Iohn. 3. 4. 5.

Math. 9. 2. 5. 8. 10.
21. & 22. c. 18. &
28. d. 18.
Luc. 1. d. 31. 33.
Eph. 1. d. 20. 21.
&c.

Deut. 10. b. 12. c.
20.
Malac. 1. b. 6.
Luc. 9. c. 23. 24. &
24. f. 26. 27.
Heb. 2. 2. 5. 6. & c. b.
9. 10.

Dominus filius Dei homo factus.

teris filij simus, gratia tamen benevolentiaque, qua nos per Christum servatorem nostrum prosequitur, filij Dei adoptamur.

M. *Quam ob causam CHRISTUM DOMINUM NOSTRUM nuncupas?*

A. Propterea quod Angelorum, hominum, rerumque omnium dominatus sit illi a patre traditus: quodque suo arbitratu atque potetia regnum Dei, tum in caelo, tum in terra moderetur.

M. *Num quidnam restat?*

A. Hac cogitatione commonefiunt pij omnes, non ad suum sibi arbitrium vivere licere, verum oportere eos corporibus simul & animis, in vita pariter atque in morte, totos sese ad Domini sui nutum accommodare, ipsique in rebus omnibus obtemperare, & fideliter inservire.

M. *Quid tum inde?*

A. Declaratur quemadmodum naturam humanam susceperit, cunctaque perfecerit, quae salutis nostrae opus erant.

M. *Erantne ergo necessarium, filium Dei hominem*

Christus sine peccato conceptus & natus;

hominem esse?

A. Maximè: nam quod homo in Deum nefariè commisit, id hominis etiam supplicio luendum erat atque expiandum: quod onus longè grauissimum solus IESVS CHRISTVS idem Deus, & idem homo suscipere poterat: quin nec potuit alius mediator inueniri, qui à Deo pacem atque veniam hominibus impetraret, nisi Deus simul & homo Iesus Christus.

M. *Quid sequitur?*

A. CHRISTVM E SPIRITV SANCTO CONCEPTVM, EX MARIA VIRGINE NATVM ESSE.

M. *Quamobrem vulgari hominum cōsuetudine naturalitèrque generatus non est?*

A. Propterea quòd per quem peccatorum nostrorum maculæ erant delenda, cum ab omni omninò peccato integrum conseruari par erat, Ob eam igitur ipsam causam castissimus ille agnus Dei Iesus Christus, admirabili Spiritus sancti virtute, ex incorrupta virgine Maria, purus ab omni peccati labe conceptus, atque natus est.

D. iij.

M. *Quare*

Math. 8. c. 17. &
17 d. 12. 23. & 29.
d. 18. 19.
Ioh. 1. b. 14. & 11. f.
50. 51.
Rom. 5. c. 15. & c.
1. Co. 15.
c. 21. 22.
Phil. 2. a. 6. 7. & c.
1. Tim. 2. b. 5.
Heb. 9. b. 14. 15.
& 9. d. 24.
1. Pet. 2. d. 23. 24.

Ioh. 1. c. 12. 36.
1. Cor. 7. b. 7. 8.
Heb. 4. d. 15. & 9. d.
24.
Math. 1. c. 23.
Luc. 1. c. 31. 35.

Christi mors.

M. *Quare virginis Maria nomen commemoratur?*

Gen. 1. 1. d. 18.

Mat. 1. 1. d. 18.

Mat. 1. 1. d. 18.

Mat. 1. 1. d. 18.

Mat. 1. 1. d. 18.

A. Ut agnoscamus Christum esse verum illud semen Abrahamæ atque Davidis, de quo Prophetæ oraculis instinctu diuino ædixis, prænuñciârunt atq; præmonuerunt: ex Abrahami. n. & Davidis stirpe Maria virgo directo est ordine procreata.

M. *Reliqua ut instituiſti deinceps persequere?*

A. PASSVS SVB PONTIO PILATO, CRVCFIXVS, MORTVVS, ET SEPVLTVS EST.

M. *Verum cur Symbolum Christi videri silentio præterita, protinus ab eius ortu ad mortem transit?*

Mat. 1. 1. d. 18.

Mat. 1. 1. d. 18.

Mat. 1. 1. d. 18.

A. Quod in Symbolo summa solùm redemptionis nostræ capita memorêtur; quæque illi adeo sunt peculiaria, ut illius vim omnem in se inclusam teneant.

M. *Mortis cinerationem Paulo adhuc apertius explicaso?*

Mat. 1. 1. d. 18.

Mat. 1. 1. d. 18.

Mat. 1. 1. d. 18.

A. A Discipulo suo Iuda, qui corruptus pretioq; conductus ad id fuerat, est perfidiosè proditus: à reliquis Discipulis

Christus volūtariā mortē pro nobis oppetiit.

lis desertus : á Petro denegatus eiura-
túsque : á Iudæis , falsis criminibus ob-
iectis , malitiosè accusatus : á Pontio
Pilato Romano Præsīde condemnatus
est : pugnis lorisque cæsus , contextis
spinis coronatus : toga purpurea indu-
tus : aliisq; multis modis indignissimè
crudelissimèque tractatus est , & ludifi-
catus : tandēq; cruce cervicibus im-
posita , extra urbem , in locū , qui C A I-
V A R I A appellabatur , ad supplicium
tractus est : vbi mediū inter duos latro-
nes ignominiosissimè cruci suffixerunt :
in qua summo cruciatu confectus , cru-
delissimam probrosissimāq; mortem
oppetiit , animi interim dolores , quauis
morte acerbiores perpeffus.

M. *Suāne voluntate , an vi coactus , ista
sustinuit Christus?*

A. Tametsi probrosa hæc sæuissimāq; Mat. 26. d. 37. 38.
39. 40. 41. f. 53. &
20. d. 28.
Mar. 10. f. 35.
Ioh. 10. c. 11. f. 5. d.
17. 18.
Phil. 2. b. 8.
Luc. 23. c. 34.
mors humanæ suæ naturæ maximè ter-
ribilis erat , voluntati tamen patris sui ,
qui iltr ipsum morti addixerat , totum
se permisit : icaque contumeliosa illa in
se probra , tormenta , mortēque atro-
cissimam , & sponte , & patientissimè

D. iij.

pertu-

Fructus mortis Christi

pertulit, tùm patri obtemperans, tùm
veniam ijs, à quibus est in crucem a-
ctus, à Deo precatus.

*M. Quamobrem valuit Deus innocentis-
simum filium suum, tàm ignominioso tru-
culentoque genere mortis affici?*

A. Christus Deo patri pro nobis se
obligavit, atque spondit: quicquid
ergo nos debebamus, aut eramus com-
meriti, id omne sibi præstandum, sol-
uendum, & dependendum, Christus in
se recepit. Et proinde ipse, tametsi ma-
ximè innoxius, pro nobis nocentissi-
mis tuis, Deusque pater onus illi no-
strum imponens, summa iuris iudici-
que severitate in eum animadvertit, ut
nobis, ipsius causa, summam misericor-
diam impertiretur.

*M. Summam igitur beneficiorum illorum,
quæ ex Christi morte capimus, mihi expli-
cato?*

A. Christus, quemadmodum antea
attigi, nostro nomine locòq; Deo pa-
tri satisfecit, se pro nostris peccatis ip-
si esse satisfacturum: se ipsius iram in
nos, ob contumaciam nostram con-
ceptam,

Esā. 53. totum.
Rom. 1. a. 3.
2. Cor. 5. d. 21.
Gal. 1. a. 4.
Ephe. 1. a. 3. & c. b.
7. & c.
Col. 1. c. 13. 14. &
2. c. 13. 14.
1. Pet. 3. 4. d. 18. &
4. a. 1.
Ioh. 3. c. 16.
2. Cor. 15. d. 21.

Mortis Christi fructus.

ceptam, suauissimo obedientiae suae sacrificio placaturum: nosque in gratiam cum Deo restitutum esse. Atque ita Christus innocentissimus ille Dei agnus vinculis constrictus est, ut nocentes nos, qui Satanæ, morti, & damnationi eramus mancipati, in libertatem vindicaret: Christus, qui extra omnem omnino culpam erat, accusatus, condemnatusque fuit iudicis terrestribus sententia, ut nos, qui culpa tenebamur maximè, damnationeque eramus dignissimi, pro cœlesti tribunali absolueret. Christo pretioso sanguine suo pro nobis fuso, peccatorum nostrorum maculas sordēsque eluit atque deleuit: Christus postremò, contumelijs, quibus est immeritissimè vexatus, acerbissimæque atque igniminiusissima morte, qua est affectus, nos à pœna, ignominia, mortēque sempiterna, quæ nostris sceleribus eramus maximè commeriti, liberauit: adeoque peccata omnia nostra obliuione supulta, & procul à Dei conspectu per Christum amota sunt. Atque ita miseriarum omnium

D.v. nostra-

Rom. 5. b. 8. 10. 11.
2. Cor. 5. d. 18. 19.
20. 21.
Eph. 2. c. 12. 13. 14.
17. & c.
Heb. 7. d. 26. 27. & c.
9. d. 12. 14. & c. 10. c.
12. 14. 17.
Rom. 8. a. 1. 2. c. 33.
34.
Colo. 1. c. 13. 14.
& c. d. 20. 21.

Psal. 51. b. 7.
Heb. 9. d. 34.
1. Ioh. 1. b. 7.
Apoc. 1. b. 5.
1. Pet. 2. d. 21. 22.
& c.
Rom. 4. b. 7. 8.
Col. 3. c. 13. 14.
Heb. 10. c. 17.
Rom. 8. a. 1. 2.

Fructus mortis Christi.

nostrarum, in quas vel origine per Adamum, vel postea proprijs nostris peccatis incidimus, CHRISTI perperisio medicina est atque remedium, modò fiduciam, omnémque spem in illo collocemus, amoréque illum amplectamur.

M. Morte tamen corporis, quæ poena peccato debita pars aliqua est, nos nihilominus mulctamur?

A. Corporis mors, quæ sine Christo atrium inferorum fuerat, iam per Christum, omnibus illi fidentibus, ianua aditúsque in cælum est effecta: quemadmodum & Christus ipse, per mortem suum est regnum ingressus: ita ut mors, quæ antea peccati poena erat, iam per Christum in maximo sit lucro ponenda.

M. Ecquem alium nobis utilitatis fructum prebet Christi mors?

A. Christi supplicium & mors non solum ærumnarum nostrarum, ut antè dixi, salutare medicamentum, sed & exemplar etiam est nobis ad imitandum.

M. Idem istuc planius expone?

A. Debemus & nos ad exemplum Christi,

Luc. 12. f. 43.
Ioh. 15. c. 16.
1. Cor. 15. c. 18. 21.
E. 54. 55. &c.
1. Thes. 4. c. 13. 14.
Phil. 1. c. 21. 23.
Apoç. 14. c. 3.
Eph. 5. a. 2.
1. Pet. 2. d. 21. &c.
et. 4. a. 1. a. &c.

Ioh. 13. b. 15. &c.
Petr. 5. a. 1.

Christi exemplum imitandum.

Christi, voluntati Dei cœlestis nostri
patris obedire, iniuriâsque omnes no-
bis ab alijs illatas patienter accipere:
vitiosos carnis appetitus cruci suffigere,
peccatisque omnibus quasi mortuos
sepultôsque esse, ita vt posthac nihil mali
admittamus: idque exemplo Christi,
qui propter peccatum in crucem subla-
tus, mortuus, & sepultus est. Et reuera
depravata affectiones, quæ antequam in-
domitæ sunt, in ijs qui Christo per fidem
adhærent, ita virtute mortis eius quasi
cruci suffiguntur, illarumque incendia
ipsius sanguine ita restinguntur, vt spi-
ritui multo obsequentiores reddantur.
Atque ita virtute mortis eius ad ea præ-
standa confirmamur ad quæ vitæ, mor-
tisque eius exemplis excitamur.

M. *An non & de nostro etiam in Chri-
stum officio commonemur?*

A. Commonemur profectò non in
nostra nos esse potestate, vt quæcunque
velimus nostro arbitratu faciamus, ve-
rùm Christi, qui nos tam magno rede-
mit, nos totos esse, illius voluntati pa-
rere, ad illius nos nutum accommoda-

1. Pet. 2. d. 21. &c.
& 4. d. 1. 2. &c.
1. Ioh. 2. d. 6.

Rom. 6. d. 2. 4. 7.

b. 11. &c.

Gal. 2. d. 20. & 5.
d. 24.

Col. 2. c. 13. &c.

Rom. 14. b. 7. 8.

1. Cor. 6. d. 20. &
21.

1. Cor. 5. d. 15.
1. Thes. 5. b. 10.

re

Nostrum in Christum officium

Rom. 5. b. 8. roa
Mat. 10. d. 37. &
16. d. 25.
Luc. 23. 24. & c. et
14. t. 26.

re oportere : Christum , qui nos adhuc
hostes amore tanto prior amplexus est,
vt redamemus , maximè nos esse obli-
gatos : paratissimos esse debere , Chri-
sto , qui ita se nobis totum dedit , om-
nia nostra , nòsque adeò ipsos totos
vicissim reddere : Christi cause non om-
nia solum mundana commoda huius-
que vitæ voluptates negligere , sed &
vitâ adeò ipsam deserere , potius quàm
Christum amittamus , nostrumque erga
ipsum officium pietatè que non præ-
stemus . Beata est enim censenda mors,
quæ mortalis vitæ conditioni debita,
Christi maximè gratia oppetita est :
gratia dico Christi , qui sua sponte vi-
tam profudit , mortemq; pro nobis oc-
cubuit , quique vitæ author , mortuos
nos , à morte reuocatos , & vult & po-
test immortalitate donare.

Mat. 6. d. 25.
Mark. 8. d. 35. & c.

*M. Quare adiungit EVM FVISSE
etiã SEPULTUM?*

Math. 12. d. 40. et
27. p. 59. 60. & c.
1. Cor. 13. 2. 4.

*A. Corpus exanime supultura est affe-
ctum , vt omnes eius mortem explora-
tam magis , penitusque cognitam habe-
rent : nam si rediuius subito extitisset,
mors*

Christi descensus ad Inferos. Christi resurrectio.
mors eius in questionem á multis dubi-
tationemque adducta, scrupulúsque ho-
minibus aliquis fuisset iniectus.

**M. EIVS AD INFEROS DE-
SCENSVS** *quam habet sententiam?*

A. Quòd CHRISTVS, vt corpo-
rè in terræ viscera, ita anima á corpore
separata ad Inferos descendit: parité-
que mortis eius vis ad mortuos, infe-
rósque adeo ipsos vsque eò permana-
uit, vt, & animæ incredulorum tri-
stissimæ, ipsorumque incredulitati ma-
ximè debitæ condemnationis sensum
perciperent, ipséque Satanás infero-
rum princeps, tyrannidis suæ & teng-
brarum potentiam omnem afflictam,
profligatam, & ruina oppressam esse a-
nimaduerneret: é contrario verò parte,
mortui, qui viui Christo confidebant,
redemptionis suæ opus iam perfectum
esse perspicerent, eiúsque vim & effe-
ctum sentiētes, dulcissimo perpetuò que
solatio fruerentur.

M. Reliqua nunc persequamur?

**A. TERTIA DIE RESVRREXIT
A MORTVIS,**

M. Satisne

1. Pet. r. d. 79.

Ioh. 8. d. 24.

1. Cor. 15. g. 54. 55.

&c.

Heb. 2. d. 14. 15.

Ioh. 5. c. 25. 28. &

11. c. 25. 26.

Rom. 14. 8. 9.

Colo. 1. c. 13. 14. 19.

20.

Resurrectionis Christus fructus.

M. Satisfne ergò affectum non erat quòd Christi morte, nobis culpa liberatis, venia data sit?

A. Id sat non fuisse constabit, si vel ipsius, vel nostram conditionem nobiscum reputemus. Nam si in vitam non rediisset, nequaquam Dei filius fuisset habitus, neque nos morte eripere potuisset. At á mortuis, ad vitam sempiternam excitatus, & diuinitatis suæ vim ostendit, paritèrque peccati se, & mortis, atque ipsius etiam Diaboli domitorum esse comprobavit.

M. Quæ adipiscimur commoda ex eo, quòd Christus rediuitus fuit?

A. Plurima maximæque. Etenim illinc desiderium nobis, facultasque, atque adiumenta, ad vitam cum virtute pietatèque degendam suppeditantur. Illinc nos Christus iustitia, quæ nobis antea defuit, imbuat. Et Christus á mortuis ad vitam excitatus, vitæ nobis author existit: illinc. n. spes nobis ostenditur, fore aliquandò tempus, cum & mortalia corpora nostra á morte ad vitam reducuntur, quòd Christus nos re-

surre-

Rom. 1. a. 4. et. 6. a.
4. b. 9. 10. et. 8. a. 1.
2. & c.
1. Cor. 15. d. 26. g.
34. & c.
Ephe. 1. d. 20. & c.
Phil. 3. b. 9. & c.

Gal. 2. d. 19. 20.
Rom. 4. d. 25. et. 5. c.
15. & c. 6. a. 4. 5. b.
11. et. 12. & c.
1. Cor. 15. c. 20.
1. Thes. d. 14. & c.

Christi resurg. exēplū imitandū. Christi ascēsus.

Surrectionis vitæque suæ fecit participes. Fieri. n. omninò non posse, vt Christus caput nostrum reuiuiscens, nos sui corporis membra morte in nihilum recidere, funditúsque interire patiatur.

Colof. 1.
2. Tim. 2.

M. *Perge?*

A. Sicuti sacræ litere declarant Christum, propter iustitiam nostram, excitatum fuisse, ita nos etiam docent, vt Christi exemplo de mortiferis peccatorum operibus exurgentes, iustitiæ posthac atque sanctitati viuamus: ad quod præstandum virtute potentiæque gloriose resurrectionis suæ nos Christus corroborat.

Rom. 6. a. 4. & c. 9.
10. 11. & c.
Ephē. 3. d. 23.
Colof. 3. a. 1. 2. & c.

M. *Quid in fidei confessione deinde sequitur?*

A. ASCENDIT AD COELVM,
SEDET AD DEXTERAM DEI PATRIS OMNIPOTENTIS.

Marc. 16. d. 19.
Luc. 24. g. 51.
Act. 1. b. 9. 10. & c.

M. *Hoc quemadmodum sit accipiendum, expone?*

A. Planissimè, quòd Christus corpore in cœlū ascendit, in quo antea corpore non aderat: quòdque é terra, in qua prius corpore præsens fuerat, discessit.

Ioh. 12. b. 8. et. 16.
b. 10. c. 16. d. 28. et.
10. d. 17.

M. *An*

Christus omnia moderatur.

M. *An non ergò nobiscum amplius in terris adest?*

Ioh. 12. b. 8.

A. Præmonuit ipse Apostolos suos non semper se cum illis præsentem futurum: quod de corporea eius præsentia est intelligendum. Diuina .n. natura sua, qua vniuersa complet, tùm in cælo semper aderat, tùm eadem, & Spiritus sui virtute præsens Ecclesiæ suæ in terris perpetuò adest, & adfuturus est, vsque eò, dum mundana omnia ad exitum perueniant.

M. *Minimè ergò deserti sumus ab auxilio, defensioneque Christi, tametsi corpore præsentem illum non habeamus?*

Math. 28. d. 18.

Ioh. 16. b. 7. & 17.

2. & c.

Ephes. 4. d. 20. &

4. b. 8. & c.

Phil. 2. b. 9. 10.

Colos. 1. c. 18.

Apoc. 1. d. 15.

Rom. 5. a. 5. et. 8. a.

4. 5. b. 9. & c.

A. Nequaquam. Christus .n. patri ad dexteram assidens, potestate, sapientia, prouidentiâque sua mundum regit, & moderatur, mouet, gubernat, temperat vniuersa, sacrum etiam Spiritum suum, vt maximum charitatîs in nos suæ pignus, de cælo, vt est pollicitus, in animos nostros demittit: cuius sui spiritus clarissimo lumine, mentes nostras, tenebris cæcisque nubibus circumfusas, illustrat: ab animis etiam nostris

Ascensus Christi sanctus;

Aris ægritudinem repellit, consolatio-
néque nos lenit, atque sustentat: eadem
præstiturus, quoad hic mundus, exitum
habebit.

M. *Nunc autem dicito quid præcipuè de
Christi ascensu, sessioneque à dextera Pa-
tris consideres, quod quidem ad Christum
ipsum propriè pertineat?*

A. *Æquum fuerat, ut Christus, qui ab
altissimo decoris, & amplitudinis lo-
co, ad infinitum serui gradum, dede-
cúsque condemnationis, & ignominio-
sæ mortis sese demiserat, ad illustrissi-
mum vicissim honorem, celsissimam-
que dignitatis sedem ascenderet, & in
antiquum statum restitueretur: ut con-
temptio videlicet, illatâque ipsi pro-
bra, gloria & maiestate, quasi paria pa-
ribus, compensarentur.*

M. *Nobis verò Christi in cælum ascen-
sus, sessioque à patris dexteram quam af-
fert utilitatem?*

A. Principiò, Christus, ut hominum
gratia è cælo in terram tanquam ad ex-
ulandum, venit, ita & in cælum patri-
monium suum, hominum vice ascendit,

E.i.

viam

Ephes. 1. d. 20. & c.
Phil. 2. b. 8. 9. & c.
Ioh. 17. a. 3.

Ioh. 14. r. 2. 3. & c.

Ascensus Christi fructus & imitatio

viam qua nobis sit ingrediendum in
cælum muniens, cœlique portas no-
bis prius ob peccatum occlusas rese-
rans. Porro presens eorum Deo, nōs-
que illi commendans, & veniam no-
bis ab illo petens, causæ nostræ patro-
cinium suscipit, quo defensore, cau-
sam nunquam amittemus.

M. *Verum qua ratione ascensus Christi
in cælum imitatores esse possumus?*

1. Cor. 15. f. 47. 48.
&c.
Col. 3. a. r. 2. &c.

A. Susplicere in posterum, mentisque
& animi aciem in cælum, vbi Christus
patri dexter affidet, intendere debe-
mus: cogitationes omnes & curas no-
stras in rebus diuinis, cœlestibus, sem-
piternis, non in humanis, terrenis, atque
fragilibus defigentes.

M. *Ecquid prater ea?*

Esa. 7. b. 11. & c. 16.
17. &c.
Math. 5. a. 8. &c.
Ioh. 4. c. 20. d. 24.

A. Commonemur etiam vt Christo
Domino cœli iam imperium tēnenti,
non mundano ritu, aut futilibus com-
mentis humanis honorem habeamus,
sed diuino planēque spiritali cultu,
qui & nobis, qui tribuimus, & illi, cui
tribuitur, potissimū conueniat, eum
piè sanctēque veneremur.

M. Nunc

Iudicium vltimum.

M. *Nunc te volo qua de supremo iudicio, mundi que exitu didiceris, mihi breuiter enarrare?*

A. Christus cum illustrissimæ dignitatis splendore, magnificentiæque præcellentissima amplitudine cœli nubi-
bus adueniet, cinctus septiusque copijs & corona cœlestium stipatorum: & ad
terribilis buccinæ signum clangorẽ-
que formidolosum, mortales vniuersi,
qui ab ortu mundi ad illud vsque tem-
pus ex hac vita migrârunt, tũ animis,
tũ corporibus integri reuiuifcent,
& pro Christi tribunali iudicandi adducentur,
vnusquisque de factis suis rationem redditurus,
quæ æquissimus atque acerrimus iudex,
ad summæ veritatis regulam exquiret.

M. *At cùm natura mortem omnibus certò proposuerit, quomodo in fidei confessione victuros tũ esse aliquos affirmas?*

A. Diuus Paulus declarat eos, qui eo tempore in vita commorabuntur, repetita mutatione renouandos, & omni corruptione corporibus absteria, remotaque mortalitate immortales eos ex-

Math. 24. c. 30. 32.
31. et. 25. c. 31. 33.
& c.

1. Cor. 15. 8.

1. Thes. 4. d. 26. & c.

2. Pet. 3. c. 10. 24.

& c.

Rom. 14. b. 10. 12.

1. Cor. 4. a. 4. 5.

2. Cor. 5. b. 10. 11.

1. Cor. 15. 8. 51.

1. Thes. 4. d. 17.

1. Cor. 15. 2. 53. & c.

E. ij.

orituos

Tertia pars Symboli, Fides in spiritū sanctum, orituros esse: & ista ipsis commutatio, mortis est futura loco, quòd mortalis vitæ occasus, vitæ fiet ortus immortalis, M. Num igitur pios metu perterritos memoriam illius diei per horrescere debere, aut eam ipsis per timescendam, & frugiendam esse putas?

Rom. 8. a. r. c. 5. d.
23. g. 38. 39.
1. Cor. 1. b. 7.
Phillip. 3. d. 20.
Tit. 2. d. 13.
2. Pet. 3. c. 12.

A. Nequaquam: quin etiam illius expectatio piorum animos ad spem optimam erigit, solatioque maximo permulcet. Is .n. sententiam pronuntiabit, qui nostro loco sententia iudicis est còdemnatus, ne nos in seuerum Dei iudicium vocati conuincamur, sed indemnati iudicio liberemur.

M. Quando igitur de DEO PATRE CREATORE, FILIOQUE EIVS IESV CHRISTO LIBERATORE hætenus sit dictum: duabus istis Christianæ professionis partibus ad exitum iam perductis, tertia nunc, quid videlicet de SPIRITU SANCTO credas, est declaranda?

Tertia pars
Symboli.
Math. 28. d. 19.
1. Joh. 5. b. 7.

A. Eum tertium esse sacrosanctæ Trinitatis personam profiteor, à patre & filio ex omni æternitate procedentem,

utrique

Spiritus sancti dona,

utriusque parem, atque eiusdem omnino substantiæ, simulque cum utroque venerandum & implorandum.

Ioh. 14. d. 26. et. 15. d. 26. et. 16. b. 7. et 20 f. 22.
Act. 5. a. 34.

M. *SANCTVS quare vocatur?*

A. Non solum propter suum ipsius sanctimoniam, quæ est omnino maxima: verumetiam, quod electos à Deo, & Christi membra sanctitate imbuat: quæ ob rem sacra Scriptura, ipsum S A N C T I F I C A T I O N I S S P I R I T U M nuncupat.

Rom. 1. a. 4. et. 15. d. 16.
2. Thes. 3. c. 13.
Tit. 3. b. 5.
1. Pet. 1. a. 2.

M. *Quibus in rebus sanctificationem hanc sitam esse putas?*

A. Principio, eius virtute diuinitus renascimur: hoc est. n. quod Christus dixit, necessarium esse, ut ex aqua & spiritu de integro nascamur. Eius etiam numine afflati, Dei patris filij adoptione instituimur: ex quo fit, ut S P I R I T U S A D O P T I O N I S meritissime nominetur: qui electionem etiam nostram quasi consignat in animis nostris, nobis confirmans atque persuadens, diuina beneficia vniuersa nostra per Christum fieri.

Ioh. 3. a. 5. 6.
Tit. b. 5.
Rom. 8. c. 15. d. 23.
Gal. 4. a. 5. 6.
Rom. 8. c. 24. 15.
&c.
2. Cor. 1. d. 22. et. 5.
a. 5.
Eph. 2. c. 13. 14.

M. *Prosequere?*

E. in.

A. Spi.

Spiritus sancti dona.

Ioh. 14. b. 17. d. 26.
et. 15. b. 13. & 20.
f. 22. 13.
1. Cor. 2. c. 10. 11. d.
13. 5.
Eph. 1. d. 17.
Rom. 8. a. 5. b. 9. & c.

Act. 2. a. 4. c. 17. & c.
1. Cor. 12. a. 4. 7. & c.

Ioh. 14. b. 16. d. 26.
et. 15. d. 26. et. 16.
27.

Rom. 8. b. 11.
1. Cor. 12. a. 4. 7. & c.
b. 11. 13. & c.

A. Spiritus Sanctus cœlestia mysteria animis nostris interpretando explanat: mentiūque nostrarum oculis, vt illorum intelligentiam capere possint, summa præfert: ad ipsius porro arbitrium peccatis venia vel tribuitur, vel negatur: eius virtute naturæ vitiositas com-
primitur & edomatur: peruersique appetitus franguntur atque franguntur, animique ad studium pietatis concitantur: ipsius arbitratu varia beneficia diuinitus in pios conferuntur.

M. *Ecquid habes præterea quod de hac re dicas?*

A. Inter vitæ huius multiplicia diuersaque malorum, sollicitudinum, & calamitatum genera, piorū dolores & mœrores (quorum in hoc mundo conditio plerūque miserrima, luctusque vix alioqui consolabilis esset soler) Spiritus sanctus occultè consolando, fiduciāque afferendo minuit, leuat, atque mollit, & ex eo **PARACLETVS**, hoc est **CONSOLATOR**, verè proprièque nominatur. Postremò, Spiritus sancti potentia, mortalia nostra corpora, a mortuis excitata,

Symboli pars. 4. Ecclesia sancta.

citata, ad vitam reuocabuntur. Summa
autem, quanta cunque nobis bona De-
us per Christum largitur, ea vniuersa
Spiritus sancti efficientia cognoscimus,
percipimus, comprehendimus. Tanto-
rum igitur datori beneficiorum meritis-
simè confidimus, & spem in eo reponi-
mus, ipsūmq; veneramur, atque opem
ab illo petimus.

M. *Reliqua est pars quarta de S AN-* Symboli. Pars. 4.
CTA ECCLESIA CATHO-
LICA, de qua sententiam tuam iam
intelligere cupio?

A. Summatim dici potest, ECCLESI- r. Cor. 12. c. 27.
AM ESSE CORPVS CHRISTI. Ephe. 5. d. 32. 23.
Col. 1. c. 18. d. 24.

M. *Verum magis hoc perspicue pluribꝯ-*
que verbis dicito?

A. Ecclesia est corpus Reipub. Chri- Rom. 12. b. 5. & c.
stianæ, hoc est, vniuersa multitudo con- r. Cor. 12. b. 12. 13.
sociatioq; piorum omnium, quos Deus & c. c. 20. d. 26.
per Christum ad vitam sempiternam Ephe. 5. a. 4. 5. et. 3.
ex omni æternitate designauit. b. 9. 10.
Math. 25. f. 34.

M. *Quam ob causam hunc articulum Sym-*
bolo additum esse putas?

A. Quoniam quidem non solum ne
quicquam Christus mortem appeti-
-

E. iij.

fer,

Ecclesia sancta.

set, si nō existeret Ecclesia, sed etiā quæ
hactenus dicta sunt vniuersa, superua-
canea forent, & ad nihilum recasura.

M. Quamobrem?

A. A principio, ad hunc vsque lo-
cum, salutis causas recensuimus, radi-
cēsque ipsas considerauius, nomi-
natim verò, quòd Deus nos, propter
Christi meritum, diligat, & beneuolen-
tia complectatur: præterea, quòd huius
gratiæ, in quam cum Deo reconciliati
sumus, efficacitate Spiritus sancti, parti-
cipes reddimur. Verum ista hunc vni-
cum habet exitum, vt instituaturs Eccle-
sia, hoc est concilium fidelium, in quos
diuina hæc munera conferantur.

**M. Quare hanc ECCLESIAM vo-
cas SANCTAM?**

A. Vt hac nota ab impia incredulo-
rum turba internoscatur. Quotcunque.
n. delegit Deus, eosdem pietate mo-
rūque integritate imbuit.

**M. Ista, quam Ecclesia assignas, san-
ctitas estne iam in omni genere perfecte ab-
soluta?**

A. Nondum, Quamdiu. n. mortali hęc
con-

Matt. 16. c. 18

Act. 20. f. 18.

1. Cor. 12. b. 1. 13.

23. & c.

Ephē. 5. a. 4. 5. & c. d.

17. & c. et. 3 b 9. 10.

d. 27. et. 5. d. 25.

1. Tim. 3. d. 15. & c.

Rom. 8. c. 19. 20.

1. Cor. 14. f. 33.

Ephē. 1. a. 4. 5. b. 11.

12. & c.

Ecclesia Catholica.

conditione viuatur, ea est humanæ naturæ infirmitas, ut parùm validis viribus simus, ad omnem vsquequaq; culpam effugiendam. Proinde Ecclesiæ sanctimonia non est adhuc plenè cumulatèque perfectæ, veruntamen probè instituta, Sed quando cum Christo, à quo auctorem & splendorem omnem obtinet, penitus copulata fuerit, iam tandem innocentia & sanctitudine, omnibus suis numeris planè expleta, ut vestitu quodam candidissimo nitidissimoque exornabitur.

M. ECCLESIA M cur appellas CATHOLICAM.

A. Idem valet, atque si Vniuersalem vocarem. Hæc namque multitudo & conuentus piorum non habet definitam aliquam regionem aut tempus, cuius terminis septus teneatur: verùm piorum, qui à mundi fabricatione omnibus locis atq; temporibus vixerunt, viuunt, aut victuri sunt, numerum integrum comprehendit: ut vnum sit Ecclesiæ corpus, sicut vnus est Christus, corporis illius vnicum caput.

E. v.

M. Nunc

Rom. 8. f. 26.
1. Cor. 13. c. 9. & c.
2. Cor. 2. b. 5. 9.

1. Cor. 13. c. 10. & c.
& 15. g. 52. 53. & c.
Ephes. 5. d. 26. 27.
Apoc. 9. b. 8. &
21. a. 2. c. 10. 11. & c.
g. 17.

Math. 28. d. 16.
Act. 2. a. 5. b. 10.
& c.
1. Cor. 12. b. 12. 13.
& c.
Ephes. 1. d. 22. 23. et/
2. c. 12. & Col. 4. d.
4. 5. & c. c. 15. 16.
Colos. 1. c. 18.

Sanctorum communio.

*M. Nunc te explicare volo quamobrem
sancta Ecclesia Catholica continuo subiun-
gas, nos CREDERE SANCTO-
RVM COMMVNIONEM?*

1. Cor. 12. b. 12. & c.
c. 10. & c. d. 26. & c.
Eph. 4. c. 15. 16.
Colos. 1. c. 18. & 2.
d. 19.

*A. Quum vbique terrarum & genti-
um, omnibusque temporibus & seculis
habeat Deus, qui pie ipsum sancteque
colant, vniuersi illi, quamuis interual-
lis locorum & temporum longè disjuncti,
vnius tamen eiusdemque corporis,
cuius est Christus caput, partes sunt,
summa inter se coniunctione deuinctæ.*

Eph. 4. a. 3. 4 c. 15.
16.
Colos. 2. d. 19.

*Tanta est sanctis hominibus & cum
Deo, & inter se communio. Namque
spiritus, fidei, sacrorum mysteriorum,
precationum, condonationis crimi-
num, beatitudinisque sempiternæ, at-
que adeò vniuersorum diuinorum do-
norum, quibus Ecclesia per Christum
fruitur, communicatione sunt inter se
quàm maximè coniuncti. Charitate
præterea amicitiaque non simulata,
sed concordī, sese mutuò complectun-
tur. Quoniam verò ista piorum com-
munitas in sensum intelligentiamque
humanam, perindè atque aliz coniu-
ctiones*

Math. 22. d. 39.
Ioh. 13. d. 34. 35.

Rom. 12. b. 5. &.
1. Cor. 10. f. 24. & c.
13. b. 4. 5. & c.
2. Cor. 13. f. 28. 29.

Ecclesia inuisibilis & visibilis, eiusque signa.

Notiones consociantesque hominum, non cadit, iure hinc inter ea, quæ creduntur, locum habet.

Gal. 6. 2. 2.
Philip. 2. 3. 1. 2. & c.

M. *Hæc, quam commemoras, Ecclesia conspicuane est, an non conspicua?*

A. In hac fidei confessione præcipue tractatur de cœtu illorum, quos Deus occulto arbitrio sibi per Christum delegit: quæ Ecclesia neque in conspectum cadit, neque eius ostendi indicia semper possunt. Est tamen aspectabilis, quæque cerni possit Ecclesia Dei, cuius nobis notiones atq; insignia palam profert & proponit.

Rom. 8. c. 29. 30.
31.
Ephes. 1. 2. 4. 5. & c.
b. 11.
Colos. 3. b. 12.

M. *Quanam ea sunt?*

A. Vbicunque gentium Euangelium Christi seruatoris purè declaratur, Deo, Christi nomine preces verè adhibentur, sacra mysteria rectè celebrantur, disciplinæque Ecclesiastica ritè exercentur, ille Christianorum hominum cœtus ibi congregatus, est aspectabilis Christi Ecclesia.

Esa. 55 b. 10. 11.
Luc 24. c. 47.
Ioh. 14. b. 13. 14. et
15. c. 16. & 16. c.
23.
Rom. 10. b. 8. 9.
1. c. or. 11. d. 20. 21.
23. & c.

Math. 10. c. 16. 17.
d. 19. 20. & 28. d.
19.

M. *Süntne igitur vniuersi, qui in hanc spectabilem Ecclesiam conueniunt, numero destinatorum ad vitam sempiternam accen-*

Hypocritæ. Remissio peccatorum.

accensendi?

Math. 23. c. 19. &c.
d. 25. &c. f. 47. &c.
Ela. 55. b. 10. 11.
Math. 28. d. 19. &c.
vt supra.

A. Hypocritæ nonnulli specie quadam assimulatæ sanctitatis in hunc sese conuentum insinuant, qui tamen longissimè absunt á veris Ecclesiæ membris. Quamquam, quoniam ubicunque verbum Dei verè explicatur, & sacra mysteria sanctè celebrantur, ibi semper sunt aliqui saluti per Christum destinati, vniuersam illam frequentiam Ecclesiâ Dei esse interpretamur: quum & Chrirtus ipse duobus tribusue, qui ipsius nomine conuenerint, præsentem sese adfuturum spondeat.

Mat. 28. d. 19. 20.

M. *Quare Ecclesiæ Remissionem Peccatorum subijcis?*

Math. 16. c. 18. 19. et
18. c. 17. 18.
Ioh. 20. f. 22. 23.
1. Tim. 3. d. 15.
Math. 24. b. 13.
Ioh. 15. a. 4. 5. &c.
Colus. 2. d. 18. 19.

A. Principiò, quòd clauēs quibus cœlū tūm clauditur, tūm aperitur, hoc est, ius illud obligandi & soluendi, reseruādi & condonandi crimina, quod est in administratione diuini verbi positum, Christi munere donata & cōmissa Ecclesiæ potestati, in ipsa propriè resideat. Deindè, quòd nullus cōdemnationem criminū impetrare possit, nisi qui Ecclesię, quę est corpus Christi, pars verè fuerit:

rit:

Non est salus extra Ecclesiam,

rit : quique communem Ecclesiasticæ
societatis coniunctionem, diligenter,
piè, inuiolatèque, continenter etiam, &
ad extremum seruat, & defendit.

M. *Ab Ecclesia igitur alienis non super-
est spes vlla salutis?*

Ioh. 15. 2. 4. 5. &c.

Col. d. 18. 19.

1. Tim. 3. d. 15.

A. Extra Ecclesiæ limen omnia sunt
damnationi, morti, atque exitio obno-
xia. Membra. n. distracta diuùlsaque á
capite atque corpore, omnia spe vitæ
orbata sunt.

M. *Vocabulum REMISSIONIS
quam significationem habet?*

A. Quòd videlicet á Deo impetrent
fideles, vt peccata sibi ignoscat: Deus.
n. Christi gratia, qui pro peccatis sa-
tisfecit, omnibus ipsi fidentibus grarui-
tam dat criminum veniam, & ex dam-
natione atque iudicio ereptis comme-
ritam pœnam remittit.

Psal. 32. 3. 1. 2.

Ioh. 13. f. 38. 39. &

26. d. 18.

Rom. 3. d. 24. 25.

28.

Eph. 1. b. 7.

Col. 1. c. 13. 14.

M. *Ad promerendam ergò de Deo pec-
catorum impunitatem, nõne beneficiis
nostris ipsi satisfieri posse putas?*

A. Vnus omninò Christus cruciatu &
morte sua, quibus est affectus, suppli-
ciũ nostris maleficijs cõstitutũ luit atq;

Vt supra. et. Esa. 53.

3. 4. 5.

Rom. 5. b. 8. 10.

Gala. 2. c. 16.

per-

Col. 1. c. 20. 21.
2. Tim. 1. c. 9. 10.
Heb. 9. d. 14. 15.

Christus solus pro peccatis nostris satisfecit,

perfoluit, simulq; Deo nostro nomine
satisfecit. Solus igitur Christus editum
nobis ad diuinam clementiam patefa-
cit. Penes nos, summo hoc munere so-
la ipsius bonitate beneficiâque gra-
tis donatos, nihil est omnino, quod ip-
si inuicem mercedis remunerationisue
loco vel deferamus, vel referamus.

*M. Nihilne ergò prorsus superest à nobis
præstandum, ut criminum condonationem
consequamur?*

Iere. 18. b. 8.
Eze. 18. d. 41. e. 30.
21. 32. et. 33. c. 14.
& c.
Math. 4. c. 17.
Luc. 5. d. 31.

*A. Deus nocentibus se crimina con-
donaturum pollicetur, modò pœniten-
do errorem corrigant, atque depo-
nant, mentesque à vite nequitia reuo-
cent ad ipsius obsequium. Quamobrè
pœnitentia correctiôque vitæ nobis est
necessaria, vt peccatorum impunita-
tem exoremus.*

M. Pœnitentia quas partes complectitur?

Psal. 32. a. 3. 4. 5. et
5. 3. 4.
Frou. 28. c. 13.
Luc. 15. d. 18. 21.
1. Ioh. 1. d. 8. 9.
Psal. 6. b. 6. 7. & 31.
b. 9. 10. & 18. a. 3. 4.
& c. b. 6. & c. c. 16.
18. & c. et. 51. c. 17.

*A. Crimina nos primum nostra agno-
scere confiterique coram Deo oportet,
acerbissimo etiam animi dolore angi,
pudorêque affici, quòd illius maiesta-
tem offenderimus: peccati præterea
odium intimum suscipere, illudque de-
testari*

Pœnitentia. Eius partes. Carnis resurrectio.

testari atque execrari oportet. Hic dolor á quibusdam CONTRITIO nominatur.

M. Ecquid amplius?

A. Ne ex doloris magnitudine desperatio animos nostros occupet, fides eos consolatione tua sustentat, quæ veniæ á Deo peccatis nostris per Christum seruatorem impetrandæ, bonam certamque spem ostendit. Atque istuc est, quod PECCATORVM REMISSIONEM NOS CREDERE testificamur.

M. An intantam formidinem, atque in has angustias adductus homo, se ipse eripere valet?

A. Nequaquam. Solus namque Deus hominem ab omni spe derelictum corroborat, prostratum & iacêtem excitat, & in spem salutis restituit, cuius solius virtute peccator ad eam quam memoravi, fiduciam, sensumque, atque cogitationem reuocatur.

M. Reliqua Symboli iam recense.

A. CREDO RESURRECTIONEM CARNIS, ET VITAM ÆTERNAM.

M. De

1. Cor. 11. g. 31.

2. Cor. 7. c. 9. 10.

11. &c.

Math. 27. a. 3. 4. & c.

2. Cor. 2. b. 6. 7. 8.

Luc. 7. f. 38. g. 47.

& c. 15. d. 18. 20.

21. et. 18. c. 13. 14. &c.

23. d. 42. 43. et. 24.

e. 47.

Act. 2. f. 47. 38. et. 3.

d. 19. et. 16. f. 30. 31.

1. Tim. 1. c. 15. 16.

Psal. 23. a. 3. et. 39.

b. 10. et. 31. b. 7. 8.

10. 11. 12. et. 20. a.

3. 7. c. 18. & c.

Act. 1. c. 18.

2. Cor. 1. a. 3. 4.

2. Thes. 2. d. 16. 17.

1. Tim. 2. d. 25.

Math. 22. d. 30. & c.

Ioh. 11. c. 25. 26.

& c.

1. Cor. 15. totum.

Carneis resurrectio, & vita æterna.

*M. De istis per pauca suscitabor, quod
quadam de illis, quum de supremo iudicio
ageres, supra dixeris. Quorsum demum
hec, aut quamobrem creduntur?*

*A. Quamuis humanas animas indis-
solubiles & æternas esse persuasum sit,
mentes tamen nobis omninò concide-
rent, si existimaremus corpora nostra
morte in nihilum interitura: ex alteri-
us. n. nostri partis desiderio laboran-
tes, perfecto gaudio, atque immorta-
litate, nullo vnquam tempore plene
potiremur. Proinde nobis certò per-
suademus, non animas tantum nostras,
quum hanc vitam deserimus, à corpo-
rum consociatione solutas, synceras at-
que incorruptas sursum continuo in
cælum ad Christum ferri: sed & corpo-
ra etiam nostra omni liberata corrup-
tione, & in scèliciores vitæ conditio-
nem reuocata, cum animis iterum suis
sociada, & instar corporis Christi splē-
dida futura: atq; ita ad perfectam bea-
titudinis absolutionem integri perue-
niemus, immortalī vita, sempiternaque
scèlicitate in perpetuum perseruentes.*

M. Mor-

*1. Cor. 15. c. 14. 17.
18. 19.*

*Luc. 16. c. 22. 67
23. f. 43.*

*Rom. 8. b. 11.
1. Cor. 15. f. 42. & c.
2. 53. & c.
Phil. 3. d. 21.
2. Cor. 5. d. 1. 24.
1. Thes. 4. c. 13. 14
& c.*

Fidei fructus iustitia. Nemo Legis satisfecit.

M. *Mortem ergo corporis pijs pertimescendam non esse putas?*

A. Certè præceptor. Est. n. nobis persuasissimum, non esse mortem rerum delectricem, quæ omnia omninò perdit ac perimit, verùm ducem nobis in cœlum esse, quæ cursum nostrum ad placidam, quietam, scèlicem, perpetuamque vitam dirigit.

Vt. supra. et. Luce
23. f. 4. 5.

Ioh. 11. c. 25. &c.
Phil. 1. c. 21. 19. &c.
Apoc. 14. d. 13.

M. *Cùm verò Symboli, hoc est summa fides Christianæ declarationem iam absolutæ: narra mihi quem fructum ex ista fide percipimus?*

A. Ex ea iustitiam in conspectu Dei consequimur, qua vitæ sempiternæ hæreditatem adimus.

Rom. 3. c. 21. 22
&c.

Gala. 2. c. 16. &c.

M. *Nonne igitur sanctitas, quam divi-
no numini tribuimus, vitæque inter homi-
nes honestas & innocentia nos Deo inte-
gros exhibet?*

A. Istuc antea sub legis explicatione, aliisque item locis breviter attigi. Summa autem, si ex legum divinarum præscripto vitam quis sanctè agere omninò posset, iurè ille bonorum operum ratione iustus haberetur: sed quia ab

Rom. 7. c. 14. 15. &c.
8. a. 3. &c. 10. a. 5. &c.
11. a. 6.

Gal. 2. c. 16. &c. 3. b.
10. &c.

F. i.

illa

Dei clementiæ nostra iustitia accepta referenda:
illa absolutione, nostra omnium vita
longissimè aberrat, scelerumque no-
strorum conscientia conuicti, animis
succumbimus, aliam sequi rationem,
viam indagare aliam debemus, qua in
gratiam cum Deo reducamur, quàm
nostris in ipsum promeritis.

M. *Quanam ea est?*

Iuc. 18. c. 11. v. 13.

14.

Rom. 3. d. 24. & c. et

4. 2. 4. & c. c. 16.

Eph. 2. 2. 4. 5.

2. Tim. 1. b. 9.

Tit. 3. b. 4. 5.

A. Vnum perfugium reliquum est di-
uina per Christum clementia, qua nul-
lum omninò ad nostra opera, meritæ-
ue respectum habens, gratuita nos pro-
pter Christum charitate amplectitur,
non criminum modò nostrorum veni-
am, sed & iustitiam Christi per fidem
in ipsum, ita nobis tribuens vt per eam,
haud aliter ac si nostra esset, gratiosi ap-
ud ipsum simus. Dei igitur in Christo
misericiordiæ vniuersam nostram iusti-
tiam acceptam referri oportet.

M. *Quomodo rem sic se habere cogno-
scimus?*

A. Ex Euangelio, in quo diuina pro-
missa nobis Christi nomine facta con-
tinentur, quibus cum fidem tribuimus,
hoc est planè penitusque persuasum
habe-

Rom. 4. b. 9. 17. c.

14. 16. d. 20. 21.

Christus iustitia, Fides instrumentum.

Habemus de diuina erga nos bonitate, quemadmodum antea in toto Symbolo est explicatum, istius quam memorauimus iustitiæ quasi possessionem occupamus.

Gal. 2. c. 16. d. 20. et
3. b. 11.
Heb. 10. g. 38. & c.

M. *Non igitur affirmas fidem præcipuam esse huius iustitiæ causam, ita ut propter illius merita Dei iudicio iusti censeamur?*

A. Nihil minus: nam illud esset fidem in Christi locum supponere. Verum hæc iustitia primum à diuina clementia, ut à fonte fluit, vnde riuus ad nos per Christum deducuntur, per Euangelium verò deferretur, nos autem eam fide, tanquam manu, apprehendimus. Itaque fides non origo, sed instrumentum est iustitiæ, quia videlicet, Christum, qui est iustitia nostra, complectitur, vinculis nos ita arctis cum Christo constringens, ut is omnia sua bona nobiscum per ipsam communicet.

Eph. 1. a. 4. 5. 6.
& c. et. 2. a. 4. & c.
Tit. 3. b. 4. 5. 6.
Mar. 1. d. 14. 15.
Ioh. 1. b. 12.
Rom. 3. d. 22. & c. & c.
4. c. 16. d. 16. & c.
1. Cor. 1. d. 30.
Heb. 9. d. 14. & c.

M. *Verum an cui hæc fides adest, illi deesse bona opera possunt?*

A. Minimè. Nam Fide Christum complectimur, qui nos non solum à delictis mortisque liberos reddit, & cum Deo reconciliat, verum etiam diuino spiritus sancti numine, ac potestate de-

Rom. 6. a. 4. et. 7. b.
6. et. 8. a. 1. & c. b. 9.
10. & c.
2. Cor. 5. d. 17.
Eph. 2. c. 15. & c. 4.
d. 23. 24.
Col. 3. b. 9. 10.

Fides est sine bonis operibus.

integro nos generat, & reuocat ad integritatis pietatisque desiderium atque curam, quam nos vitæ nouitatem nominamus.

Rom. 5. 2. 1. 2.
1. Cor. 13. 3. 3.
Ephe. 3. c. 17.
Iaco. 2. d. 20.
1. Pet. 1. d. 19. 22.
&c.

M. *Iustitiam* igitur, fidemque & bona opera, naturalem quandam inter se coniunctionem habere affirmas, ob eamque causam non magis esse disiungenda, quam Christus, eorum in nobis effector, à se ipse est seperandus.

A. Verissimum est.

M. *Ista* ergò fidei explicatio humanos animos ab operibus officijsque pietatis minime auocat.

Psal. 1. 3.
Mat. 7. c. 17. 18. &
22. d. 33. 35.
Rom. 6. 2. 1. 2. 3. 4.
&c.
Gal. 5. 2. 6.
Ephe. 3. c. 17. &c.
Col. 2. 2. 6. 7.
Tit. 3. c. 8.

A. Nequaquam: bona. n. opera fidei, vt stirpi suæ inhærent. Fides igitur mentes nostras in studio vitæ cum virtute colendæ adeò non reddit hebetes, vt illarum potiùs aciem ad id quàm maximè exacuat: planèque in numero verè fidelium non est habendus, nisi qui, quantum viribus eniti potest, & vitijs omnibus repugnat, & ad omnes virtutes aspirat: ita se perpetuò gerens, vt qui vitæ suæ rationem à se esse repetendam intelligat.

M. *Apertè*

In bonis operibus quæ requirantur.

M. *Apertè igitur dicito, qua ratione actiones nostra Deo placeant, & quomodo ille eas remuneret?*

A. In officijs pietatis duæ res sunt maximè necessariae, Prior, vt ea agamus, quæ iure diuino præcipiuntur: altera, vt in illis obeundis eum animum fidemq; præstemus, quam à nobis Deus requirit. Neque. n. vlla siue opera, siue consilia Deo grata esse queunt, nisi fide commendentur.

Deut. 4. 2. 1. & 5. d.
31. 32. & c.
Mar. 7. b. 6. 7. 8. 9.
et. 10. c. 17. 19.
Ioh. 14. b. 15. c. 28.
23. et. 15. b. 10.
Rom. 9. f. 31. 32. et.
14 d. 23.
Heb. 11. b. 6.

M. *Si ergò & eadem illa bona opera, eaque etiam mente ac fide, quam Deus nobis præfiniunt, faciamus: quare operum piorum merito iniustorum numero habendi non sumus?*

A. Iustitiam, quam Deus approbet, planè cumulatèque perfectam & iuri diuino vsquequaque congruentem esse oportet: at nostra opera etiam absolutissima longè multumq; à legis diuinæ præscriptione discrepant, plurimisque de causis tum accusanda sunt, tum condénanda. Proindè iusti censerì diuino iudicio factorum nostrorum ratione nequaquam possumus.

Luc. 18. c. 11. 12.
14.
Rom. 3. c. 20. & 4.
2. 2.
Ioh. 4. d. 18. 19. &
25. b. 14. 15. 16. &
25. b. 4. 5. 6.
Esa. 6. 4. b. 6.
Psal. 143. 3. 2.
Gal. 2. c. 16.

F. iij.

M. Verum

Doctrina de fide non auocat à bonis operibus.

*M. Verum ista declaratio hominum in-
serim, mentes a sanctitatis studijs auer-
tere, aut si non, remissiores negligentio-
resque in obeundis virtutis muneribus, at
minùs saltem ad ea hilares atque impigras
facere videtur.*

*Math. 5. b. 16.
1. Pet. 2. c. 12.*

*A. Nullo modo. Edocuerunt. n. nos
sacrae literæ, quòd quemadmodum vi-
tiosa nostræ actiones Deum ignomi-
nia afficiunt, ita bona opera nostra il-
lius honori inseruiunt: nullius igitur in-
ferorum damnationisque terror, nulla
cœli gaudiorumque omnium expecta-
tio, nos vel à vitijs adeò auocare, vel
ad rectè faciendum allicere deberet, æ-
quæ atque formido contumeliam ali-
quam maiestati diuinæ imponendi, stu-
diumque amplificandæ illius gloriæ,
quam supra omnia semper magniface-
re oportet. Nam sicuti peccati pestis
est ob eâ rem maximè horribilis, quòd
Deo & eius sacrosancto verbo sit dede-
cori: ita virtutis summa laus decusque in
eo cõsistit, quòd Deo per illam honos
habeatur. Præterea opera bona proxi-
mis nostris tum reipsa, tum etiã exem-
plo*

*Rom. 2. d. 24.
1. Tim. 6. 2. 10.
Tit. 2. 2. 5.
2. Pet. 1. 2. 3.*

*Math. 5. b. 16.
1. Pet. 2. c. 12.
Math. 12. d. 33. &c.*

Opera per fidem Deo grata. Fides Dei donum,

plō profunt: diuinūq; erga nos amoris,
nostræque pariter in Deum gratitudi-
nis, dum eius præceptis paremus, clara
indicia ostendunt: fidei item, & vna fa-
luris etiā nostræ signa patefaciunt. Non
ergo inania nullique prorsus vsui esse
bona opera cēsebimus, propterea quod
iusticiam ex illis non adipiscamur.

*M. Verum cum opera nostra vel opti-
ma, ut ipse asseris, imperfecta sint, quomo-
dō Deo, cuius iustitia est perfectio ipsa, ac-
cepta esse possunt?*

*A. Fides est, quæ Deum operibus no-
stris facit beneuolum, dum persuasum
habet, eum legibus nos & iudiciali iu-
re persequuturum non esse, nec facto-
rum nostrorum rationem strictè á no-
bis repetiturum, neque acerrima iusti-
tiæ suæ norma ea exanimaturum esse:
verum cunctis eorum defectibus con-
donatis, Christi gratia ut plenè perfe-
cta, esse accepturum.*

*M. Quando igitur Deus per fidem tūm
ut iusti habeamur, nobis largitur, tūm of-
fera etiā nostra per eam sine offensione
accipit: narra mihi, ingenitæmne naturæ*

F.iii.

virtu-

Ioh. 14 b. 15. c. 21.

23. et. 15. b. 10.

Phil. 2. b. 12.

2. Pet. 1. c. 9. 10. & c.

Rom. 9. f. 31. 32.

Gal. 5. a. 6.

Heb. 11. a. 4. 6. & c.

totum.

Psal. 1. 30. a. 3. &

143. a. 2.

Religionis pars tertia, precatio.

virtutem, an gratuitum Dei munus esse fidem existimas?

Math. 16. c. 17.

Marc. 9. c. 23. 24.

Iob. 9. g. 38. 39.

1. Pet. 1. d. 21.

Luc. 24. c. 24. 27. 8.
45. 46.

Rom. 10. b. 8. c. 14.

d. 16. 17.

Col. 1. b. 9.

1. Tim. 2. a. 7.

Luc. 17. a. 5.

A. Donum Dei, idque eximium certè atque præcellens, Fides est. Nam Deus nos verbo suo instituens, & mentibus nostris sancti spiritus sui lumen clarissimum præferens, aptos nos efficit ad ea discenda credendaque, quæ aliò quín obscuræ intelligentiæ nostræ vis nullo modo capere posset. Quod percipientes Apostoli, à Domino precantur, ut fidem ipsis adaugeat.

M. In tempore ipso in precationis mentionem incidisti. Postquam. n. legis divina, Symbolique, hoc est professionis fidei Christiana declaratio est à te iam perfecta: superest ut proximo loco de oratione, gratiarumque actione dicatur. In expositione verò orationis, quæ est servanda distributio?

A. Hæc nisi aliter tibi visum fuerit, magister, ut primum, à quo, deindè, quæ fidentia: tertio, quo mentis affectu: postremò, quid sit precandum declaretur.

M. Principio igitur narra mihi quem putet precibus appellandum esse?

A. Vnum

Solus Deus inuocandus.

A. Vnum Deum, præterea neminem.

M. *Quamobrem?*

A. Quoniam Deus vitam, præsidium, salutem nostram, bonaque vniuersa solus in potestate ditioneque sua tenet, par est, ut omnia, quæ nobis opus erunt, ab illo postulemus & expectemus, & ut in cunctis periculis in eius tutela perfugium habeamus.

M. *Quare diuos, siue pios homines, qui ex hac vita migrarunt, aut etiam angelos non precabimur?*

A. Quia Deus nostram sui solius implorationem, ut cultum, qui ad ipsius maiestatem propriè & priuatim spectat, requirit, quam non licet alteri cuiquam tribuere.

M. *Ecquid præterea?*

A. Si in precatione alium aliquem, præter solum Deum appellaremus, sine authoritate verbi diuini, & quod cōsequens est, sine fide, quæ verbo Dei nititur, id faceremus: quod facere, non esset Dei numini pietatem tribuere, sed in eius grauem offensionem incurrere.

M. *Perge nunc exponere, qua fidentia*
F.v. mortales

Psal. 17. b. 7. & c. 8.
28. et. 46. & 78 et.
104. et. 107. totus.

Psal. 50. c. 15. et. 89.
b. 26.
Iob. 16. b. 23. 24.
Esa 48. b. 11.

Rom. 10. b. 8. c. 14.
d. 16. 17. et. 13. d.
23.
H.b. 11. b. 6.

Qui fiducia precandum.

mortales miselli, qui multis modis summa indignissimi, Deum immortalis gloria precellentem compellare audeamus?

Psal. 79. b. 8. 9.
Dan. 9. c. 18.
Ioh. 14. b. 13. & 16.
c. 13. 14.
Ephe. 2. d. 18.
1. Tim. 2. b. 5.
Heb. 4. d. 14. 16. et
10. d. 9. 22.

A. Precaturi, non in Dei conspectum insolenter nos damus, quasi promeriti ut exaudiamur: verum nostrum indignitatem agnoscentes, Christi mediatoris nomine aditum habemus, quo deprecatore, diuinæ maiestatis benevolentiam nobis non esse defuturam confidimus.

M. *Qua ratione in hanc, quam dicis spem, adducis?*

Math. 27. c. 27. 22.
Marc. 11. d. 22. 23.
24.
Ioh. 14. b. 13. & 16.
c. 13. 24.
Heb. 10. d. 19. 22.
23.
Iacob. 1. a. 6. 7. et.
4. a. 3.

A. Promissis diuinis, nobis in sacris literis per Christum factis, fidem habeo, nihil dubitans, quæcunque certa fide a Deo Patre Christi nomine precamur, quin ea, quantum quidem nobis conducent, exoraturi simus.

M. *Iam, quo mentis sensu Deus implorandus sit, declara?*

Psal. 6. & 38. totus.
& 50. c. 15. et. 124.
totum,

Rom. 7. d. 18. & c. et
8. d. 22. 23. c. 26. et.
12. c. 12.

A. Si miseriarum scelerumque nostrorum, quæ nos opprimunt, recordatio, acerbissimo, ita uti par est, animorum dolores nobis commoueat, fieri aliter non potest, quin omnibus exoptemus

mus

Quo mentis ardore precandum.

mus votis, vt ex illa conscientie sollicitudine, quæ nos ita vexat, eripiamur: atque ita omni obsecratione, obtestatione, summoque mentis ardore diuinam misericordiam & auxilium efflagitabimus.

M. *In precatione igitur verba solùm ex ore fundere satis non erit?*

A. Põllicetur Dominus se propè adfuturum auxiliũque laturum ijs solùm, qui verè ipsum, hoc est, memori mente implorant: eorum, n. vota sibi pergrata esse: quamobrem necessariũ est eam orationem, qua in precatione vtimur, nobis esse cognitam, vt lingua atque mens vno consensu iungantur.

M. *Fasne est quacũque, quorum, desiderio aliquo tenemur, à Deo precari?*

A. Deus prohibeat, vt Christiani homines, Christi nomine, quicquam à Deo postulent, quod sit contra Dei & Christi voluntatem, atque ita & indignum sit quod largiatur Deus & nobis etiam accipere, perniciosum. Quam ob causam ne affectione animi impulsimconsideratè in precatione aberremus, certa

2. Cor. 3. b. 4. 5.
Luc. 18. a. 1. 5. 7.
Eph. 6. c. 18.
Col. 4. a. 2.
1. Tim. 2. a. 8.

Psal. 34. c. 15. et
145. c. 18. 19.
1. Cor. 14. b. 7. c. 16.
14. 15.

Math 7. b. 11. et.
20. 22.
Ioh. 16. c. 23. 24.
Iacob. 4. a. 3.
1. Ioh. 5. c. 14. 15.

Quid precandum Dominica precatio.

Math. 6. b. 9. &c.

&c.

Luc. 11. a. 1. 2. &c.

certa nobis formula regulæque est ab ipso Christo expressa, ad quam preces nostras perpetuo debemus accommo- dare,

M. *Quenam est?*

A. Eadem nimirum ipsa quam diui- nus ille præceptor auditoribus suis, no- bisque, per eos, vniuersis præscripsit: in qua cuncta quæ à Deo postulari licet, quæque nobis impetrare expedit, bre- uiter comprehensis, perpaucis senten- tijs complexus est: quæ precatio, de conditoris nomine, Dominica nuncu- patur. Si igitur cœlestem magistrum diuina voce præmonentem audiemus, haud vnquam à precationis rectæ præ- scripto deerrabimus.

M. *Dominicam igitur precationem præ- nuncia?*

Math. 6. b. 9. &c.

Luc. 11. a. 2. &c.

A. Precaturi, inquit Dominus, ita lo- quimini. PATER NOSTER, QUI ES IN COELIS, SANCTIFICETVR NOMEN TVVM. VENIAT REG- NVM TVVM. FIAT VOLVNTAS TVA, SICVT IN COELO, SIC E- TIAM IN TERRA. PANEM NO- STRVM QVOTIDIANVM DA NO-

Dominica precatio, à cuius sensu nō aberrandū.

NOBIS HODIE. ET REMITTE
NOBIS DEBITA NOSTRA SI-
CVT ET NOS REMITTIMVS
DEBITORIBVS NOSTRIS. ET
NE NOS INDVCAS IN TENTA-
TIONEM, SED LIBERA NOS A
MALO. QVIA TVVM EST RE-
GNVM, ET POTENTIA, ET GLO-
RIA, IN SECVLA. AMEN.

*M. An existimas nos ista ad verbum ex-
pressa semper debere recitare, ita ut vno
verbo aberrare non liceat?*

*A. Licitum est sine vlla dubitatione
verbis alijs Deo preces adhibere, si mo-
dò à precationis huius sensu non decli-
nemus, eaq; fiducia atq; mente, quam
antè dixi, Deum imploremus.*

*M. Quot sunt Dominica precationis par-
tes?*

*A. Postula quidem sex, aut vt qui-
dam partiuntur, septem complectitur,
ex duabus tamen vniuersè patribus
constat: ex quibus vna priores tres po-
stulationes continens, ad diuinam glo-
riam directò spectat: altera ad nostram
peculiariter vtilitatem attinet, & tres,
aut quatuor posteriores petitiones cō-
pre-*

*Partes dominicae
precationis.*

Dominicę præcat. partes. Deus præsens Pater,
prehendit.

M. *Cur Deum ita nominatim compellas,
dicens, PATER NOSTER?*

Psal. 35. b. 14. 15. &
34. c. 15. 17. 18. et.
24. b. 9. 10. 11. &
139. a. 1. 2. et. 145.
c. 18. 19.

A. Quoniam non vt absenti, surdoue
verba facio, sed Deum patrem, vt præ-
sentem inuoco, pro certo habens, præ-
ces illum meas audire: nequicquam. n.
alioquin opem ab eo peterem.

Math. 28. c. 21. 22.
Marc. 11. d. 22. 23.
24.
Ioh. 16. c. 23. 24.
Heb. 10. d. 19. 22.
23.
Iacob. 1. 2. 6. 7.
Rom. 8. c. 15. 16.
Gal. 4. 3. 6.

M. *Verba sigillatim paulò accuratiùs ex-
cutiamus: Deum quare nuncupas PA-
TRIS nomine?*

A. Quia rectè precandi fundamen-
tum, vt superiùs diximus, in exorandi
spe firma positum est, voluit Deus sua-
uissimo nos patris vocabulo ipsum ap-
pellare, vt fidenter ad se, suisque auxi-
lij summa cum expectatione, haud a-
liter ac suum filij parentem assolent, ac-
cederemus: immò vt spe tam multò me-
liore, quàm vlli liberi de naturali patre
habere possunt, ipsum adeamus: quàm
longè Deus cœlestis ille pater potesta-
tate, bonitate, propensâque ad iuuan-
dum voluntate, terrestribus parentibus
vniuersis excellit.

Math. 7. d. 7. 11.
Luc. 11. b. 9. 13.

M. *Nunquid nos aliud commune facit pa-*

ternitudo

Deus Pater noster. In cœlo est.

seruum hoc nomen?

A. Ut in precando debitam à liberis patri cœlesti pietatem, honorem, obsequium præstemus, eoque animo, qui filijs Dei conuenit, affecti sumus.

Malac. 1. 6.
Math. 16. d. 39. 42.

M. *Quare DEVM promiscuè NOSTRVM PATREM, potius quàm tuum propriè nominas?*

M. Pio cuique licitum esse fateor, Deum appellare suum, is tamen amoris inter Christianos ardor esse debet, ut vnusquisque, quod ad omnium commune commodum attinet, spectaret: quam ob causam, in vniuersa ista postulatione nihil à reliquis separatim, verum publico cunctorum nomine omnia efflagitantur.

Psal. 22. a. 1. 2.
Rom. 8. a. 3.
1. Cor. 1. a. 4.
Rom. 12. b. 4. 5. c.
10. d. 16.
1. Cor. 10. f. 24. &
13. b. 5. & 12. b. 12.
& c. c. 21. & c. d. 25.
26. & c.

M. *Ecquid amplius?*

A. Diuites & optimates commonefiunt, né pauperes humilioresque contemnant, sed ut eos tanquam germanos fratres beneuolentia complectantur, quibus Deus filiorum honorem tribuere non dedignatur. Rursum verò tenuissimi quique misellique homines, qui in hac vita maximè neglecti esse solent,

Mat. 2. b. 10.
Ioh. 8. c. 41.
Eph. 4. a. 5. 6.
Iacob. 2. a. 1. 2. 3. 5.
Deut. 10. c. 17. & c.
Psal. 10. c. 17 18. &
68. a. 5. 6. et. 146.
b. 6. 7. 8.

I. Partis petitio. I. Del gloria.

lent, hac intereà spe mentes suas possunt recreare, quod patrem in cœlo summa præditum potestate, sibique beneuolentissimum habeant.

M. *Quare Deum ais IN COELO ESSE?*

Psal. 11. b. 4. 5. & c.
& 20. b. 6. et 33.
b. 13. 14. & 13. 24.
3. 6. 12 5. 23.

A. Propterea quòd credam Deum in sempiternæ, & fœlicissimæ beatitudinis excelsissimo gradu, cœlique quasi arce altissima imperium gerentem, rerum simul omnium præpotentem esse, & supera, infera, media, vniuersa, vt in præsentia sua, conspectûque posita, intelligere atque gubernare.

M. *Ecquid prætereà?*

Colos. 3. a. 1. & c.

A. Monemur ne quicquam Deo non dignum postulemus, sed vt cœlestem patrem alloquentes, mentes à terra rebusque terrenis exuscitemus atque auocemus: superâque & cœlestia meditantés, fœlicissimam illam parentis nostri beatitudinem, cœlûmque, vt paternam per Christum hæreditatem, summa semper cupiditate expetamus.

Rom. 8. c. 17.
Ephes. 1. c. 14. d. 18.
1. 2. b. 9. d. 15.
1. Pet. 1. 2. 3. 4.

M. *Aperto igitur nobis nunc tam fœliciter vestibulo hoc primo, ingressioneque ad*
precant-

Dei gloria. & petitio. Dei regnum.

precandum, perge ad primam petitionem.

A. Principio petimus, VT DEI NOMEN SANCTIFICETVR.

M. Hoc quam habet sententiam?

A. Postulamus primum, vt diuinum nomen mortalibus quàm maximè cognitum manifestumque reddatur, eiusque honor atque decus vbique terrarum & gentium, ità vt conuenit, illustretur: utque fictorum futiliùmq; Deorum nominibus prorsus obliteratis & abolitis, solius Dei cœlestis patris diuinum nomen atque maiestas in honore habeatur, atque ab omnibus omnium ætatum hominibus, vbicunque locorū atque gentium, puris integrisque mentibus imploretur.

M. Quid adhuc superest?

A. Optamus ne in sacrosanctum Dei nomen, ob aliqua delicta nostra, maledicta conferantur, illique quasi infamia quædā inferatur: sed vt potius per nostrā in Deum religionem beneficentiāmque erga homines, diuinum nomē omni laude cumuletur.

M. Perge porro.

G.i.

A. Pro-

Iosu. 24. c. 24. d. 17.
Psal. 89. a. 5. 6. & c.
Psal. 96. a. 1. 2. 3.
& c. et. 97. b. 7. 9.
& c. 13. 115. 8. 135.
& c. 145. a. 10.
Ioh. 4. c. 23. 24.
Rom. n. c. 13. et. 11.
c. 36. et. 16. d. 27.
1. Cor. 10. g. 31.
Eph. 3. d. 20. 11.
1. Tim. 1. d. 17.

Isa. 52. a. 5. d.
Eze. 36. d. 20. 11.
Rom. 2. d. 23.
Math. 5. c. 16.
2. Thes. 1. d. 11. 12.

Regnum Dei.

Mat. 9. d. 38. & 24. b
24. & 28. d. 19. 20.
Luc. 4. c. 17. 30.
Ioh. 17. c. 17. 20.
2. Cor. 3. d. 15. 16.
Ec. 4. 2. 2. 4. & c.
Eph. 6. c. 18. 19.
2. Th. 3. 2. 1. 2.
Matth. 13. d. 15. c.
38. 39. et. 15. 2. 3.
45. 6. & c.
Mat. 7. 2. 3. 4. & c. b.
7. 8. 9. & c.
Ioh. 16. 2. 3. & c.
et. 17. b. 14. 15.

Ioh. 16. c. 13.
Eph. 3. d. 21.
Luc. 22. d. 31. 32.
Rom. 6. b. 12. & c. &
16. c. 20.
Gal. 5. c. 15. 16. & c.
Eph. 6. b. 10. & c. d.
17. 18. 19. & c.
2. Pet. 5. c. 8. 9.

A. Proximo loco postulamus, vt **DEI**
REGNUM ADVENIAT, hoc est, ne
diuinam sui verbi atq; Euangelij Chri-
sti veritatem, per quam in innocentium
piorumque hominum cordibus Deus
regnat, obscura caligine tectam latere
patiatur: sed vt eius notitiam mortali-
bus indies clariùs illucescat, cœlesti
eos doctrina erudiens. Optamusque, vt
Deus se velit opponere versutis fallaci-
is, & frangere atque extinguere furen-
tes impetus Satanz, sceleratorumq; ho-
minum, qui veritatem, vel commenti-
tjis fabulis obscurare, vel sœuitio op-
pressam, radicibus tollere moliantur.
M. Prosequere.

A. Oramus, vt Deus per sacrum su-
um spiritum illustrare & moderari velit
mentes omnium, qui sunt de ipsius Ec-
clesia, in qua, vt in regno suo, propriè
dominatur: eosque, vt suos milites, o-
pe atque virtute sua roborare velit, quò
strenuè contra Diabolum, mundum,
appetitusque vitiosos arma capere pos-
sint, illisque deuictis, Dei in terris impe-
rium dilatare: & ad extremum, omni-
bus

3. Petitiō. Dei voluntas.

bus ipsius pariter atque nostris hosti-
bus conculcatis, atque protritīs, Deus Mat. 23. c. 34. d. 41.
48.
vniuersa, sub ditionem dominationem-
que suam subiungat, gloriosissimēque
triumphum agat: & nos etiam, vt suos Rom. 8. c. 16. 17.
18.
per Christum liberos atque hæredes,
sempiterni tandem sui regni participes
faciat. 1. Pet. 1. a. 3. 4.
Tit. 3. c. 7.

M. *Quid est deinceps in oratione Domi-
nica?*

A. VT DEI VOLUNTAS FIAT. Psal. 40. b. 3. 42.
Math. 26. d. 39. 42.
Ioh. 5. d. 30. et. 6.
d. 38.
Eph. 6. a. 1.
Par. n. est, vt liberi ad parentum arbi-
trium totos se accommodent, non é cō-
trario, vt parentes filiorum arbitratu
vuant.

M. *Quare adiungis, VT IN TER-
RA FIAT, ITIDEM AC IN
COELO, DEI VOLUNTAS?*

A. Quū terrenorum hominum ani- Rom. 8. a. 5. 7. & c.
mi, varijs ardentes desiderijs, ad ea ex-
petenda perficiendāque concitentur,
quæ Deum grauissimē offendunt, pre- Rom. 8. a. 2. 3. b. 9.
11. & c. 14. 15. & c.
1. Cor. 2. c. 12. & c.
et. 3. d. 16.
camur, vt diuino spiritus sui instinctu
nostras omnium mentes ad maiestatis
suz nutum itā totos conuertere atque
formare velit, vt nihil vnquam, quod

G. ij.

fit

Voluntati diuinæ parendum.

fit contra diuinam ipsius volūtatem, appetamus, aut exoptemus.

M. *Perge?*

AQ. 21. c. 14.

1. Pet. 3. d. 17. & 4. c. 12. 13. & c.

Psal. 19. a. 1. & c. &

91. b. 11. & c. & 103

d. 20. & c. & 104. a.

4. et. 135. b. 7. & c.

et. 36. b. 7. 8. 9.

Heb. 1. b. 6. 7. d. 14.

Apoc. 7. c. 11. & c.

et. 19. b. 10. et. 22.

9.

A. Oramus etiam : vt quæcunque nobis de diuina voluntate obuenire animaduertimus, ea non tantum toleranter, sed & libenter etiam feramus, & perferamus. Præterea, quum Angeli ipsius, cœlestes illæ mentes, præclarissima item astra, Sol, Luna, cœteraque sydera ab ipso condita, diuinæ eius voluntati assidue obtemperent : optamus, vt vniversi in terris mortales exemplar hoc obedientiæ, nobis ante oculos in cœlo propositum, imitantes, maiestatis suæ nutum intueamur, nosque totos ad illum accomodemus, vt quæadmodum in cœlo, ita & in terra nullus reperiatur, qui sacrosanctæ Dei voluntati aduerferur, aut reclamet.

M. *Ecquid amplius?*

Deut. 4. a. 2. et. 3. c.

31. et. 28. b. 14.

Math. 7. c. 11. et. 12

d. 50. et. 15. 3. 3. & c.

2. Cor. 3. b. 6. c. 14.

Gal. 3. c. 15. 17.

A. Quandò Deus voluntatem suam in sacris literis apertissimè declarauit, quod etiā vocabulo TESTAMENTI, hoc est, SUPREMAE SVAE VOLUNTATIS eas nuncupans clarè

Precationis Dominicæ 2. Pars. Petitio 4.

clare indicauit, minimè est dubitandum, eos, qui de Scripturarum sententia discedunt, à Dei etiam sensu omnino aberrare.

M. *Quando ad ea, quæ quæsitæ sunt de priore Dominicæ precationis parte, quæ tres illæ petitiones ad Diuinam gloriam, propriè spectantes, continentur, satis iam respondisti: ad posteriorem nunc partem, quæ ad res nobis utiles respectum habet, commode transibimus.*

A. Posterioris patris primum postulatatum est: PANEM NOSTRUM QVOTIDIANVM DA NOBIS HODIE.

M. PANIS vocabulum quid significat?

A. Non ea solùm, quæ victum nobis Psal. 104. c. 17. d. 27. et. 105. b. 9. 10. 11. & c. et. 144. c. 10. 11. & c. vestitumq; necessarium subministrant, sed & alia vniuersè, quæ ad subsidia cōseruationemq; vitæ, & ad ætatem quietam ac sine formidine traducendam necessariò pertinent.

M. Nunquid prætereà nobis suggerit nomen PANIS?

A. Né ad delicias epularum, lautissima quæque, nèue magni vestimenta Psal. 78. c. 18. & c. d. 29. 30. et. 106. c. 14. 15.

G. iij.

pretij,

4. Petitio, Victus & necessaria.

Mat. 6. d. 25. &c.
Luc. 16. c. 19. &c.
1. Cor. 10. b. 6.
1. Tim. 6. b. 7. 8. 9.
Heb. 13. a. 5.

pretij, aut sumptuosum apparatus voluptatis causâ, sollicitè consecretur, ac congeramus, sed vt lautitiam luxuriemque aspernantes, modico, temperato, & salutari victu, cultûque paruo & commodo contenti simus.

M. *Qua ratione P A N E M vocas NOSTRVM, quùm eum à Deo tibi donari flagites?*

Math. 7. b. 7. 8.
1. Cor. 4. b. 7.
1. Tim. 9. d. 17.
Iacob. 1. c. 17.

A. Dei dono noster efficitur, quùm ipse eum, meritis licet nostris non debitum, in singulos dies ad vascendum nobis largiatur.

M. *An ob aliam aliquam causam NOSTER PANIS nuncupatur?*

Gene. 3. d. 19.

A. Commonefacit nos hoc vocabulum, vt victus quærendi causa in laboribus nos corporis exerceamus, aut alijs eum bonis modis iustè nobis acquiramus, utque eo contenti, nunquam alienum quicquam auarè aut dolosè aucupemur.

Ephe. 4. d. 28.
2. Thes. 3. b. 8. 9. 10
11. 12.

M. *Quando vt industria nostra victum comparemus Deus nobis mandauit, quare panem ab illo petis?*

Psal. 127. a. 1. 2.

A. Quia inutiliter tempus ætatis om-

BC

Dei munera prospera sunt omnia. Petitio 5.

ne laboriosè, sollicitèque conteremus,
nisi sedulitas nostra Dei munere pro-
speros exitus consequatur.

*M. Opulentòsne etiam homines, diuitijs,
copijsque omnibus affluentes, victum quo-
tidianum à Deo postulare debere putas?*

*A. Ne quicquam rerum omnium, quas
natura desiderat, abundantiam com-
parabimus, nisi diuina virtute saluta-
res nobis vitalèsque fiant. Qua etiam
de causa, post cœnam quòque vt cibum
quotidianum, quo iam vñ sumus, De-
us nobis largitur, hoc est, vt cum vita-
lem nobis, salutarèmq; faciat, pre-
camur.*

*M. Quare hæc verba. QVOTIDIA-
NUM ET HODIE adiungantur?*

*A. Vt à curis, & auiditate omni abhor-
rentes, studiosèque munera nostra exe-
quentes, à beneficentissimo ea parente
quotidiè flagitemus, ad quæ ille quoti-
diè largienda promptissimus esse solet.*

M. Perge ad reliqua.

*A. Quinto postulato PECCATO-
RVM NOBIS VENIAM A DEO DA-
RI petimus.*

G. iiii.

M. Estne

Deut. 8. 2. 3.

Psal. 34. b. 9. 10. &

71. d. 29. 30.

Luc. 1. c. 53. & 4. a.

4. & 12. c. 15.

1. Tim. 6. d. 17.

Apoc. 3. d. 7.

Math. 6. d. 15. & c. e.

34.

Luc. 10 g. 41.

Phil. 4. b. 6.

1. Tim. 6. c. 9-10.

1. Pet. 5. b. 7.

Peccat. venia vobis necessaria. Ignoscédū alitis.

M. Estne hac venia omnibus necessariò petenda?

Psal. 14. 1. 3. et. 53.
2. 1. 2. 3.
Rom. 3. b. 10. 11.
&c. d. 23.
Ioh. 8. 2. 7.
Iaco. 2. b. 10. 11.
1. Ioh. 1. b. 3. 10.

A. Omnino: nemo. n. omnium hominum reperiri potest, qui non crebro à debito officio declinet, sæpenueròque in diuini numinis grauem offensionem nò cadat. Proindè, qui peccata sua nò agnoscunt, néque Deum vt illis ignoscant, precantur, sed Pharisaico illo more atque exemplo, quasi integros se atque sanctos, coram Deo, aut, vt verè loquar, contra Deum gloriando efferunt, illi de numero piorum, quibus ista precatationis norma, ad quam dirigantur, est præscripta, & à spe veniæ peccatis suis tribuendæ, quæ in sola Dei per Christum misericordia atq; benignitate sita est, sese omnino eximunt. Istuc namque est, quod Christus non ad innocentes sed ad nocentes, vt peccata scilicet penitendo corrigant, vocandos, se in mundum hunc venisse profitetur.

M. Conditio illa quamobrem addita est?

Math. 5. a. 7. et. 6. b.
14. 15. et. 7. a. 1. 2.
et. 18. d. 24. &c. 26.
35.

A. Rationi maximè consentaneum est vt precemur, A DEO ITA NOBIS VENIAM DARI, SICVTI NOS EIS,

Condonandum aliis 6. Petitio.

EIS, QUI NOS OFFENDERUNT, Luc. 6. c. 36. 37.
38.
Iacob. 2. b. 13.
IGNOSCIMVS.

Nisi. n. ad alijs ignoscendum propensi
reperiamur, & Dei parentis nostri ima-
ginem misericordia exprimentes, ita
nos geramus, vt eius esse liberi agno-
scamur, aperte testificatur, non esse,
à se quicquam aliud expectandum, nisi
grauissimi supplicij acerbitatem. Nam
qui vt clementia in alios vtatur, in ani-
mum inducere non potest, eadem sum-
mi iuris norma sententia de illo sine vl-
la venia feretur.

M. *An non ergò nostra lenitas à Deo pro-
mereri vt nobis ignoscat, aut quadam quasi
mutua gratia illi relata videri possit?*

A. Nequaquam: gratuito. n. tùm Rom. 3. d. 24. 25. &
11. a. 5. 6:
Gal. 5. a. 4.
Deus veniam non daret, neque solus
Christus supplicio suo peccata nostra
expiasset, pro quibus nemo alius vlla re
alia compensare, aut Deo quicquam re-
tribuere potest.

M. *Transeamus iam ad sextum postula-
tum, quod quidam in duo patiuntur?*

A. Eo petimus, Nè NOS INDUCAT
IN TENTATIONEM, SED AMA-
G. v. LO

LO LIBERET.

M. Quare itā precamur?

A. Sicuti antea vt prateritis ignoscat, precati sumus: itā nunc obsecramus ne a nobis vnquam posthac peccetur. Nobis verò naturaliter mentes itā sunt ad prospiciendum improvidā, itā infirmis sumus viribus ad propulsandum multiplices insidias, incurfiones, atque illecebras Satanæ, Mundi, concupiscentiæ quæ nostræ propriæ, vt fieri aliter non possit, quin succumbamus, nisi Deus suo nos nomine corroboret, suæque potentia armis tegat. Perfugium ergo vnum salutis est, vt nos optimi maximi patris tutelæ suppliciter commendantes, eum obtestemur, ne nos malitiosis vllis machinationibus superari patiamur, sed vt ex omnibus nos malis eripere & perpetuò conseruare velit.

M. Reliqua est adhuc Dominica precatōnis clausula.

A. QVONIAM TVVM EST REGNUM, ET POTENTIA, ET GLORIA, IN SECVLA. AMEN.

M. Quamobrem precatōnem suam hoc modo

Math. 13. d. 43. 44.

45.

Ioh. 5. b. 14. 8. b.

21.

2. Pet. 3. d. 20. 21.

22.

Math. 10. b. 16. & c.

& c. 26. d. 41.

Luc. 12. d. 31. 32.

2. Cor. 1. d. 27. & c.

2. Cor. 11. 2. 3.

Eph. 6. b. 10. 11.

12. & c.

Iacob. 1. b. 14. & 4.

2. 1.

1. Pet. 5. c. 8. 9.

2. Ioh. 2. c. 15. 16.

Rom. 10. d. 20.

2. Tim. 4. d. 17. 18.

Conclusio. Dei gloria finis omnium.

modo conclusit Christus?

A. Ut nobis confirmaret diuinam potentiam atque bonitatem tam infinitè immensam esse, ut nihil omnium rerum sit, quod Deus nobis id ritè postulanti-
bus, dare aut non possit, aut non velit, quod etià vocabulum **A M E N**, hoc est, Ita fiat, ut apposita ad extremum veritatis nota, in animis nostris quasi con-
signat.

M. *Quam ob causam gloria diuina postremo memoratur?*

A. Ut preces omnes nostras laudatione diuini numinis concludendas esse intelligamus: hic namque est finis ille, quo omnia, quæ rogatu nostro à Deo impetrare cupimus, nostraq; consilia, sermones, opera, atque vniuersa omninò dirigenda sunt. Huius. n. rei causà à Deo conditi, atq; in hoc mundo collocati sumus.

M. *Prosequere?*

A. Huc accedit, quòd de Dei benignitate, iustitia, sapientia, potentia, magnificè, glorioseque prædicare, illique nostra, & vniuersi generis humani cau-

Math. 7. b. 20. 21. et
21. c. 22.
Ioh. 16. c. 23.
2. Cor. 1. b. 9. 10. d.
20. & 9. c. 8. & c.
Ephes. 3. d. 20.
1. Tim. 6. c. 15. 16.
Iacob. 1. 3. 6.

1. Cor. 10. 5. 31.
Ephes. 3. d. 20. 21.
Phil. 1. b. 11.
1. Tim. 1. d. 17.
Iud. 1. 23.

Psal. 26. 2. 7. 2. &
34. 3. 1. 2. 3. & c. et
56. c. 14. 15. d. 23. &
91. 2. 1. 2. et, 95. 96.
103. toto.

Gratiarum actio, Cultus Dei pars.

Rom. 15. b. 6.

2. Theſ. 1. a. 2. et. 5.

d. 18.

1. Theſ. 1. a. 3.

Luc. 17. d. 17.

Ioh. 5. d. 44.

Rom. 1. c. 21. 25.

1. Pet. 4. c. 11.

ſa gratias perſolvere, pars ſit honoris diuini, ad illius maiestatem pariter cum precatione, peculiariter ſpectans, qua niſi illum pie veneremur, non tantum tam magna eius multiplicique benefici- centia nos minimè dignos ob ingra- tudinem præbimus, verum etiam, de- bitas tantæ in Deum impietatis pœnas meritiffimè in perpetuum ſufferemus.

M. Quando homines etiam in nos benigni beneficique eſſe ſolent, nēne licet illis, quo- que gratiam habere?

1. Cor. 12. a. 6. b. 11.

2. Cor. 9. c. 8. & c. d.

11.

A. Quotquot ab hominibus apud homines benefacta collocantur, ea Deo accepta referenda ſunt, proptereò quòd in illis tribuendis homines ſe re ipſa mi- niſtros tantum Deo præbent: atque ita gratus noſter in homines animus in Dei authoris gloria, vt ad proprium, atque vltimum rerum omnium finem refertur.

Math. 5. c. 16.

1. Pet. 2. c. 12. & c. 4. c.

10. 11.

M. Quando de lege Dei, Symboloque, hoc eſt profeſſione fidei Chriſtiana, de præca- tione etiam atque gratiarum actione qua- ſtio omnis ad exitum iam eſt adducta, an non commodè poſtremò de Sacramentis a- gemus?

Religionis 4. pars, Sacramenta duo.

genui?

A. Commodissime præceptor : nam ea precationis secum & gratiarum actionis coniunctionem perpetuò habent.

M. Dic mihi igitur, quot in Ecclesia sua Sacramenta designauit Christus?

A. Duo : Baptismum, atque Cœnam Dominicam.

M. Sacramenti nomen quid significat?

A. Sacramentum est externa diuinæ erga nos per Christum beneuolentiæ, beneficentiæque testificatio, signo aspectabili arcanam spiritualémque gratiam repræsentans: qua Dei promissiones de remissionæ peccatorum, & æterna salute per Christum data, quasi cõsignantur, & earum veritas in cordibus nostris certiùs confirmatur.

M. Sacramentum quot habet partes?

A. Duas: extrarium elementum, siue rem creatum, quod est signum aspectabile : & arcanam gratiam, quæ conspiciua non est.

M. In Baptismo quod est signum extraneum?

A. Aqua, qua Baptizatus tingitur, vel perfun-

Math. 26. c. 26. &c.
& 28. d. 19.

Ioh. 5. a. 5.

Act. 2. f. 38. &c.

1. Cor. 11. c. 23. &c.

Tit. 3. b. 5.

Mat. 3. c. 11. &c. &c.

26. c. 26. 27. 28.

Maic. 16. d. 16.

Ioh. 3. a. 5.

Act. 2. f. 38.

1. Cor. 10. d. 16. &c.

11. c. 24. &c.

Gal. 3. d. 26. 27.

Math. 3. c. 11. &c. &c.

26. c. 26. &c.

Ioh. 3. a. 5.

1. Cor. 10. d. 16.

Math. 3. c. 11. 12. &c.

28. d. 19.

Sacramenti duæ partes. Baptismus.

Ioh. 3. 2. 5.
1. Cor. 10. d. 16.
Act. 8. d. 36. 37. 38.

perfunditur, **IN NOMINE PATRIS, ET FILII, ET SPIRITVS SANCTI.**

M. Qua est occulta & celestis gratia?

A. Venia criminum, & regeneratio: has ambas per mortem, & resurrectionem Christi consequimur, & illarum est hoc Sacramentum nobis quasi obsignatio quædam atque pignus.

M. Baptismi vim & effectum Paulò adhuc apertius?

Eph. 2. 2. 3. d. 19. 20.

Tit. 3. b. 3. 4. 5. &c.

Math. 28. d. 19.

Marc. 16. d. 16.

Ioh. 3. 2. 5.

Rom. 6. 2. 3. &c.

1. Cor. 12. b. 13.

2. Pet. 3. d. 21.

A. Quòmodo naturaliter filij iræ, hoc est, in grauissima apud Deum offensa, & ab eius Ecclesia siue familia alienati sumus, per Baptismum in Ecclesiam recipimur, certumque habemus nos iam Dei filios esse, & cum Christi corpore copulatos, in illudque quasi insitos esse, eiusque membra factos, in eodem cum ipso corpore con crescere.

M. Qua ab ijs, qui Baptismo sunt initiandi, requiruntur?

A. Pœnitentia & Fides.

M. Hac Paulò copiosius declarato?

Marc. 1. 2. 4. b. 15. &
16. d. 16.

A. Antea actæ primò vitæ, nobis est grauiter pœnitendum, certaque est habenda

Quæ in Baptis. requiratur. Infantes Baptizandi.
benda fides, Christum suo sanguine
peccatorum nostrorum maculas eluif-
se, & ita nos Deo acceptos reddidisse,
eius etiam spiritum in nobis habitare.
Deindè secundum hanc fidem promissumque in Baptismo factum, elaborandum est, ut carnem nostram mortificemus, id est, ut cupiditates omnes cõ-
erceamus: utque vitæ integritate nos
Christo quasi indutos, & eius diuino
numine intinctos esse, perspicuum faciamus.

Act. 2. f. 38. &c. et
8. d. 36. 37. &c. et
16. d. 31. 33. 34. et
19. 24. 5. et. 22. c.
16.
1. Cor. 12. b. 13.
Rom. 6. a. 3. &c. et
13. d. 12. 13. 14.
Gal. 3. d. 26. 27.
Eph. 4. d. 20. 21.
&c.
Colos. 2. b. 12.

M. Quare igitur infantes Baptizantur.
qui ista propter infirmitatem ætatis efficere nequeunt?

**A. Quia de Dei Ecclesia sunt diuinâque benedictio atque promissio Ecclesiæ per Christum, in cuius fide Baptizantur, facta, ad eos pertinet: in quarum rerum cognitione, & fide ipsi ineunte pueritia imbuendi sunt, ut agnoscant quid in Baptismo sponponderint atque professi sint, illique sponsioni, vitæ etiam sanctitate, quantum quidem con-
niti possunt, satisfaciant.**

Gen. 9. b. 9. & 17.
2. 7. 8.
Marc. 10. b. 14. 16.
Rom. 3. a. 3. et. 4. c.
21. 22. &c. et. 6. a.
3. &c.
Gal. 3. d. 27.
Eph. 4. d. 20. 21.
&c.
Colos. 2. b. 12.

M. Cane Domini quis est ordo?

A. Idem.

Institutio Coenae Dominicae.

Math. 26. c. 26. &c.
 Marc. 14. c. 22. &c.
 Luc. 22. c. 19. &c.
 1. Cor. 11. c. 23. 24.
 &c.

A. Idem ipse videlicet, qui est á Christo Domino assignatus: qui eadem, quae proditus est, nocte, **ACCEPIT PANEM, ET POSTQUAM GRATIAS EGISSET, FREGIT, ET DEDIT DISCIPVLIS SVIS DICENS: ACCIPITE, EDITE, HOC EST CORPVS MEVM, QVOD PRO VOBIS DATVR. HOC FACITE IN MEI COMMEMORATIONEM. AD EVNDEM MODVM ET POCVLVM, PERACTA COENA, ACCEPIT, ET QVVM GRATIAS EGISSET, DEDIT EIS, DICENS, BIBITE EX HOC OMNES HIC EST. n. SANGVIS MEVS NOVI TESTAMENTI, QVI PRO VOBIS ET PRO MVLTIS EFFVNDITVR IN REMISSIONEM PECCATORVM, HOC FACITE, QVOTIESCVNQVE BIBERITIS, IN MEI COMMEMORATIONEM. QVOTESCVNQVE. n. COMEDERTIS HVNC PANEM, ET DE POCVLO BIBERITIS, MORTEM DOMINI ANNUNCIABITIS, DONEC VENERIT. Hanc praescriptione atq; huc ordine sequi,**

Cœnæ Dominicæ partes.

qui, summâq; fide seruare, atq; ex hoc præscripto Cœnam Domini, vsq; dùm ipse redeat, piè administrare oportet.

M. *Quem ad finem?*

A. Vt mortis Domini, beneficiisque Luc. 22. c. 19.
maximi in nos per eam collati, recor- 1. Cor. 11. c. 24. 25.
dationem grati & memores in perpetu- &c.
um habeamus, utque quemadmodum
per Baptismum de integro nati sumus:
ita Cœnæ Dominicæ nutrimentis edu- Ioh. 6. d. 27. 28.
cati, ad spiritualem æternamque vitam 35. c. 48. & c. 54.
assiduè confirmemur. Atque ob eam 55. &c.
ipsam causam vt semel in lucem edi, ita 1. Cor. 10. d. 16.
& Baptismo semel expiari sat est: sed ve
nutrimenti, itidē & Cœnæ Dominicæ
vltus frequenter est iterandus.

M. *Quot sunt partes huius Sacramenti?*

A. Vt in Baptismo, sic & in Cœna Do-
minica duæ sunt partes, quarum vna
terrestris est, & quæ sensibus percipi po-
test, altera cœlestis est, & quæ sub ex-
ternos sensus non cadit.

M. *Quæ est terrena atq; aspectabilis pars?*

A. Panis & vinum, quæ vtraq; expresso Math. 26. d. 26. 27.
iussu Domini, sunt ab oïbus accipienda. Marc. 14. c. 22. 23.

M. *Cœlestis illa pars, & ab omni sensu* Luc. 22. c. 19. 20.
1. Cor. 11. c. 33. 34.

H. i.

externo

Corp⁹ & sanguis Christi in cœna verd accipiuntur?
externo longè disuncta, quamam est?

Ioh. 6. d. 27. 35. &c.

C. 48. g. 63.

3. Cor. 10. d. 16.

Psal. 104. 3. 7. 5.

Ioh. 6. f. 54.

Math. 26. d. 26. 27.

Marc. 14. c. 23. 23.

A. Corpus & sanguis Christi, quæ fidelibus in Cœna Dominica præbentur, ab illisque accipiuntur, comeduntur, & bibuntur, cœlesti tantum & spirituali modo, verè tamen atque re ipsa: aded quidem, vt veluti panis sustentandi corpora, sic corpus Christi animas nostras spiritualiter per fidem pascendi maximam habeat facultatem: & veluti vino mentes hominum læticia excitantur, & reficiuntur vires, sic & animæ nostræ Christi sanguine per fidem recreatæ releuantur: hoc, n. modo corpus & sanguis Christi in Cœna Dominica recipiuntur, Christus enim omnibus, qui ipsi fidunt, tam certò corpus & sanguinem suum impertit, quàm pro certo habent, panem se atq; vinum ore stomachoq; accepisse. Cœna etiam dominica vitæ nobis sempiternæ signa communicans, immortalitatis nobis nostræ pignus, atque resurrectionis obses existit.

M. An igitur panis & vinū in substantiam corporis & sanguinis Christi cōuertuntur?

A. Nequaquam; nam hoc esset naturam

Nō trāsstant, nō hostia pro peccatis in Cœna.

Item Sacramenti, in quo tūm cœlestis, tūm terrena materia continentur, dele-
re: veritatēq; corporis Christi in dubi-
tationē adducere: illisq; etiā, qui Sa-
cramentū sunt accepturi, reformidandi
atque refugiendi occasionem offerre?

*M. An fuit instituta à Christo Cœna, vt
Deo patri hostia pro peccatis expiandis im-
molaretur?*

*A. Minimè: nam Christus mortem in
cruce occumbens, vnicum illud sempi-
ternum sacrificium semel in perpetuum
pro nostra salute obtulit, nobis verò v-
num hoc tantū reliquum esse voluit,
vt maximum vtilitatis fructum, quem
sempiternū illud sacrificium nobis præ-
bet, grati ac memores percipiamus:
quod quidem in Cœna Dominica præ-
cipuè præstare debemus.*

*M. Quomodo officio nostro satis faciemus,
vt ritè Cœnam Dominicam celebremus?*

*A. Vt nosmet ipsos excutiamus, ex-
quiramúsq; nūquid verè Christi mem-
bra simus?*

M. Illud quibus signis cognoscemus?

A. Initiò, nobis, ob admissa peccata,

Hij.

vehe-

Luc. 22. c. 19. 20.

1. Cor. 11. c. 23. 24.

25. 26. 27. 28.

Heb. 7. d. 26. & c. 2.

9. d. 11. & c. 9. 15.

& c. et. 10. c. 9. 10.

12. 14. d. 18.

Luc. 22. c. 9.

1. Cor. 11. c. 24. 25.

26.

Heb. 13. c. 15. 16.

1. Cor. 11. f. 28. 29.

& c.

Iere. 24. b. 7. & c. 29.

b. 12. 13.

Officium accendentium ad Coenam

Ios. 2. b. 12. 13. &c.
c. 13. 16. &c.

Lut. 22. c. 19.

1. Cor. 11. 13. 14. 15.
26.

Rom. 5. a. 8. 9. & 8.
a. 4. 5. &c.

1. Tim. 1. c. 14. 15. 16.

1. Pet. 1. c. 13. 14. &c.
d. 21. 22. & 4. a. 1. 2.

3. &c.

Math. 27. d. 39.

Ioh. 13. d. 34. 35.
&c.

1. Cor. 10. d. 17. &

17. coto.

vehementér est poenitendum, deinde certa diuinæ per Christum misericordiae fiducia nixis atq; confisis bene sperandum, partâque nobis per illius mortem salus, gratissimis est animis prosequenda; præterea, integrè in posterum, sanctèque viuendi studium nobis, & voluntas propensa atque constans suscipienda est: denique quando Coena Domini hominum inter homines consociationis atque amoris clara indicia ostendit, proximis, hoc est, toti humano generi, beneuolentia, remoto procul omni odio atque inuidia, fraternè est præstanda.

M. Quum de præcipuis fidei Christianæ capitibus satis multa, sicuti existimo, te iâ interrogârim: experiri adhuc volo, quàm breuiter atque expresse summam omnium, qua sunt hætenus tractata, possis exponere.

A. Principiò, lex diuina, decè explicata præceptis, perfectam mihi ante oculos piè viuendi regulâ proponit, ad quâ vitam meam dirigere atq; formare debeo, cõstituta, si vspiam aberrem, æternæ in me damnationis poena: per legem igitur

Deut. 4. a. 1. b. 13.

Psal. 19. b. 6. 7. &c.

& 19. a. 4. &c.

Math. 19. c. 16. 17.

Luc. 10. c. 25. 26.

27. 28.

Summa omnium ante dictorum.

Igitur peccata mea, Deumq; ob ea irā
in me incensum, & sempiternam mortē
diuina mihi iustitia debiram esse agno-
sco; quā cogitatio horribiliformidine,
timorēq; ex peccatorū conscientia ani-
mum meum percellit: vndē quū neq;
prudētia, neque viribus aut potestate
mea, neq; vlla humana, Angelicāue ope
aut auxilio, neq; vllō alio modo aut ra-
tione posse me omninō liberari intelli-
gam. Euāgelium me edocet, Christum
Dei filiū, hominem sine peccato factū,
morte sua meritis debitāque peccatis
meis pēnas persoluisse, Dei patris sui
in me irā suo sanguine restinxisse, & me
rursū in gratiā ipsius reconciliasse,
suaq; iustitia se esse participē, & eter-
nā secūm vitā hāc redem instituisse: quā
omnia Christi beneficia mihi per fidem
cōmunicātur: quā fidem spiritus san-
ctus in animo meo per prādicationem
Euangelij iniecit, eāq; per sacra my-
steria sua, aspectabilia, certissimāque
indicia & pignora diuinā erga me per
Christū bonitatis, confirmauit. Quā e-
tiam fides, vt vīua quādā atq; ferax ar-

Rom. 2. b. 12. 13. &
7. c. 19. 20. & 4.
a. 15.
Gal. 3. b. 10.
2. Cor. 2. b. 7. & 7.
c. 9. 10. & c.
Rom. 1. c. 15. 16.
Act. 17. f. 38. 39.
Heb. 1. b. 4. 5. & c. &
9. c. 9. c. 12. 14.
& c. 10. a. 3. 4. & c.

Math. 1. d. 10. 11.
& c.
Ioh. 1. b. 14. c. 29.
Esa. 53. a. 4. 5. 6. c.
10. a. 1.
Rom. 3. d. 24. 25.
& c.
Colos. 1. c. 20. 21.
22. & c.
Rom. 7. d. 23. & c. &
8. c. 14. 15. 16. 17.
& c. & 10. 12. 4. & c.
Gal. 3. c. 16. & c.
Rom. 10. b. 8. c. 14.
d. 18. 17.
1. Cor. 12. a. 3. 6. b.
9. & c.

Math. 28. d. 19. 20.
Marc. 16. d. 15.
16.
1. Cor. 10. d. 16. 17.
Psalm. 113.
Math. 7. c. 13. 18.

Conclusio & summa antè dictorum.

Leu. 19. 74. 75.
Rom. 6. 1. 2. 3. & c.
Gal. 5. 2. 6.
Math. 5. b. 16.
1. Pet. 2. c. 12.
Marc. 9. c. 23. 24.
Rom. 1. 2. 7. & c. 8.
7. c. 15. & c. 8. 9. d.
16.
1. Cor. 1. 2. 34. & c.
2. Cor. 3. b. 5. & c. 8.
15. b. 10.
Phil. 2. b. 13.
Eph. 1. 2. 50. & c.

2. The. 1. d. 12.
Iohn. 14. b. 13. & c.
c. 16. & c. 16. c. 23.
1. Cor. 10. g. 31.
Eph. 3. d. 20. 21.
Iud. 6. 25.

Mech. 13. c. 23.
Luc. 2. 47.
Rom. 1. c. 2. 1. & c. 2. b.
13.
Eph. 4. d. 10. 21. &
5. b. 8. 9.
Phil. 1. b. 9. 10. & c.
Col. 1. 2. 5. 6. b. 9.
20.
Tit. 1. d. 16.
Iacob. 1. d. 22. 23.
2. 5. & c. 5. d. 17.
1. Pet. 2. d. 10. 25.

bor, pietatis, iustitiae, aliorumque bonorum operum fructus in me per omnem vitam procreare deberet, ad gloriam Dei, qui tot & tantis me beneficijs affecit, & ad utilitatem etiam atq; exemplum salutare proximi. Cuius fidei incrementum, facultatemq; placendi Deo, & ista omnia praestandi, me, qui ex me ipso maxime sum infirmus, atq; imbecillis, continuis, atq; ardentissimis precibus à Deo patre bonorum omnium auctore, in nomine filij sui Iesu Christi seruatoris nostri efflagitare, gratiasque illi maximas pro vniuersis ad eo acceptis beneficijs assidue agere oportet.

M. Intelligo mi fili, Christiana pietatis praecipis te bene institutum esse, cuiusque summam memoria tenere. Reliquum est, ut ad istam, recta intelligentia normam, mores tuos ita formes atque accommodes, ne sine causa videri possis harum rerum scientiam esse consequutus?

A. Deo mihi auxilium ferente, omnem adhibebo diligentiam, honorate magister, neque quicquam omittam, quantum quidem à me elaborari queat, quo appella-

Conclusio.

pellationem titulúmque verè Christiani
possim sustinere : quinétiam humili as-
siduáque prece atque obsecratione á Deo
Opt. Max. suppliciter petam, ne diuiná
suorum præceptorum sementim, prop-
ter animi mei, quasi nihil ferentis agri
sterilitatem interire patiatur, sed men-
timæ tanquam macro & infæcundo
solo, cœlesti suæ gratiæ imbre rigato,
eam fertilitatem dare velit, vt vberri-
mas ædam sanctitatis fruges in cœlesti
horreo granarióque recondendas atque
conseruandas.

*M. Perge mi fili, tenere istam viam, quam
instituísti, nihil hesitans, quin sicuti hoc
consilium, atque propositum diuino instinctu
motus cœpisti, ita ad exitum optabilem ra-
tionis atque instituti istius tui, tam sanctis
á te inisijs orsi, feliciter sis ipsius ductu,
peruenturus ad æternam tuam salutem, &*

Dei Opt. Max. gloriam, cui annis

laus, honor, gloria, sempiternis

est seculorum ætatibus

tribuenda.

H. iij.

.g AD-

Iuc. 22. b. 9. c. 23. &

a. 1. b. 7.

1a. r. 2. 5. 6. &c.

Math. 13. c. 19.

20. &c.

Iohn. 15. c. 16.

Psal. 1. a. 3.

1. Cor. 3. b. 9. 7.

2. Cor. 9. c. 10. d.

14. & 13. d. 16. 17.

18.

Math. 3. c. 12. &c.

13. d. 23.

Iohn. 4. c. 36. &c.

Gal. 5. d. 22. 23. &c.

2. Cor. 8. b. 10. 11.

&c.

Phillip. 1. a. 6. 9. &c.

& 2. b. 13.

Rom. 6. d. 21. 22.

Math. 5. b. 16.

2. Cor. 9. c. 10. 11.

d. 12. &c.

Phil. 1. b. 11.

1. Pet. 2. c. 12.

PSALMI.

ADMONITIO
MATUTINA.

Ephes. 5. c. 14.

EXpergiscere qui dormis, & excita-
re à mortuis, & illucescet tibi Chri-
stus.

Rom. 13. d. 11.

Tempestiuum est nos iam é somno
fuscitari.

11. Præterijt uox, dies appropinquat: a-
bijciamus igitur opera tenebrarum, &
arma lucis sumamus.

12. Honestè nos, ita ut in clara luce ver-
santes decet, geramus: & Domino Iesu
Christo induamur.

Matth. 5. c. 16.

Ita luceat hominib⁹ vitæ nostræ splē-
dor, ut nostra opera bona cōspicientes,
gloriam patri nostro cœlesti tribuant.

Sap. 6. b. 13.

Sapientia res est excellentissima, &
quæ nunquam euanescit: ab illis verò
qui eam admirantur, & exquirunt, faci-
le inuenitur atque obtinetur.

c. 14. Eos, qui ipsam expetunt, antecuerit,
ut sese illis ultro offerat.

15. Qui primo diluculo illi inuigilat, nō
multum laboris sustinebit: præsto. n. illi
ad portam erit, in foribus eius assidens.

Sapien-

PSALMI.

Sapientia stultitia: tam lōgè præstat, Eccle. 2. c. 13.
quam lumen tenebris antecellit.

Psalmus Matutinis.

DEo tribuite laudē O pueri, serui e- Psal 13. a. 1.
ius: laudib' efferte nomē Domini.

Nomen Domini gloriose prædicetur: ex a.
hoc tempore in omnem æternitatem.

Summa laude celebrandū est nomen 3.
Domini, ab ortu solis ad occasum.

Tuus O Deus est dies, & tua est nox: tu Psal. 74. c. 16.
præparasti lumen, & solem.

In cubilibus nos collocauimus, som- Psal. 3. b. 5.
nūque nos dedimus, & rursus exper-
iecti sumus, quoniam in tua, O Deus tu-
tela latuimus.

O Deus, tu es Dominus noster: summo Psal. 63. a. 1. et. 88.
mane te quarimus, & supplices ad tuū au-
xilium confugimus. b. 12.

Serui tui sumus O Domine: ingenij
lumen in nobis accēde, vt tua præcep-
ta intelligamus.

Monstrato viā, quā nobis sit ingredien- Psal. 119. ver. 125.
dum: ad te nāmq; mentes nostras erigimus.

Institute nos: vt ea, quæ tibi grata c. 11.
sunt, faciamus: tu. n. es Dominus Deus

H. v.

postea,

PSALMI

noſter, nomē tuum ſanctum dirigat hos
in viam quæ deducit ad vitam.

Psal. 143. b. 8.

*Effice ut benignam tuā bonitatem ma-
tutinis temporibus ſentiamus : in te. n. poſi-
tas omnes noſtras ſpes habemus.*

Psal. 90. c. 14.

Diluculo nos exple miſericordia tuæ:
& præ gaudio voces effundemus, & læ-
tabimur omnibus diebus vitæ noſtræ.

Psal. 71. a. 4.

*Tu. n. Domine, is es, cuius deſiderio te-
nemur : in tua fiducia ab ineunte ætate
conqueſcimus.*

a. 5.

Tuis ſubſidijs, ex quo primū in lu-
cem editi ſumus, ſuſtentamur: tu nos ex
alio materna eduxiſti, tuam laudem &
gloriam in perpetuum celebrabimus.

Psal. 59. c. 16. 17.

*De tua potentia canemus, tuam beni-
gnitatem prima luce prædicabimus : tū no-
ſtrum præſidium, perſugium noſtrum, no-
ſtrum propugnaculum: tu Deus noſter cle-
mentiſſimus perpetuò extitiſti.*

Gloria tribuatur Deo Patri, & filio,
& ſpiritui ſancto.

Sicut à principio ad hunc uſq; diem
factum eſt, fietq; per infinitas ſeculorū
ætates. Amen.

G. Matin-

Precesiones.

g Matutina Precatio.

GRatiam tibi, quantum maximā a-
nimi nostri capere possunt, habemus De⁹ pater cœlestis, qui nos ab omni præteritæ noctis periculo atq; discrimine saluos atq; incolumes vsq; ad hodiernum diem conseruasti, precamurq; ut hodie etiam atq; perpetuò in posterum salutis nostræ defensionem, atque patrociniū suscipere velis : & quemadmodum discussa noctis caligine, Solis luce mundum omnem compleuisti, & nos é somno excitasti, ita & mentes nostras é tenebris internis ignoratiæ in lucem vocatas, & é vitiorū sopore suscitatas, diuinis radijs sacrosancti spiritus tui, noticiâq; dilecti filij tui Iesu Christi seruatoris nostri, veri illius Solis, illustrare digneris: ut ab operibus tenebrarum declinantes, omnemq; viuendi cursum ad diuinam verbi tui veritatem dirigentes, nos, ut in clara luce, atque in conspectu tuo honestè, iusteq; & sanctè, ut dici filios geramus : tandemq; ad beatissimam illam lucem, in qua tu habitas,

Psal. 3. b. 5. & c. 8.
4. b. 8.

Psal. 97. a. 1. 2. 3.

& c. 100.

Psal. 74. c. 16.

Psal. 4. b. 6. & c. 36.
b. 9.

Iohn. 14. d. 26. &
16. b. 13.

Act. 26. c. 18.

2. Cor. 4. b. 6.

Ioh. 1. a. 5. 9. & c. 8.
b. 12. & c. 35.

Rom. 13. d. 12. 13.

Ephe. 5. b. 8. c. 16.

Psal. 119. ver. 105.

Luc. 1. g. 74. 75.

1. Tim. 6. d. 16.

Precationes.

bitas, dūce eodē filio tuo Iesu Christo, perueniamus. Cui tecum, & cum sancto spiritu, vni venerandæ maiestatis Deo, laus, atque honor omnis in perpetuum debetur. Amen.

✱ *Precatio Matutina studiosis accommodata.*

Iacob. 3. c. 7.

Ecclē. 12. a. 2. & c.

Pron. 6. a. 6. & c. b.

9. et. 24. d. 26.

Psal. 127. 2. & 3.

Ioh. 25. 2. & 4. 5.

Psal. 4. b. 6. et. 36.

b. 9.

2. Cor. 4. b. 9.

Maximas tibi ex animis gratias agimus Deus Pater luminū, bonorum omnium largitor, quod parentibus patronisq; nostris hanc mentē dedisti, vt nosea atate quæ maximē flexibilis est, & ad optima quæque discendum opportunissima, in bonarū literarum disciplinam traderent: suppliciter à te petentes, ne illorum bonam de nobis spem, nostræq; ætatis optimam partem, propter nostram ingenij traditatē, negligentiam, & inertiam perire sinas. Et quia nostræ vigilatiæ, industria, atq; studium nihil sine diuino instinctu tuo proficere valent, dignare celestibus tuis radijs mentibus ingenijsq; nostris ita illucere, nōsq; adeo desiderio & amore bonarum literarum, sapientiæ, atq; virtutis

Precationes.

tutis afficere, eaque docilitate ad percipiendum, memoriæque ad percepta retinendū donare, vt in pueritia atque adolescentia nostra, bonis literis artibusque, & virtutis præceptis liberaliter instituti, viri docti & pij, rei que publicæ, atque sanctæ Ecclesiæ tuæ viles euadamus, ad sanctissimi nominis tui gloriā amplificādam. Hæc a te pater cœlestis, nomine vnici tui filij Iesu Christi seruatoris nostris efflagitamus, obsecrantes, vt ea nobis ipsius causa largiri velis: tibi verò, cum eodem filio tuo, sancto que spiritu laus omnis & gloria perpetuò tribuatur. Amen.

Deut. 4. b. 9. 10. et
31. b. 12. 13.
Psal. 78. a. 3. 4.
Math. 19. b. 13. 14.
2. Tim. 3. d. 15

Ioh. 15. c. 18.

1. Tim. 1. d. 7.

** Matutina Precatio alia,
Scholis apta.*

LArgire Domine Deus Pater cœlestis, vt diuino spiritu tuo afflati, & dilectissimi filij, beatissimi que pueri tui Iesu Christi clarissimum illustrissimūque exemplum nobis ad imitandum ante oculos proponentes, hoc pueritiæ atque adolescentiæ nostræ tempore, nos totos ad bonarum literarū studium & virtutem

Luc. 2. g. 46.

Eccle. 12. a. 1. & c.

PSALMI.

Iac. 1. g. 39. 53.

virtutem applicemus, atq; ad tuam voluntatem conformemus : & sicuti ætate progredimur, ita indies magis magisq; sciētia, sapientia, & virtute proficiamus: tūm hominum piorum, tūm verò tuam maximè cœlestem gratiam atq; amorē (in qua summa sita est fœlicitas) nobis conciliantes atq; consequentes, idque per eūdem filium tuum Iesum Christū, seruatorem nostrum, cui vnà tecum & cum sancto spiritu honor est atque gloria sempiterna tribuenda. Amen.

* Admonitio vespertina
& nocturna.

Ioh. 3. c. 19.

D *Te si quis incedat, nihil offendit: quoniam solis lumen aspicit.*

At si de nocte ambulet, luce orbatus per errorem incurrit.

b. 10.

Ioh. 1. 3. 5. 9.

Hæc est damnationis causa, quòd lux mundo affulsit: homines verò tenebris potius quam luce delectati sunt, eo quòd eorū vita flagitiosa fuerat.

Ioh. 1. r. b. 2.

Iesus Christus Dei filius lux est, qua in tenebris fulget, vera illa lux qua omnes homines, qui in hanc vitam ingrediuntur,

illu-

PSALMI.

illustrat.

Progrediamur igitur dum suppetit lu- Ioh. 12. 35.
men, ne nos nox opprimat, nam qui in tene-
bris versatur, nescit quò ruat.

Incredulorum peregrinum iugum ne fe- 1. Cor. 6. c. 14.
ramus, verùm dum lucem aspiciamus luci Ioh. 12. 2. 36.
fidamus, ut lucis soboles efficiamur.

Credamus in Iesum Christum Dei filiũ, Ioh. 1. c. 46.
qui mundo illuxit, ut omnes qui ctedunt in
eum in tenebris non iaceant.

Qui Christum mundi lucem sequitur, Ioh. 8. b. 12. et. 5.
& tenebris in lumen vita vocabitur. a. 5.

Exoritur é tenebris lumen is, qui castè Psal. 111. a. 4.
atque integrè versantur.

Qui se in luce versari dicit, & odium, 1. Ioh. 2. b. 9.
tamen in fratrem habet, is tenebris usq; ad
boc tempus offunditur.

Qui fratrem diligit, luce circumfundi- b. 10.
tur: neque vlla vnquam ab eo peccandi oc-
casio offeretur.

Si inopis atque egentis esuriei misertus Esa. 58. b. 10.

fueris, luctuque & mœrore affli-

ctum animum consolatione susten-

saueris: tunc effulgebit é tene-

bris lumen, eritque caligo

tua instar meridiei.

¶ Hym-

PSALMI.

✠ Hymnus Vespertinus
& nocturnus.

Psalm. 92. v. 1.

Optimum est, nos tibi O Deus, confiteri, tuumque numen precibus placare, & diuinum nomen tuum Hymnis & laudibus celebrare, ô excelsissime.

De tua benignitate matutinis temporibus, & vespertinis de veritate tua honorifice predicare.

Psalm. 43. v. 3.

Psalm. 43. v. 3.

Dum terra atque homines obscura teguntur caligine, tua ô Domine gloria nobis illucescat: lumen tuum, & tua nos veritas dirigant.

2. Cor. 4. v. 6.

O Deus, qui habes lumen è tenebris effulgere, illustra mentes nostras, & praefer nobis lumen cognitionis gloriae tuae, in facie Iesu Christi.

Psalm. 118. f. 27.

Psalm. 56. c. 13.

Accende lucernam nostram ô Domine Deus noster, illumina tenebras nostras, ut in conspectu tuo ambulemus in lumine viventium.

Psalm. 119. ver. 105.

Verbum tuum instar lucernae est pedibus nostris, & instar lychni semitis nostris, praefert lumen iis qui in tenebris & in umbra mortis versantur: vestigia nostra dirigit

PSALMI.

dirigit in viam pacis.

Ingressus nostros ad verbi tui nō-
mā dirigitō : nam sic pedes nostri a lap-
su continebuntur, nē in flagitiū aliquod
dilabamur.

Penes te o Deus est fons vite, illustra
oculos nostros tui vultus furore : ne som-
no consopiti sempiterno, hostis nostri domi-
nati premamur.

Extrahe nos ē tenebris, & ē mortis
caligine: rumpe vincula nostra, & eripe
nos ab interitū: o libera nos ab illa cali-
gine, vbi fletus gemitūque fiunt, & dē-
tium crepitus exaudiuntur.

Oculos nostros aperi, ut ē tenebris in lu-
tem vocemur, & ē potestate Satana vindi-
cemur, tibi q, O Deus noster asseramur.

Vt peccatorum veniā impetremus,
hereditatēque adeamus cum illis, qui
per fidem erga filium tuū Iesum Chri-
stum sancti atq; integri efficiuntur.

Sic cubitum discedemus, nōsque quieti
trademus secuti: tuo. n. solius presidio in
tuto collocabimur.

¶ Gloria tribuatur Deo patri, & filio,
& spiritui sancto.

Li.

Sicut

Preces.

Sicut in principio ad hunc usque diem
factum est, fietque per infinitas seculo-
rum ætates. Amen.

¶ Precatio Vespertina.

Psal. 91. & 146.

147.

Luc. 8. g. 52. &c.

Ioh. 11. b. 11.

1. Thes. 4. c. 13. 14.

Eph. 6. b. 12.

2. Cor. 11. c. 14.

Eph. 5. b. 12. 12.

&c.

1. Thes. 5. a. 56. &c.

b. 10.

Domine Deus in cuius tutela est sa-
lus hominum, atque rerum omnium,
quando nox nondum oppressit, & corpo-
ra nostra somno, quo nihil est mor-
ti similis, resoluta languidaque iace-
bunt, nos totos tibi in tutelam tradimus,
suppliciter orantes, ut à potestate mali-
ciosorum spirituum, caliginis princi-
pum, qui ad nos fallendos in Angelos se
lucis transformare valent, & à peccatis
tenebrarum operibus, atque alijs omni-
bus tum corporis, tum animæ periculis
nos tueri & conseruare velis: ut q̃ to-
tos nos sopore opprimis, & quasi sepul-
tos iacere, aut mentibus interim nostris
caligine ita offundi non patiaris, ut tui
nos obliuio capiat: verum ut corporibus
sopitis animi vigiles assidue noctes dies-
que

Guilielmus D. v. v. v.

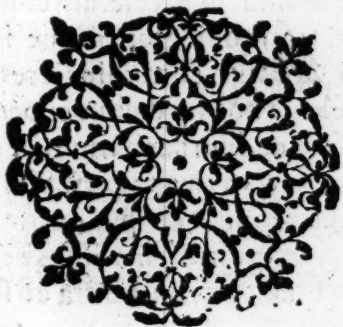
Præcationes.

que tibi intenti excubent. Et cum requies corpora simul atque animos nostros sasis, quantum natura querit, refecerit, crastina aurora aptiores nos atque propensiores reddat ad tibi seruiendum in eo vita statu, quem nos teneri voluisti, ad animarum nostrarum salutem, nostrorum proximorum commodum, tuique sanctissimi nominis gloriam, per Iesum Christum seruatorem nostrum, qui, una tecum, & cum sancto spiritu, omni laude, & gloria, omnibus seculorum atatibus est ab omnibus efficiendus. Amen.

1. Cor. 7. d. 20.
Eph. 4. 2. 1. & c.
1. Thes. 1. d. 12. 13.

I. y.

¶ Vesper-

Precationes.

*Vespertina. Pre-
catio alia.*

Es. 45. b. 7. & 50.
7. 3.
Eccle. 5. b. 11.

Psal. 35. a. 5. & 32.
2. 1. & 51. a. 3. b. 9.
Esa. 43. d. 25.
Isaiah. 18. c. 22.

A. 3. d. 19.
Colos. 2. b. 13. 14.
Psal. 127. 3. 2.
Prov. 3. d. 24.
Luc. 8. 52. 54. & c.

OMnipotens Deus, cuius beneficio
sicuti dies hominibus ad negotia
obeunda illucescit, sic & nox ad corpo-
ra atque animos labore & contentione
defessos, quiete relaxandos, atque re-
creandos conceditur: supplici à te pre-
catione petim⁹, vt quemadmodum nox
tenebris omnia obscurat, ita & pecca-
ta etiam nostra, illa dilecto filio tuo
condonans, occultare, & ab oculis tuis
remouere, atque illorum memoriam
sempiterna obliuione delere velis: vt
veluti corpora somno & requiete resi-
cientur, itidem & animi nostri miseri-
cordiæ tuæ fiducia, à scelerum conscien-
tia soluti tranquillentur: atque ita toti
recreati, crastinò cum dilucescet, reli-
quísque vitæ nostræ diebus expectati,
ad tibi seruiendum excitemur. Et quan-
do mors ipsa, à qua tam est tibi facile
nos atque é somno corpus excitare, im-
minebit, in spe latissimæ illius resurre-
ctionis (quia corpora nostra ad sempi-
ternum

Preces.

ternum illū diem nullis vnquam tenebris interruptū experge facies) requiescamus : quando hæreditatis sanctorū in lumine participes reddemur, in cœlesti Hierusalem, beatissima illa ciuitate, quæ neq; Lucerna, neq; Solis, neq; Lunę lumine, quo illustretur, indigebit: tua enim ò De⁹ gloria illi illucescet, tuusq; filius agnus ille, nostrum erit decus ad lumen sempiternum. Ad quam gloriosissimam lucem, & regnum dilecti filij tui, vt nos velis perducere, te per eundem illum seruatorem nostrum obtestamur atque obsecramus : qui vnā tecum, & cum sancto spiritu, maximis & immortalibus honoribus, summisque & perpetuis laudibus offerendus est atque celebrandus. Amen.

Ioh. 11. b. 71. c. 2.

f. 43. 44.

Col. 1. b. 12.

Gal. 4. d. 26.

Apoc. 21. g. 33. &

2. b. 5.

Col. 1. c. 13.

* FINIS.

J. 8. 63.

LONDINI,
Apud Ioannem Dayum,
Typographum.

Anno. 1584.

August. 6.

Cum Privilegio Regia
Maestatis.

